

ምዕራፍ 58 - የክርስቶስ ቅድስና

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «ኋለኛው አዳም» እና «ሁለተኛው ሰው ከሰማይ» በመሆኑ የእግዚአብሔር ትክክለኛ ሰው ነው፤ 1ቆሮ. 15፥45፡47። ምእመናን፥ «ኢየሱስ፥ የሞትን መከራ በመቀበሉ አሁን የክብርና የምስጋና ዘውድ ተጭኗለት» (ዕብ. 2፥9 አ.መ.ት.) እያዩ፥ የእርሱን መልክ እንዲመስሉ ከክብር ወደ ክብር ይለወጣሉ (2ቆሮ. 3፥18)፤ በመጨረሻም ክርስቶስ ክቡር ሥጋውን እንዲመስል የተዋረደውን ሥጋቸውን ይለውጣል፤ ፊል. 3፥21።

ፊተኛው ሰው አዳም ሲፈጠር ቅዱስና ጻድቅ ነበረ፤ ለተወሰነ ጊዜ በቅድስና በመኖሩ (ዘፍ. ም.2) ኅጢአት ሳይኖርበት መቄየት እንደቻለ አሳየ፤ በኋላ ግን ከቅድስናው በመውጣቱ (ዘፍ. ም.3) ኅጢአት መሥራት መቻሉን አረጋገጠ። ከሰማይ የወጣው ኋለኛው አዳም ግን ቅዱሱ የእግዚአብሔር ልጅ ነውና ያለ ኅጢአት በመኖሩ የእግዚአብሔር ትክክለኛ ሰው፥ ፍጹም ሰው ነው፤ ሉቃ. 1፥35፤ ሐ.ሥ. 2፥27፤ 3፥14፤ 4፥30፤ 13፥35።

ክርስቶስ ቅዱስ ነው ሲባል፥ ልዩ ልዩ ጥያቄዎች ይነሣሉ፤ በተለይ፥ ክርስቶስ በእውነት ኅጢአት አልሠራም፤ ካልሠራ በርግጥ ሰው ነበረን? ኅጢአት ሊሠራስ ይችል ነበር? ኅጢአታዊ ሥጋ (ትስብእት) ነበረውን? ሥጋው ኅጢአታዊ ካልሆነ የተፈተነው በምን ምክንያት ነበረ፤ ለኅጢአታዊ ሰው ምን አርአያ አለው? ለሚሉትና ለመሳሰሉት ጥያቄዎች በሚከተሉት አርእስት መልስ ለመስጠት እንሞክራለን(1)።

ሀ) ክርስቶስ ኅጢአትን አልሠራም

በአራቱ ወንጌሎች ታሪክ ክርስቶስ ያለ ኅጢአት እንደኖረ ይታያል። በሰይጣን ሲፈተን ኅጢአት አላደረገም። አይሁድ ሲቃወሙት፥ «ከእናንተ ስለ ኅጢአት የሚወቅሰኝ ማን ነው?» ብሎ ጠየቀ፤ ዮሐ. 8፥46። አብን በተመለከተ፥ «እኔ ደስ የሚያሰኘውን ዘወትር አደርጋለሁ» እና በሕይወቱ መጨረሻ፥ «እኔ የአባቴን ትእዛዝ እንደጠበቅሁ...» ብሎ መሰከረ፤ ዮሐ. 8፥29፤ 15፥10። ሐዋርያው ጳውሎስ፥ ስለ ኢየሱስ «ኅጢአት ያላወቀው» (2ቆሮ. 5፥21)፥ ሐዋርያው ጴጥሮስም «ነውርና እድፍ እንደሌለው እንደ በግ...» (1ጴጥ. 1፥19)፥ «ኅጢአት አላደረገም፤ ተንኲልም በአፉ አልተገኘበትም» (1ጴጥ. 2፥22)፤ ሐዋርያው ዮሐንስ ደግሞ፥ «በእርሱ ኅጢአት የለም» (1ዮሐ. 3፥5) እና የዕብራውያን መልእክት ጸሓፊ፥ «በማንኛውም ነገር የተፈተነ ሊቀ ካህናት አለን፤ ይሁን እንጂ ምንም ኅጢአት አልሠራም» (ዕብ. 4፥15 አ.መ.ት.) በማለት ምስክርነታቸውን ሰጡ።

ክርስቶስ ኅጢአትን አልሠራም ማለት ሦስት የተለመዱ ጥያቄዎችን ሊያስነሡ ይችላል፤ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው(2) ፡-

1. ኢየሱስ፥ «ስለ ምን ቸር ትለኛለህ?» ብሎ ከአለቆች አንዱን የጠየቀው ስለ ምንድን ነው?፤ ሉቃ. 18፥19። ይህን ጥያቄ ያስነሣውን ሙሉ ታሪክ ስንመረምር ግን ክርስቶስ ስለ ሰው እንጂ ራሱ ኅጢአትን ስለ መሥራቱ እንዳልተከራከረ እንረዳለን። በዚህ ክፍል ክርስቶስ ይህን የተናገረው ሰውዬው በኅጢአቱ ምክንያት ምን ያህል እንደራቀ የማሳየት

ግላማ ስለነበረው ነው። ከዚህ የተነሣ እግዚአብሔር ቸር ነው አለ እንጂ፤ እኔ ቸር አይደለሁም አላለም።

2. የዮሐንስ ጥምቀት፡ «ለኅጢአት ስርየት የሚሆነው የንስሐ ጥምቀት ነበረ»፤ እንግዲህ ኢየሱስ የተጠመቀው ስለ ምንድን ነው? ፤ ማር. 1፡4። ዮሐንስ፡ «እኔ በአንተ ልጠመቅ ያስፈልገኛል፤ አንተም ወደ እኔ ትመጣለህን?» ብሎ ይከለክለው ጀመር። ኢየሱስ ግን፡ «አሁን ስፍቀድልኝ፤ እንዲህ ጽድቅን ሁሉ መፈጸም ይገባናል» አለው፤ ማቴ. 3፡14-15። እዚህ ላይ ክርስቶስ መጠመቁ ትክክለኛ መሆኑን ገልጧል። ይህንም እንድናስተውል ሁለት ነገሮችን መገንዘብ ይረዳናል። 1ኛው፡ ክርስቶስ ከሕግ በታች በመወለዱ በስምንተኛው ቀን ተገርዞ በቤተ መቅደስ በእግዚአብሔር ፊት ቀረበ፤ ይህም እርሱ ኅጢአተኛ ባይሆንም፤ በኅጢአት ምክንያት የተደነገጉ ሥርዐቶች በእርሱ እንደተፈጸሙ ያሳያል፤ ሉቃ. 2፡21-24፤ ገላ. 4፡4። 2ኛው፡ እርሱ የሕዝቡ መሪ ሲሆን፤ ለሕዝቡ ብሎ በአገልግሎቱ መጀመሪያ ሥርዐተ ጥምቀትን ፈጸመ፤ በመጨረሻም የሕዝቡን ኅጢአት በመስቀል ላይ ተሸክሞ ሞተ፤ 1ጴጥ. 2፡24፤ 3፡18። ክርስቶስ ለሥርዐተ ጥምቀት የታዘዘው ከኅጢአተኛው ሕዝብ ጋር እንደ እንዱ ስለተቋጠረ እንጂ፤ ራሱ ኅጢአተኛ ስለሆነ አይደለም፤ ይህንም በመፈጸሙ ራሱን ዝቅ አደረገ፤ ፊል. 2፡8። የዓለምን ኅጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ ሆኖ በጥምቀት፤ በአገልግሎቱ ሁሉ በተለይም በአሟሟቱ ከኅጢአተኞች ጋር አንድ ሆነ፤ ዮሐ. 1፡29።

3. ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ሰው ሁሉ በዕድሜና በዕውቀት እያደገ ተማረ። ሆኖም በዕብራውያን መልእክት፡ «ምንም ልጅ ቢሆን ከተቀበለው መከራ መታዘዝን ተማረ» ይላል፤ ዕብ. 5፡8። ይህም ከዚህ በፊት አይታዘዝም ነበር ማለት ሳይሆን፤ በመከራው ሁሉ ሲያልፍ፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ በመፈጸም ውስጥ ምን ዐይነት ትግል እንዳለበት በመታዘዝ ተማረ ማለት ነው። አስቀድሞ እንዳየነው፤ እርሱ ለተከታዮቹ የሚራራና ፈጽሞ የሚያድን ሊቀ ካህናት እንዲሆንላቸው በዚህ ተመክሮ ውስጥ እንዲያልፍ አስፈላጊ ነበረ፤ ዕብ. 2፡17፤ 4፡15፤ 7፡24-25።

ክርስቶስ ኅጢአት ቢሠራ ኖሮ በኅጢአተኛ ፈንታ መሞት አይችልም ነበር። እንግዲህ ክርስቶስ ቅዱስ፤ ጽድቅና ኅጢአት አልባ በመሆኑ የሕዝቡን ኅጢአት ተሸክሞ ደሙን አፈሰሰ፤ 1ጴጥ. 1፡18-19፤ 2፡22-24፤ 3፡17-18።

ለ) ክርስቶስ ኅጢአትን መሥራት አይችልም ነበር

ምእመናን ሁሉ ክርስቶስ ኅጢአትን እንዳልሠራ ያምናሉ፤ የሚበዙቱም ኅጢአትን መሥራት የማይችል ሰው እንደነበረ ይቀበላሉ። ይህን ትምህርት የማይቀበሉት ዋና ምክንያታቸው ክርስቶስ በሰይጣን ፈተና ሊሸነፍ የማይችል መሆኑን ቢያውቅ ኖሮ፤ ፈተናው ብዙ ገይሶ አይኖረውምና ሊሸነፉ ለሚችሉት ጠቃሚ ምሳሌ አይሆንም ነበር የሚለው ነው (ይህን በተለይ በ«መ» ሥር እናትታለን)።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ምድር የመጣው የአብን ትእዛዝና ፈቃድ ሊፈጽም ነው (ዮሐ. 5፡30፤ 6፡38፤ ዕብ. 10፡7)፤ ይህን ሲያደርግም ሕግን መተላለፍ ወይም ከአባቱ ፈቃድ መውጣት አይችልም ነበር። ነገር ግን ለእርሱ ቅድስና ማረጋገጫ ይህ ብቻ አልነበረም። ይህን ሁሉ ያደረገው (ወይም ያላደረገው) በግዴታ ሳይሆን በውዴታ ነበር፤ ይህ እውነተኛ የቅድስና መንፈስ ነው፤ ቅድስና አሉታዊ ድርጊትና አመለካከት ብቻ ሳይሆን አዎንታዊ ጭምርም ነው። በዚህ መሠረት ጌታችን፡ «እናንተ የማታውቁት የምበላው መብል ለእኔ አለኝ... የእኔስ መብል የላከኝን ፈቃድ አደርግዝንድ ሥራውንም

እፈጽም ዘንድ ነው» እና «እኔ ደስ የሚያሰኘውን ዘወትር አደርጋለሁ» ብሎ በውድታ ለአብ እንደ ታዘዘና ፈቃዱን እንደፈጸመ አሳየ፤ ዮሐ. 4፥32-34፤ 8፥29። እንደዚህ ያደረገው አብን ስለሚወደው ነው (ዮሐ. 14፥31)፤ መውደድና መታዘዝ ሁልጊዜ የተያያዙ ናቸውና፤ ዮሐ. 14፥23-24። በአገልግሎት ላይ የቅድስና መንፈስ በመክሊቶች ምሳሌ ተገልጧል። ባሪያው፥ «ጌታ ሆይ፥ አምስት መክሊት ሰጠኝኝ ነበር፤ እነሆ ሌላ አምስት መክሊት አተረፍሁበት» በማለቱ በቅንነትና በታማኝነት መንገድ በመሥራቱና የሚወደውን ጌታ በማስደሰቱ፥ እርሱ ራሱ በጌታው ደስታ መሳተፉን ዐወቀ፤ ማቴ. 25፥20-21። በዚህ ዐይነት ደስታ ክርስቶስ፥ «እኔ ላደርገው የሰጠኝኝን ሥራ ፈጽሜ በምድር አከበርሁህ» ብሎ ወደ አባቱ ጸለየ፤ ዮሐ. 17፥4። ስለዚህ ክርስቶስ በጌቱሴማኒ፥ «... ነገር ግን አንተ የምትወደው እንጂ እኔ የምወደው አይሁን» ብሎ የራሱን ፈቃድ ለአባቱ ፈቃድ ማስገዛቱ አያስገርምም፤ ማር. 14፥36።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑና አብን በመውደዱ ከአብ ፈቃድ መውጣት ስለማይፈልግና በዚህም ምክንያት ይህን ማድረግ ስለማይችል ኅጢአት የመሥራት ምኞት አልነበረውም። መጽሐፍ ቅዱስ ምንም እንኳን ቃል በቃል ክርስቶስ ኅጢአት ሊሠራ አይችልም ነበር ባይልም፥ ይህ አባባል ከአጠቃላይ ትምህርቱ ጋር የሚስማማ ይመስላል።

ሐ) ክርስቶስ ኅጢአታዊ ትስብእትን አልነሣም

ክርስቶስ ኅጢአት እንዳልሠራና የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ ኅጢአትን ሊሠራ እንደማይችል አይተናል። ይሁን እንጂ እዚህም ላይ የሚነሣ ሌላ ጥያቄ አለ፤ ይኸውም ክርስቶስ የነሣው የወደቀውን ትስብእት ነው ወይስ ያልወደቀውን? ማለት የአዳም በደልና ብክለት ያለበትን ወይስ የሌለበትን ሥጋ ነሣ? የሚለው ነው።

ሐዋርያው ጳውሎስ፥ «... እግዚአብሔር የገዛ ልጁን በኅጢአተኛ ሥጋ ምሳሌ (በኅጢአተኛ ሰው አምሳል አ.መ.ት.) በኅጢአት ምክንያት ልኮ አድርጓልና» ብሎ በመጻፉ ክርስቶስ በሥጋ ሲመጣ፥ ሥጋው የኅጢአተኛ ሰውን ትስብእት መሰለ እንጂ ኅጢአታዊ አልነበረም በማለት ያስተማረ መሆኑን ከአንዳንዶች በስተቀር ምእመናን ሁሉ ይቀበሉታል፤ ሮም 8፥3። እንግዲህ በክርስቶስ ክፉ ምኞት አልነበረበትም፤ ከኅጢአት ጋር ምንም ግንኙነት አልነበረውም፤ ምንም ዐይነት የኅጢአት ዝንባሌ አልነበረውም። በአዲስ ኪዳን በክርስቶስ ንግግርና አኗኗር የኅጢአት ምልክት ስለ መታየቱ አንድም ፍንጭ አይገኝም።

በዚህ ዐይነት አመለካከት፥ ቄሮሎስ፥ «እርሱ (ክርስቶስ) ራሱን በአዳም አለበስ ቢሉም፥ እንደ አዳም ከመሬት መሬታዊ ሳይሆን ከሰማይ ነበረና ከመሬታዊው ጋር የማይወዳደር ነበር» ብሎ ጻፈ። ከምዕራባውያን አበው መካከልም አውግስጢኖስ፥ «የተወለደው በኅጢአት የተበከለ ትስብእት ሳይሆን ብቻውን የሆነ የብክለት ሁሉ መድኅኒት ነው» ብሎ መሰከረ። ሊዮ ደግሞ «ጌታ ከእናቱ የነሣው ትስብእትን እንጂ ስሕተትን (የአዳም) አልነበረም» ብሏል(3)።

ዐልፎ ዐልፎ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ አንዳንዶች ክርስቶስ የወደቀውን ሥጋ እንደነሣ ቢያስተምሩም፥ በ1833 ዓ.ም. ኤድወድ እርቪንግ በዚህ ትምህርት ላይ በማተኩሩ በቤተ ክርስቲያኑ ተወገዘ(4)። በመጀመሪያ ብዙ ሰዎች አሳቡን አልተቀበሉትም፤ በ1938 ዓ.ም. ግን ካርል ባርት የእርቪንግን ትምህርት በመቀበሉ ብዙ ሊቃውንት ሊከተሉት ጀምረዋልና ይህን በዐጭሩ ልንመረምረው ይገባናል።

1. የእርቪንግ ትምህርት ማስረጃዎችና የሚሰነዘርባቸው ተቃውሞዎች

ሀ) ክርስቶስ ያልነሣውን ሥጋ አላዳነም የሚለውን «መርሕ» ጠቀሰ። በዚህ አስተሳሰብ ክርስቶስ ሥጋን በመንሣቱ ምእመናንን ማዳን ይችላል፤ የወደቀውን ሥጋ ባይነሣ ኖሮ የወደቀውን ሰው ማዳን አይችልም ነበር። የእንዚናዙው ጎርጎርዮስ ይህን መርሕ ሲደነግግ የአቡሊናርዮስን ትምህርት በመቃወም ክርስቶስ ፍጹም ሰው መሆኑን ማስተማሩ እንጂ የክርስቶስ ሥጋ ኅጢአታዊ መሆኑን መግለጡ አልነበረም፤ ይህም አሳብ ከአበው አሳብ የራቀ እንደነበር አይተናል።

ለ) የክርስቶስ ትስብእት በኅጢአት ከወደቀው አዳም ከተገኘው ከእናቱ ሥጋ ተገኘ። ሆኖም በመንፈስ ቅዱስ ሥራ ከድንግል ማርያም የነሣው ሥጋ ቅዱስ መሆኑን አይተናል።

ሐ) ክርስቶስ ከወደቀው ከአዳም ባሕርይ ያልሆነ ሥጋ ቢነሣ ኖሮ ሰውን አይመስልም ነበር። ከሰው ጋር አንድነት ያለው ግን ሥጋና ነፍስ በመንሣቱና በሰዎች መካከል በመኖሩ ነው።

መ) ሌላ ዐይነት ትስብእት ባለመገኘቱ የወደቀውን ትስብእት መንሣት ነበረበት። ይህ ማለት ያልወደቀውን ሥጋ ቢነሣ ኖሮ ሰው አልነበረም ማለት ነው? ይህ ከሆነ አዳም ሲፈጠር ሰው አልነበረም!

ሠ) ክርስቶስ በኅጢአት የወደቀ ሥጋ ባይኖረው ኖሮ ሊፈተን አይችልም ነበር። ይህ የእርቪንግ ዋና ማስረጃ ነበረ። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ግን አዳምም ሊፈተን አይችልም ነበር።

ክርስቶስ እንደ እኛ በአንድ ትልቅ አቅጣጫ አልተፈተነም፤ እርሱ በራሱ ክፉ ምኞት ተስቦ አልተታለለም (ያዕ. 1፡14)፤ እንደ እኛም በሕዋሳቱ ውስጥ የኅጢአት ሕግ አልነበረውም፤ ሮም 7፡23። የዚህ ዓለም ገዥ ደግሞ በእርሱ ውስጥ አንዳች አልነበረውም፤ ዮሐ. 14፡30።

ክርስቶስ ግን ተፈተነ፤ እንዴት እንደተፈተነ በሚከተለው ንኡስ ርእስ ሥር ልንመለከተው እንችላለን።

2. የእርቪንግ ትምህርት መሠረታዊ ስሕተት

የእርቪንግ ትምህርት ወደ ንስጥሮስ ትምህርት ይመራል። የክርስቶስ ሥጋ ከወደቀው ከአዳም ሥጋ ከሆነ አካሉ አልወደቀምን? ተብሎ ቢጠየቅ፣ እርቪንግ አይደለም ይል ነበር፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔር ልጅ እንደወደቀ ለማስተማር ዝግጁ አልነበረም። አካሉ ቅዱስ መሆኑን እርቪንግ ጽፏል። እንግዲህ ትስብእቱ የወደቀ ከሆነ የትስብእቱ አካልና ህላዌ እንዴት ነበረ? ለሚለው ጥያቄ መልስ ለመስጠት ይከብዳል። የእርቪንግ ትምህርት በክርስቶስ ዘንድ ሁለት አካላትና ሁለት ህላዌዎች እንዳሉ የሚያሳይ ይመስላል። በአንድ በኩል ኅጢአት የሌለው የእግዚአብሔር ልጅ፣ በሌላ በኩል ኅጢአታዊው ሥጋ (ትስብእት) እና ለእግዚአብሔር ልጅ ተገዢ የሆነ ህላዌና አካል አሉ።

ስለ ክርስቶስ ትስብእት ስናስብ፣ ክርስቶስ በምድር ሳለ ከውድቀት በፊት አዳም እንደነበረው በደስታ አልኖረም። በክብርና በደስታ በአብ ቀኝ አሁን ባለበት ሁኔታ ደግሞ አይኖርም ነበር። እርሱ ኅጢአት የሌለበት ሰው ቢሆንም፣ ኢሳይያስ እንደጻፈው፣ «የተናቀ፣ ከሰውም የተጠላ፣ የሕግም ሰው፣ ደዌንም የሚያውቅ» ሰው ነበረ፤ ኢሳ. 53፡3። እርሱ የእናቱን «ውርደት» ተካፈለ፤ ሉቃ. 1፡48። ለሰው ችግር፣ ሥቃይና ውርደት እንግዳ አልነበረም። የሰውን ከባድ ስሜቶች ሁሉ ዐወቀ፤ ከእግዚአብሔር የተለየ መሆኑን ወደ ግወቅ ደረሰ፤ ግዥም ነበር። ለምን? ይህ የሚሆነው

የወደቀ በመሆኑ ሳይሆን፤ ከወደቁት ጋር አብሮ መከራን ለመቀበልና በመጨረሻ ለወደቁት ሲል መከራን ለመቀበል በመፍቀዱና በመምረጡ ነው። በሁለት ሌቦች መካከል ተሰቀለ፤ እርሱ ግን ሌባ አልነበረም። እግዚአብሔር ኅጢአት አደረገው፤ እርሱ ግን ኅጢአተኛ አልነበረም፤ 2ቆሮ. 5፥21።

መ) ክርስቶስ በከባድ ፈተና ውስጥ በትዕግሥት ዐለፈ

በዚህ ምዕራፍ ስለ ክርስቶስ ሦስት መሠረታዊ ያን እውነቶችን አቅርበናል፤

እነርሱም ፦

ሀ) ክርስቶስ ኅጢአት እንዳልሠራ፤

ለ) ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ ኅጢአት ሊሠራ አለመቻሉን፤

ሐ) ክርስቶስ ኅጢአታዊ ሥጋን እንዳልነሣ የሚገልጡ ናቸው።

ብዙ ሰዎች እነዚህን ትምህርቶች ሲሰሙ፤ እንደዚህ ከሆነ የክርስቶስ ፈተና ከባድ አልነበረም፤ ለሰውም ምሳሌ ሊሆን አይችልም ይላሉ። ይህንም በማለታቸው ፈተና ምን እንደሆነ፤ ሰው ሲፈተንም እንዳይወድቅ ምን እንደሚያስፈልገው ያስተዋሉ አይመስልም።

የክርስቶስ ትሥጥት ምሥጢር ነውና ፍጹም አምላክ፤ ፍጹም ሰውም ሆኖ ውስጣዊ ስሜቱ እንዴት እንደነበረ ማወቅ አንችልም። ሆኖም መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ ፈተናዎች ብዙ ፍንጮችን ይሰጠናል።

«ከኅጢአት በቀር በነገር ሁሉ እንደ እኛ የተፈተነ ነው እንጂ፤ በድካማችን ሊራራልን የማይችል ሊቀ ካህናት የለንም» የሚለው ዐይነተኛ ጥቅስ ኅጢአት እንዳልሠራ፤ በተጨማሪም ዋናው ትኩረት «በድካማችን» ላይ በመሆኑ ኅጢአታዊ ምኞት እንዳልነበረውና ከዚህ የተነሣ ክፋትን ለመሥራት እንዳልተፈተነ የሚያስተምር ሳይሆን አይቀርም፤ ዕብ. 4፥15፤ (5)። ይህ ከሆነ፤ «እግዚአብሔር በክፉ አይፈተንም» ከሚለው ጥቅስ ጋር ይስማማል፤ ያዕ. 1፥13።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ብዙ ዐይነት ፈተና እንዳላጋጠመው ግልጽ ነው። ለምሳሌ በሴቶች፤ በሀብታሞች፤ በአረጋውያን... ወዘተ ላይ የሚደርሱ ፈተናዎች ሊያጋጥሙት አይችሉም ነበር። እንግዲህ «በነገር ሁሉ እንደ እኛ የተፈተነ ነው» የሚለው ምን ማለት ነው? ብዙ ዐይነት ፈተና አለ፤ አንዳንዱ ፈተና ኅጢአት እንዲሠራ ሰውን በቀጥታ አይገፋፋውም፤ ይሁን እንጂ ፈተናውን አለማለፍ ወደ ኅጢአት ሊመራ ይችላል። አንድ ሰው ደም ለበሽተኛ እንዲሰጥ ቢደረግ ፈተና ሊሆንበት ይችላል፤ አለመስጠቱ ግን ኅጢአት ሳይሆን አይቀርም። ያዕቆብ በዚህ መሠረት፤ «እንግዲህ በኅ ለማድረግ ዐውቆ ለማይሠራው ኅጢአት ነው» በማለት ጽፏል፤ ያዕ. 4፥17። ሊቀ ካህናት ሕዝቡን ለመርዳት የሚችለው በእያንዳንዱ የፈተና ዐይነት ውስጥ በማለፉ ሳይሆን፤ በሕይወቱ ተመክሮዎች ሁሉ ያለ ኅጢአት በመሄድና ከሚደርስበት መከራ ሁሉ በመማር ነው። ስለዚህ ክርስቶስ፤ «ከተቀበለው መከራ መታዘዝን ተማረ፤ በዚህም ፍጹም ሆኖ ከተገኘ በኋላ፤ እርሱን ለሚታዘዙ ሁሉ የዘለዓለም ደኅንነት ምክንያት ሆነላቸው፤ እንደ መልክ ጺዴቅ ሹመትም ሊቀ ካህናት ተብሎ በእግዚአብሔር ተሾመ»፤ ዕብ. 5፥8-10፤ ደግሞም ዕብ. 2፥17-18፤ 4፥14-5፥2፤ 7፥24-27።

እንግዲህ ስለ ክርስቶስ ፈተናዎች መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረንን በዐጭሩ ለመዘርዘር እንሞክር።

1. ክርስቶስ በእገልግሎቱ ሁሉ ተፈተነ

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከተጠመቀ በኋላ ወዲያውኑ መንፈስ ቅዱስ ወደ ምድረ በዳ እንዲሄድ መራው፤ አርባ ቀንም በዲያብሎስ ተፈተነ። በእነዚያ ቀናች ከአራዊት ጋር ነበረ። ምንም አልበላም፤ ቀናቹ ከተፈጸሙ በኋላም ተራቡ። ከአርባ ቀን ጾም በኋላ ሰይጣን ፈተናውን ሁሉ ሲያቀርብለት ትግሉ እጅግ ከባድ ሳይሆን እንደማይቀር ግልጥ ነው፤ በኋላም መላእክት እንዳገለገሉት በመጻፉ ከፈተናው ክብደት የተነሣ ክርስቶስ ድካም የተሰማው በመሆኑ ላይ ማርቆስ አተኩሯል፤ ማቴ. 4፡1-11፤ ማር. 1፡12-13፤ ሉቃ. 4፡1-13።

ዲያብሎስ ፈተናውን ሁሉ አቅርቦ ከጨረሰ በኋላ እስከ ጊዜው ከክርስቶስ ተለየ፤ በሕይወቱ ሁሉ ምቹ ጊዜ እየፈለገ በሕዝቡ የእምነት ጉድለት፣ በሚቃወሙት ተንኮልና ጥላቻ፣ በደቀ መዛሙርቱ አለማስተዋል አማካይነት ኢየሱስን ፈተነው። ኢየሱስ የሰው ድካም ስላለበት (ዕብ. 5፡2)፣ ሰይጣን ብዙ መንገድ ስላገኘ ክርስቶስ፣ «በሥጋው ወራት ከሞት ሊያድነው ወደሚችል በብርቱ ጩኸትና ከእንባ ጋር ጸሎትንና ምልጃን አቀረበ፤ እግዚአብሔርንም ስለ መፍራቱ ተሰማለት»፤ ዕብ. 5፡7።

ጌታ ኢየሱስ በአገልግሎቱ መጨረሻ በጌቱሴማኒ ሲጸልይ፣ «ከሰማይ መጥቶ የሚያበረታው መልአክ ታየው» በፍርሀትም ሲጣጣር አጽንቶ ይጸልይ ነበር፤ ወዙም በምድር ላይ እንደሚወርድ እንደ ደም ነጠብጣብ ነበረ»፤ ሉቃ. 22፡43-44። ፈተናው እጅግ ከባድ በመሆኑ በመጀመሪያው ታላቅ ፈተና የመላእክት ርዳታ እንደነበረ ሁሉ፣ እንደገናም ለኢየሱስ የመልአክ ርዳታ አስፈላጊ ሆነ።

2. ሁሉን መታገሥ የሚችለው የፈተናን ውጥረት ጎይል የሚያውቅ ሰው ነው

ሰው የዕንጨት ስንጣቂዎችን በጣቶቹ በመጠነኛ ጉልበት ሊሰብር ይችላል፤ ምስግርን ግን መስበር ይቅርና ማጉበጥ እንኳ ከባድ ነው። እንግዲህ ከዕንጨት ስንጣቂ ይልቅ ምስግሩ ብዙ የሰው ጉልበት ይጠይቃል፤ እንደዚሁም ከሚወድቅ ይልቅ የማይወድቅ የሰይጣንን ጎይል ያውቃል፤ በተለይም የሰይጣንን ፈተና ሁሉ የታገሠውና ያልተሸነፈው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፈተና ምን እንደሆነ ያውቃል፤ በማወቁም ሊራራልን፣ ሊረዳንና ፈጽሞ ሊያድንን ይችላል።

3. ክርስቶስ በሰውነቱ የደረሰበትን ፈተና ታገሠ

አስቀድሞ እንደገለጥነው አዳም በሰይጣን ስለተሸነፈ፣ ክርስቶስ ሰው ሆኖ ሰይጣንን ማሸነፉ አስፈላጊ ነበረ፤ ም. 57ሐ 1ሀ። እንግዲህ ክርስቶስ ኅጢአት አልባ ሆኖ ሳለ፣ ሰይጣን እንዴት እንደፈተነው መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚያስተምረን እንመልከት፡-

ሀ) በድካሙ፤ ክርስቶስ የሰው ድካም ስላለበት፣ በዚህ ምክንያት ከአርባ ቀን ጾም በኋላ ተራቡ። ሰው ደካማ በመሆኑ መራቡ ኅጢአት አይደለም፤ ሆኖም ረጋቡን የማስወገዱ ተግባር በተገቢው መንገድ መከናወን አለበት። የሰይጣን ፈተና እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ ሳይሆን፣ ከእግዚአብሔር ልጅነት በሚገኝ ጎይል ድንጋይን እንጀራ የማድረግ ፈተና ነበረ። ኢየሱስ ይህን ቢያደርግ ኖሮ፣ በአምላካዊው ጎይል ስለሚያደርገው ሰው ሆኖ ሰይጣንን አያሸንፍም ነበር። እንግዲህ መራቡና ረጋቡን ማጥፋት መቻሉ ከባድ ፈተና ነበረ፤ ይሁን እንጂ ኢየሱስ ሰይጣንን ተቃውሞ ድል ነሥቶታል።

ኢየሱስ የሰው ድካም ስላለበት፣ መከራን የመቀበል ፍርሀት ነበረበት፤ ሉቃ. 22፡42-44። ይህ ኅጢአት አልነበረም፤ ነገር ግን ከዚህ መከራ ሁሉ የሚረዱት መላእክትን በመጥራት (ማቴ. 26፡53) ማምለጥ ቀላል በመሆኑ ይህ ለእርሱ ከባድ ፈተና ነበረ።

ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን ይወዳቸው ነበር። ጴጥሮስ እንደሚከደው በማወቁ ከሚደርስበት ውርደትና ነውር ሁሉ ሊያድነው ይወድ ነበር፤ ይህም ኅጢአት አልነበረም። ነገር ግን ይህ ሁሉ በጴጥሮስ ላይ መድረሱ አስፈላጊ መሆኑን ዐውቆ አማለደለት፤ አስጠነቀቀው፤ የተስፋ ቃልና ትእዛዝም ሰጠው። ይህንም በማድረግ በፈተናው አልወደቀም፤ ሉቃ. 22፥31-32። በፈተና ጊዜ ሌላ ዐይነት የሰው ድካም ሊታይ ይችላል። እስረኛ እውነቱን እንዲያወጣ ሲደበደብ፣ አንድ ቃልም እንኳ በመናገሩ ምርመራው የሚያልቅ ሊመስለው ይችላል። ኢየሱስ ከአርባ ቀን በኋላ ሲደክም፣ ሰይጣን የፈተናው ጫና በአንድ ስግደት ምክንያት ሊቃለልለት በሚችልበት መንገድ በተገኙል አቀረበለት። ክርስቶስ ግን እውነትን ሁሉ የሚያፈርስ መሆኑን በማወቁ በወጥመዱ አልተያዘለትም፤ ማቴ. 4፥8-10፤ ሉቃ. 4፥5-8።

ለ) በቅዱስ ምኞቱ፤ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ ብዙ ዐይነት መልካም ስሜት፣ ፍላጎትና ምኞት ነበረው፤ ከሁሉም በላይ አባቱን ማስደሰትና ለአባቱ ፍቅር ይጓጓ ነበር። ሆኖም በአገልግሎቱ ምክንያት በዓለም ሁኔታ፣ በሚቃወሙት ክፋት፣ በተከታዮቹ የልብ ድንዛዜና በኢየሩሳሌም እልክኛነት ምክንያት ያዘን ነበር፤ ዮሐ. 3፥19፤ ማር. 8፥12፤ 17፤ ማቴ. 23፥37። ይህም ሁሉ ከባድ ፈተና ነበረ፤ ከሁሉም በላይ የከበደበት ግን የሰውን ኅጢአት ሲሸከም ከአባቱ እንደሚለይ ባወቀበት ጊዜ ሳይሆን አልቀረም፤ ማቴ. 26፥39፤ 27፥46።

ሐ) በልጅነቱ፤ ሰይጣን ሁለት ጊዜ «የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ...» (ማቴ. 4፥3፥6) በማለቱ ልጅነቱን በመጠራጠር ወይም በማይገባው መንገድ ልጅነቱን በማረጋገጥ ፈተነው። ከአርባ ቀን ጾም በኋላ በኢየሱስ ላይ የታየው ሥጋዊ ሁኔታ ከእግዚአብሔር ልጅ ሁኔታ ጋር ፈጽሞ የሚስማማ አይመስልም ነበር። ዳቦ አልነበረውም፤ መንግሥት አልነበረውምና የእግዚአብሔር ልጅ ለመሆኑ አንድ ምልክት ቢኖረው ኖር፣ እንዴት ያጽናናው ነበር፤ ስለዚህ ሰይጣን ከመቅደስ ጫፍ ላይ ወደ ታች ራሱን እንዲወረውር አደፋፈረው፤ ኢየሱስ ይህን አድርጎምንም ዐይነት ጉዳት ሳይደርስበት ቢቀር፣ ለራሱም ሆነ ለሚያዩት ትልቅ ምስክርነት ይሆን ነበር። ክርስቶስ ግን እግዚአብሔር በዚህ ዐይነት ተአምር እውነትን እንደማያጸናና ይህም እግዚአብሔርን መፈታተን መሆኑን በማወቁ ፈተናውን ዐለፈ፤ ማቴ. 4፥6-7፤ 16፥4።

መ) ራሱን በመካዱ፤ ክርስቶስ ከሚያድናቸው ሰዎች ጋር ራሱን በጥምቀቱ አንድ አድርጎ ነበር። በመጀመሪያ ፈተና ሰይጣን ከእነዚህ ሰዎችና ከኑሯቸው ራሱን እንዲለይ፣ በራሱ አምላካዊ ሥልጣንና ኅይል በመጠቀም ሁኔታውን እንዲያሻሽልና በምድራዊ ጉድለቶች እንዳይወሰን ፈተነው። በመልሱ ግን ክርስቶስ «ሰው» ብሎ ጀመረ፤ ምክንያቱም እርሱ ሰው ነበረና ሰው ሆኖ ሰይጣንን ማሸነፍ የእግዚአብሔር ፈቃድ መሆኑን ተረዳ። ፈተናውም እርሱ ምኞት አግኝቶ ከሕዝቡ እንዲለይና ከአባቱ ፈቃድ እንዲወጣ ነበር፤ ማቴ. 4፥3-4።

ይህ ዐይነቱ ፈተና እንደገና በክርስቶስ ላይ ደርሷል። ጌታችን ስለ መስቀሉ ሲናገር ሐዋርያው ጴጥሮስ፡ «አይሁንብህ ጌታ ሆይ፣ ይህ ከቶ አይደርስብህም» ብሎ ሲገሥጸው፣ ኢየሱስ ጴጥሮስን፡ «ወደ ኋላ-ሂድ፤ አንተ ሰይጣን የሰውን እንጂ የእግዚአብሔርን አታስብምና ዕንቅፋት ሆነህብኛል» አለው፤ ማቴ. 16፥22-23። የኢየሱስ መልስ የሚያሳየን፣ ጴጥሮስ በሰይጣን ቀስቃሽነት እንደተናገረና ኢየሱስ ከመስቀል መንገድ እንዲወጣ የቀረበ ልብ የሚነካ ከባድ ፈተና እንደነበረ ነው።

በመጨረሻ በጌቴሴማኒ ከመረጠው መንገድ ወደ ኋላ ሊመለስ ይችል ነበር፤ ኢየሱስ ሌላ ሰው ከሚረዳው በላይ ከፍተኛ ሥላ ፈተና ነበረበት፤ እዚያም ግን ጸናና አስቀድሞ በመረጠው መንገድ ሳያመነታ እስከ መጨረሻው ቀጠለ።

ክርስቶስ ሲፈተን የፈተናው መሣሪያዎች ሰው ሁሉ ሊጠቀምባቸው የሚችሉ ናቸው፤ እነርሱም የምእመናን ባልንጀሮች ድጋፍ (ማር. 14፥33-34)፣ የእግዚአብሔር ቃል (ማቴ. 4፥4:7:10) እና ጸሎት (ማር. 14፥35) ናቸው። ኢየሱስ ሰው ሆኖ ሰይጣንን አሸነፈ። በማናቸውም ፈተና የመጨረሻው ፍሬ አሳብ ሰው ወደ ለእግዚአብሔር ወይም ደግሞ ለሰይጣን እንደሚሰግድ የሚወስን መሆኑ ነው፤ ማቴ. 4፥9-11።

ማስታወሻ

(1) ስለ ክርስቶስ ቅድስና በአፅማድ መጻሕፍት ቍጥር 15 «እግዚአብሔር ወልድ» በሚለው መጽሐፍ በገጽ 32-40 በዐጭሩ ያቀረበው ማብራሪያ ይገኛል።

(2) «እግዚአብሔር ወልድ» ገጽ 34-35 ይመ.

(3) PC ገጽ 224 ይመ.። እነዚህን እነዚህን የመሳሰሉትን ጥቅሶች ለማብራራት፣ በእንግሊዝኛ Nature ሲል በትስብእት ተተርጉሟል፤ ምክንያቱም ባሕርይ የሚለው የአማርኛ ቃል "Nature"ን በትክክል አይተረጎምም። በእነዚህ አንቀጾች ትስብእት ወደ Nature አሳብ ይቀርባል፤ "Nature(s)" በ «ትምህርተ እግዚአብሔር» በመረጃዎች 2 ይመ.

(4) Irving, Edward (1792-1834) በNIDCC ይመ.። Irvingን የሚያውቁት ሰዎች ምንም እንኳ እርሱ በትምህርቱ ቢሳሳትም፣ ክርስቶስን ይወድ እንደነበረ መሰከሩለት። ስለ ትምህርቱ የወሰድነው አሳብ በተለይ በPC ገጽ 221-229 ባለው ላይ የተመሠረተ ነው።

(5) ለፅብ. 4፥15 ትርጓሜ Hebrews በRev.Prof. A.B. Davidson D.D. በ T&T Clark Edinburgh ይመ.

ምዕራፍ 59 - የክርስቶስ አምላክነትና ትስብእት አንድነት

የክርስቶስ ትሥጉት የተአምራት ተአምር ነው። በአንድ ሰው፤ በክርስቶስ አምላክነትና ሰውነት እንዴት አንድ ሆኑ (እንዴት ተዋሐዱ)? ብለን ስንጠይቅ፤ ወደ ትሥጉት ምሥጢር በይበልጥ እንቀርባለን። የአምላክነትንና የሰውነትን መዋሐድ ስንመረምርና ክርስቶስ አንድ ጊዜ ወደ አምላክነት፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ ወደ ሰውነት እየሄደ አለመኖሩን የሚያስረዳንን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ስናስተውል፤ ሦስት ነገሮችን እንገነዘባለን(1) ፡-

1. እግዚአብሔርና ሰው አንድ ባይሆኑም፤ ተቃራኒዎች አይደሉም፤ ሰው በእግዚአብሔር መልክ ተፈጥሯልና።

2. መጽሐፍ ቅዱስ ክርስቶስ ያደረገልንን ይተርካል እንጂ፤ መሲሕነቱ እንዴት እንደተሰማው አይገልጥም፤ ምሥጢሩንም አያትትም።

3. የክርስቶስን ሥራ ከፋፍለን፤ ይህ ሥራ ከአምላክነቱ፤ ያ ሥራ ከሰውነቱ የመነጨ ነው ብለን እንገምት ይሆናል፤ አምላክነቱ ተአምራትን የሠራ፤ ሰውነቱ ደግሞ የጸለየ ይመስለን ይሆናል። እንደዚህ አይደለም። መጽሐፍ ቅዱስ ክርስቶስን በማናቸውም መንገድ ሳይለያየው፤ በክርስቶስ የተሠራው ሁሉ በአንዱ ክርስቶስ የተሠራ ነው ይላል። «ኢየሱስም መንገድ ከመሄድ ደክሞ በጉድጓዱ አጠገብ እንዲህ ተቀመጠ» ብሎ ሐዋርያው ዮሐንስ በመጻፉ፤ እግዚአብሔር ስለማይደክም ይህ ከአምላክነቱ ሳይሆን ከትስብእቱ ነው ብለን ሳናስብ አንቀርም፤ ዮሐ. 4፥6። ነገር ግን ክርስቶስ ስለ ነፍሱ ሲናገር፤ «ላኛራት ሥልጣን አለኝ፤ ደግሞም ላነሣት ሥልጣን አለኝ» (ዮሐ. 10፥18) ብሎ የተናገረው ነገር በሰው የማይቻል በመሆኑ፤ ይህን ያደረገው በትስብእቱ ሳይሆን በአምላክነቱ ጎይል መሆኑን ማሰብ እንችላለን። ይህ እውነት ቢሆንም፤ መጽሐፍ ቅዱስ በዚህ ዐይነት ብዙ አይናገርም(2)።

አዲስ ኪዳን ስለ አንዱ ሰው፤ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ታሪክ ይናገራል። ዐልፎ ዐልፎ ክርስቶስ አምላካዊ ሥራን ሠርቶ በሰብአዊ (በሰው) የማዕርግ ስም የሚጠራበት ጊዜ አለ፤ ለምሳሌ፤ «ከሰማይም ከወረደው በቀር ወደ ሰማይ የወጣ ማንም የለም፤ እርሱም በሰማይ የሚኖረው የሰው ልጅ ነው»፤ «እንግዲህ የሰው ልጅ አስቀድሞ ወደ ነበረበት ሲወጣ ብታዩ እንዴት ይሆናል?»፤ «... ከእነርሱም (ከአባቶች) ክርስቶስ በሥጋ መጣ፤ እርሱም ከሁሉ በላይ ሆኖ ለዘለዓለም የተባረከ አምላክ ነው፤ አሜን» የሚሉትን ክፍሎች መጥቀስ እንችላለን፤ ዮሐ. 3፥13፤ 6፥62፤ ሮሞ 9፥5። በሌላ በኩል ደግሞ ክርስቶስ ሰብአዊ ሥራን (በተለይ ሞቱን) ሠርቶ በአምላካዊ የማዕርግ ስም የሚጠራበት ጊዜ አለ፤ «በገዛ ደሙ የዋጁትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ትጠብቁአት ዘንድ...»፤ «...ዐውቀውስ ቢሆኑ የክብርን ጌታ ባልሰቀሉትም ነበር»፤ «... ስለ እኔ ራሱን በሰጠው በእግዚአብሔር ልጅ ላይ...» ተብሎ ተጽፏል፤ ሐ.ሥ. 20፥28፤ 1ቆሮ. 2፥8፤ ገላ. 2፥20።

ከዚህም ጋር አስቀድመን በትምህርታችን የመረመርናቸው ልዩ ልዩ አንቀጾች አንዱን ክርስቶስን በማመልከት አምላክነቱንና ሰውነቱን አያይዘው የሚያስረዱ መሆናቸውን አይተናል፤ በተለይም ፡-

«እግዚአብሔር ከሴት የተወለደውን ልጁን ላከ» (ገላ. 4፥4)፤

«በሥጋ ከዳዊት ዘር ስለተወለደ... በጎይል የእግዚአብሔር ልጅ ሆኖ ስለተገለጠ ስለ ልጁ...» (ሮሞ 1፥3-4)፤

«ቃል ሥጋ ሆነ» (ዮሐ. 1፥14)፤

«እግዚአብሔር የገዛ ልጁን በኅጢአተኛ ሥጋ ምሳሌ በኅጢአትም ምክንያት ልኮ አድርጓል» (ሮሞ 8፥3) የሚሉትንና ፊልጵስዮስ 2፥5-11ን በሰፊው አትተናል።

ምንም እንኳን የክርስቶስ አንድነት ምሥጢር ቢሆንም፥ በመጽሐፍ ቅዱስ አገላለጥ አንድነቱን በሚከተሉት ሦስት አሉታዊ ሐረጎች መወሰን እንጂ ሙሉ በሙሉ ምሥጢሩን መግለጥ አንችልም፡-

ሀ) በአንድነቱ ውስጥ ጣምራ ማንነት አለመገኘቱ

ቅድስት ሥላሴን በመረመርን ጊዜ በሦስቱ አካላት መካከል «እኔ»፥ «አንተ» እና «እርሱ» የሚል አባባል እንደነበረ አይተናል። አብና ወልድ ሲነጋገሩ፥ እኔና አንተ ተባብለው እርስ በርስ ይደማመጣሉ። ለምሳሌ ክርስቶስ፥ «እኔም አብን እለምናለሁ... ሌላ አጽናኝ ይሰጣችኋል» ብሎ የተስፋ ቃል ለሐዋርያት ሰጠ፤ በኋላም፥ «የአንተ ነበሩ፤ ለእኔም ሰጠሃቸው» ብሎ ስለ ሐዋርያት ጸለየ፤ ዮሐ. 14፥16፤ 17፥6፤ ደግሞም መዝ. 2፥7-8፤ 40፥7-8 ይመ.። ሆኖም በክርስቶስ ውስጥ «እኔ - አንተ» የሚለው የአባባል ዐይነት፥ ወይም ተናጋሪና ሰሚ ወይም ተናጋሪና መላሽ ሆነው የተለያዩ ሁለት አካላት ለመኖራቸው በመጽሐፍ ቅዱስ አንድም ፍንጭ አይገኝም።

እግዚአብሔር በልዩ ልዩ አንቀጽ ስለ ራሱ ሲናገር፥ «ሰውን በመልካችን እንደ ምሳሌያችን እንፍጠር»፤ «እነሆ አዳም... ከእኛ እንደ አንዱ ሆነ»፤ «ኮ፤ እንውረድ» ብሎ በብዙ ቊጥር ተናግሯል፤ ዘፍ. 1፥26፤ 3፥22፤ 11፥7። ክርስቶስ ግን ስለ ራሱ ሁልጊዜ የተናገረው እኔ እያለ በነጠላ ቊጥር ነው(3)።

ለ) በአንድነቱ ትስብእቱ አለመለወጡ

ክርስቶስ በምዕራፍ 57 ፍጹም ሰው፥ በምዕራፍ 58 ደግሞ ኅጢአት የሌለበት መሆኑን መርምረናል። በሌሎች ሰዎች መካከል ሲኖር ትስብእቱ ከኅጢአታዊነት በስተቀር የሌሎች ሰዎችን ትስብእት መሰለ፤ ሮሞ 8፥3-4። ደቀ መዛሙርቱ ቀስ በቀስ «ጸጋንና እውነትንም ተሞልቶ» በእነርሱ መካከል ያደረ ሰው መሆኑን ሲረዱ (ዮሐ. 1፥14;17)፥ አንድ ጊዜ ብቻ ሦስቱ ደቀ መዛሙርት የፊቱ መልክ ሲለወጥ ክብሩንና ግርማውን አዩ፤ ሉቃ. 9፥29-31፤ 2ጴጥ. 1፥16-18። ከዚያ በስተቀር ኢየሱስ በምድር ሳለ ሰዎች እርሱን ሲመለከቱት፥ መልክና ውበት፥ ደም ግባትም ያለውን ሰው አላዩም፤ ኢሳ. 53፥2። የክርስቶስን አንድነት በተመለከተ ሁለት ጥያቄዎች በተለይ ስለ ትስብእቱ ይነሣሉ፡-

1. ከአምላክነቱ ትስብእቱ ምንን ተቀበለ?

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፥ ፍጹም ሰው አንድ ክርስቶስ ነው የሚለው ምስክርነት በምእመናን መካከል የታወቀና የተለመደ ነው። ሆኖም ከማርቲን ሉተር ጊዜ ጀምሮ አንዳንዶች ምሥጢሩን ለማብራራት በአምላክነቱ ያሉ ችሎታዎች ለሰውነቱ፥ በሰውነቱ ያሉ ችሎታዎች ደግሞ ለአምላክነቱ በትሥጉት ጊዜ ተሰጡ ብለው አስተማሩ(4)። ሉተር በዚህ ትምህርት ላይ ያተኩረው በአስተሳሰቡ ውስጥ

የምሥጢራዊ አተረጓጎም ዝንባሌ ስለነበረውና ክርስቶስ በቅዱስ ቍርባን ቍላዊነት ያለው ሆኖ መገኘቱን ስላመነ እንደሆነ ይታሰባል።

ከሉተር ቀጥሎ የሚበዙቱ መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር እንደማይለወጥ በግልጽ ስለሚያስተምር የሰውነቱ ችሎታዎች ለአምላክነቱ እንደተሰጡ ከማስተማር ተቈጠቡ። ከዚያም በኋላ ከአምላክነቱ ለሰውነቱ የሚያገለግሉ ችሎታዎች (ሁሉን ችይነት፣ በሁሉ ዘንድ መገኘት፣ ሁሉን ማወቅ) እንጂ የማያገለግሉ ችሎታዎች (በጊዜ አለመወሰን፣ ዘለዓለማዊነት... ወዘተ) እንዳልተሰጡ ማስተማር ጀመሩ። ይሁን እንጂ አራቱ ወንጌሎች ሁሉን የሚያውቅና በአንድ ጊዜ በሁሉ ዘንድ የሚገኝ ሰውን አያሳዩንም። ከዚህም የተነሣ አንዳንዶች ክርስቶስ በምድር ሳለ በራሱ ፈቃድ በእነዚህ ችሎታዎች ወዶ አልተጠቀመም አሉ። በዚህ ትምህርት ውስጥ ልዩ ልዩ አስተሳሰብ ቢኖርም፣ በአጠቃላይ አመለካከት ከተሰነዘረው ተቃውሞ መካከል ዋና ዋና ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው፡-

ሀ) ለዚህ ዐይነት ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽ የሆነ ማስረጃ የለም።

ለ) ይህ ትምህርት አምላክነትንና ትስብእትን ድብልቅ ያደርጋቸዋል።

ሐ) ሁሉን ማወቅና በሁሉ ዘንድ መገኘት ከትስብእት ጋር አይስማማም።

መ) ሁሉን ማወቅ ከሰው እድገት ጋር አይስማማም። ኢየሱስ በትስብእቱ ሁሉን ካወቀ እንዴት ሊያድግ ችለ? ለሚለው ጥያቄ መልስ ማግኘት ይከብዳል።

ሠ) በዚህ ዐይነት አስተሳሰብ ቃል ሥጋ ሲሆን፣ የነሣውን «ሥጋ» ከሌሎች ሰዎች «ሥጋ» በጣም የተለየ ያደርገዋልና ሰው ላያሰኘው ይችላል።

2. የእግዚአብሔር ወልድ ፈቃድ በትስብእት እንዴት ተገለጠ?

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው በመሆኑ እንደ ሌሎች ሰዎች ሰብአዊ ምኞቶች፣ ፍላጎቶች፣ ምርጫዎችና ተስፋዎች ነበሩት። ለምሳሌ ኢየሱስ ሰዎችን ሁሉ ቢወድም፣ በተለይ የአልዓዛርን ቤተሰብ በጣም ይወድ ነበር፤ ደቀ መዛሙርቱንም በሚመለከት ምንም እንኳ ሁሉን ቢወዳቸውም፣ በተለይ ዮሐንስን ወደደው፤ ዮሐ. 11፥5፤ 13፥1፤ 21፥20። እንደዚሁም እንደ ሌሎች ሰዎች ሁሉ አንዳንድ ነገሮችን አይፈልግም፣ አይወድም ነበር፤ ፍርሀትም ነበረበት።

ማንኛውም ሰው ከሕፃንነቱ ጊዜ ጀምሮ እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ ፈቃድ አለው። ስለዚህ እንደ ሌሎች ሰዎች ሁሉ ኢየሱስ መረጠ፤ ፈለገ፤ ወደደ፤ ጠላ...ወዘተ፤ ይህን ሁሉ ሲያደርግ ያለ ኅጢአት ነበረ። ፈቃድ የሚለውን ቃል እንደየአንቀጹ መተርጎም ያስፈልጋልና በተለይ የክርስቶስን ፈቃድ በጥንቃቄ መመልከት ይገባል(5)።

ቅዱሳት መጻሕፍት በእግዚአብሔር ፈቃድና በኢየሱስ ፈቃድ መካከል ልዩነት እንዳለ ያሳያሉ። ለምሳሌ ጌታችን፡ «ፈቃዴን ለማድረግ አይደለም እንጂ የላከኝን ፈቃድ ለማድረግ ከሰማይ ወርጃለሁና» (ዮሐ. 6፥38) በማለት የሚከተሉትን አሳቦች ያሳያል፡-

ሀ) የእግዚአብሔር ፈቃድ አለ፤ የክርስቶስም ፈቃድ አለ፤

ለ) የክርስቶስ ፈቃድ ከሰማይ የወረደው ፈቃድ ማለት የእግዚአብሔር ወልድ ፈቃድ ነው፤

ሐ) የክርስቶስ ፈቃድ የእግዚአብሔርን ፈቃድ መፈጸም ነው።

ክርስቶስ ኅጢአትን ስለማይፈልግና ማድረግ ስለማይችል፥ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ግን ለመፈጸም ስለሚፈልግ በእግዚአብሔር ፈቃድና በክርስቶስ ፈቃድ መካከል ልዩነት እንዴት ሊገኝ ይችላል? ብለን ልንጠይቅ እንችላለን።

በእግዚአብሔር ዘንድ ምሥጢራዊ ፈቃድና የተገለጠ ፈቃድ እንዳለ ተረድተናል፤ ዘዳ. 29፥29፤ ም. 24ሸ ይመ.። ኢየሱስ ሰው በመሆኑ ከሕግ በታች እየኖረ፥ በደስታ የእግዚአብሔርን ትእዛዛት ፈጸመ። ለሰዎች ያልተገለጠ የእግዚአብሔር ምሥጢራዊ ፈቃድ አለ፤ ለሰው ሲያስፈልግ እግዚአብሔር ይህን በነቢያትም ሆነ በሌላ መንገድ ይገልጣል። ማንም ሰው ሥቃይን መቀበል አይወድም፤ እንዲያውም አይፈቅድም፤ ስለዚህ ክርስቶስ ሰው እንደ መሆኑ መጠን መከራን መቀበል ፈቃዱ አልነበረም፤ ሆኖም የእግዚአብሔር ምሥጢራዊው ፈቃድ ልጁ መከራን በመስቀል ላይ ተቀብሎ ሰዎችን ማዳን ነበረ። ኢየሱስም ይህን ተረድቶ የራሱን ፈቃድ ለእግዚአብሔር ፈቃድ ሁልጊዜ አስገዛ።

ይህም በተለይ በጌቲሴማኒ ይታያል(6)። ክርስቶስ፥ «አባቴ ቢቻልስ፥ ይህች ጽዋ ከእኔ ትለፍ፤ ነገር ግን አንተ እንደምትወድ ይሁን እንጂ እኔ እንደምወድ አይሁን» ብሎ አብን ተማጸነ፤ ማቴ. 26፥39፤ ማር. 14፥36፤ ሉቃ. 22፥42። ኢየሱስ፥ ሰው እንደ መሆኑ መጠን ይህን «ጽዋ» ማለት ኅጢአትን ተሸክሞ ለሰው ቢዛ መሆንን አልፈለገም፤ ይህም ለንጹሕ ልቡ እጅግ አጸያፈ ነበረ፤ ከዚህም በላይ ከአብ መለየትን እንደሚያስከትልበት ሳይረዳ አልቀረም፤ መዝ. 22፥1፤ ማር. 10፥45፤ 15፥34። ከዚህም ሁሉ ጋር በሕይወቱ ሌሎች ሰዎች ሲገረፉና ሲሰቀሉ ስላየ፤ የስቅለት መከራ ቀላል አለመሆኑን ዐወቀ፤ ማር. 10፥33-34። ነገር ግን ይህን ሁሉ ዐውቆ ፍርሀት ቢያድርበትም፥ «አንተ እንደምትወድ ይሁን እንጂ እኔ እንደምወድ አይሁን» ብሎ ፈቃዱን ለአብ ፈቃድ አስገዛ። ኢየሱስ ከዚህ ሁሉ ሽሽቶ ማምለጥ ይችል ነበር፤ ነገር ግን በሁኔታው ከባድ ውጥረትና የነፍስ ትግል ቢኖርም፥ በክርስቶስ ዘንድ ጣምራ ማንነት አይታይም፤ እርሱ የመስቀልን መንገድ ፈቅዶ ሄደበት፤ አንድም ጊዜ ወደ ጓላ ሳይመለከት እስከ መጨረሻ ጸና።

አንዳንዶች በክርስቶስ አንድ ፈቃድ ብቻ እንዳለ ያስተምራሉ (7)፤ የሚበዙቱ ግን አምላካዊ ፈቃድና ሰብአዊ ፈቃድ እንዳለ ያምናሉ፤ በሁለቱ ፈቃዶች መካከል ግጭት ካለም፥ ሰብአዊው ፈቃድ አምላካዊውን ፈቃድ ወዲያው ተቀብሎ ይከተለዋል ብለው ያስተምራሉ።

እዚህ ላይ ከመጽሐፍ ቅዱስ አሳብ የማይወጡ ሁለት አስተሳሰቦች ምናልባት ሊገኙ ይችላሉ። 1ኛው፥ እግዚአብሔር ወልድ ፈቃድ ሲኖረው፥ ፈቃዱ በአምላካዊ ዐውድና በሰብአዊ ዐውድ ሲሠራ በተለያዩ ሁለት መንገዶች ይሠራልና በሁለት ዐይነት መንገድ ይገለጣል። 2ኛው፥ እግዚአብሔር ወልድ ሥጋ ከነሣ በኋላ አምላካዊ ፈቃድና ሰብአዊ ፈቃድ በመባል የሚታወቁ ሁለት ፈቃዶች አሉት። እንዲህ ከሆነ አምላካዊ ፈቃድና ሰብአዊ ፈቃድ የወልድ ገንዘቦች ናቸው። ፈቃድ የሰው ገንዘብ ስለሆነና ክርስቶስ ፍጹም ሰው በመሆኑ አምላካዊ ፈቃድና ሰብአዊ ፈቃድ አሉ ማለት የተሻለ አማራጭ ይመስለናል። ይህን ስንል ክርስቶስ ለሁለት አይከፈልም አንድ ክርስቶስ ነውና።

ሰብአዊ ፈቃድ ባይኖር ኖሮ፥ ራሱን «ባዶ አደረገ» የሚለው ሐረግ ትርጉም የሌለው ሊመስል ይችል ነበር። ይህን በሚከተለው አንቀጽ እናትታለን።

ሐ) በአንድነቱ አምላክነቱ አለመለወጡ

በፊተኛው ንኡስ ርእስ ሥር አንዳንድ ሰዎች የክርስቶስን የአንድነት ምሥጢር ለማብራራት ችሎታዎችን ለትስብእቱ ወይም ለአምላክነቱም እንኳ መጨመር እንደሚያስቡ አይተናል። ሌሎች ደግሞ ምሥጢሩን አመክንዮታዊ ለማድረግ ከአምላክነቱ አንዳንድ ችሎታዎችን እንደቀነሰ ወይም ከትሥጉቱ ጊዜ ጀምሮ በምድር ላለ በእነዚህ ችሎታዎች እንዳልተጠቀመ ለማሳየት ሞክረዋል።

በተለይ ችግሩ የሚታየው ከእግዚአብሔር የባሕርይ መገለጫዎች መካከል በሁለቱ ላይ ነው።

ሀ) ክርስቶስ በሁሉ ዘንድ ይኖራል፤ እግዚአብሔር በሁሉ ዘንድ ይኖራል (ም. 23ሐ1)፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ወልድ ፍጹም አምላክ በመሆኑ በሁሉ ዘንድ ይኖራል። ወልድ ሰው ከሆነ በኋላ ግን በሰውነት እንደ ሌሎች ሰዎች በአንድ ስፍራ እንዲኖር የተወሰነ ሰው ነበረ።

ለ) ክርስቶስ ሁሉን ያውቃል፤ እግዚአብሔር ሁሉን ያውቃል (ም. 24ለ)፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ወልድ ፍጹም አምላክ በመሆኑ ሁሉን ያውቃል። ኢየሱስ ግን እንደ ሌሎች ሰዎች በዕውቀት አደገ፤ ካደገም በኋላ ስለ ዳግም ምጽአት ቀን አለማወቁን ተናገረ፤ ማር. 13፥32።

እንግዲህ ይህን እንቆቅልሽ ለመፍታት አንዳንድ ሰዎች፡ «ራሱን ባዶ አደረገ» (ፊል. 2፥7) የሚለውን ቃል እየጠቀሱ ወልድ ሰው ሲሆን፡ ከሰው አኗኗር ጋር የማይስማሙትን የእግዚአብሔር ባሕርይ መገለጫዎች ቢያንስ ለጊዜው እንደተወ አስተማሩ። አንዳንዶች «ራሱን ዝቅ አደረገ» ወይም «ያለውን ክብር በገዛ ፈቃዱ ትቶ...» በማለት የግሪኩን ዐረፍተ ነገር ለመተርጉም ቢፈልጉም፡ «ባዶ አደረገ» የሚለው የግሪኩን ግስ በትክክል ይተረጎማል። የእነዚህ ሰዎች መላምት በግሪኩ ግስ መሠረት Kenosis በመባል ይታወቃል(8)።

ብዙ ሊቃውንት መላምቱ ከትክክለኛ ትምህርተ መለኮት አስተሳሰብ ጋር እንደሚስማማ አያምኑም፤ እንደዚሁም «ራሱን ባዶ አደረገ» የሚለው እግዚአብሔር ወልድ ሥጋን ሲነሣ፡ ከሰው ሁኔታ ጋር የማይስማሙትን የባሕርይ መገለጫዎች መተዉን የሚያሳይ መሆኑን አይቀበሉትም። እንግዲህ ዋና ዋና ምክንያቶቻቸውን እንደሚከተለው አጠቃለን ማሳየት እንሞክራለን ፡-

1. ለKenosis መላምት የነገረ መለኮት ትምህርት ተቃውሞ

ሀ) እግዚአብሔር ወልድ ፍጹም ሰው እንዲሆን የአምላክነቱን ባሕርይ መገለጫዎች ተወ ቢልም፡ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ነበረ፤ ነውም ማለት አይቻልም።

ለ) እግዚአብሔር ወልድ ወደ ሰማይ ከተመለሰ በኋላ የተዋቸውን የባሕርይ መገለጫዎች እንደገና ነሣ ቢልም፡ በሰማይ ክርስቶስ ሰው አይደለም ያስኛል።

ሐ) ይህ መላምት እግዚአብሔር አይለወጥም ከሚለው እውነት ጋር አይስማማም።

መ) መላምቱ የወልድን አምላክነት በማሳነስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር ህላዌ የማይበቃ መሆኑን ስለሚያሳይ የሥላሴን ትምህርት ያፈርሳል።

ሠ) ክርስቶስ ዓለምን ሁሉ ደግፎ ይቈጣጠረዋል (ቆላ. 1፥17፤ ዕብ. 1፥3)፤ ነገር ግን የክርስቶስ ዕውቀትና ኀይል ሰብአዊው ብቻ ከሆነ በምድራዊው ሕይወት ውስጥ ዓለምን ማን ይቈጣጠረው ነበር? ለሚለው ጥያቄ መልስ አይገኝም።

2. እውነተኛ Kenosis

ሀ) «ራሱን ባዶ አደረገ» የሚለው ዐረፍተ ነገር ኅይላትን፣ ችሎታዎችን ወይም ከእግዚአብሔር የባሕርይ መገለጫዎች አንዳንዶችን ተወ አይልም።

ለ) እግዚአብሔር፣ ወልድ ሲሆን ሀብታም ሆኖ ሳለ ራሱን ድኻ በማድረግ (2ቆሮ. 8፥9) እና ከአብ ጋር የነበረውን ክብር በመተዉ (ዮሐ. 17፥5) ከአምላካዊ መብትና ክብር ራሱን ባዶ ማድረግ ይታያል።

ከትሥጉቱ በፊት የአምላክነት ልዕልና ነበረው፤ የአምላክነትን ሥራ ሁሉ ፈጸመ፤ የአምላክነትም መብት ሁሉ አስደሰተው። ሥቃይ፣ ጉድለት፣ ዕፍረት፣ ውሱንነት... ወዘተ ሊደርሱበት አልቻሉም። አባቱን ወደደው፤ መላእክትም አከበሩት። ብጽዕናውና የበላይነቱ ፍጹም ነበሩ። ወደዚህ ሁኔታ የደረሰው በጥረት ሳይሆን ከዘለዓለም የአብ ልጅ በመሆኑ ነበረ፤ ይህም ሁኔታ እንዲለወጥ ግዴታ አልነበረበትም።

ሐ) ክርስቶስ ግን መብቱን ሁሉ ባለመጠበቁ ራሱን ባዶ አደረገ። መብቱን ሁሉ ለመተው ፈቃደኛ ነበረና የሰው አገልጋይ ሆነ፤ ማር. 10፥45፤ ፊል. 2፥7። በእግዚአብሔር ዘንድ ስለ ራስ ሳይሆን ስለ ሌሎች ማሰብ እንዳለ እዚህ ላይ ይታያል። ወልድ ራሱን ባዶ ያደረገው አገልጋይ በመሆኑ ነው፤ ክርስቶስ ይህን በተለይ ያሳየው የአገልጋይን ልብስ ለብሶ የደቀ መዛሙርቱን እግር ባጠበበት ጊዜ ነው፤ ዮሐ. 13፥3-5። እንግዲህ ክርስቶስ የነግሰውን ሥጋ አዋረደው፤ ዝቅ አደረገው፤ ድኻም ሆነ። አውግስጢኖስ፣ ክርስቶስ ራሱን ባዶ ያደረገው «አምላክነቱን በመለወጥ ሳይሆን፣ የሰውን ተለዋዋጭ ባሕርይ የራሱ በማድረግ ነው» ብሏል(9)።

መ) ክርስቶስ ራሱን ባዶ ያደረገው በሦስት ተግባራት ነበረ ፡-

1) አገልጋይ በመሆን፤ አስቀድሞ በእግዚአብሔር «መልክ» ኖረ፤ በትሥጉት ደግሞ የአገልጋይን «መልክ» ነሣ፤

2) አገልጋይ ሲሆን ሰው በመሆን ራሱን አዋረደ፤ በሰዎችም መካከል ሲኖር እንደ አምላክነቱ ይከበር ዘንድ አልጠየቀም (ይህም ለፊልጵስዩስ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን አስፈላጊ አርአያ ነበረ፤ ፊል. 2፥3-5)፤

3) ራሱን አዋርዶ ለሞት፣ ለመስቀል ሞት እንኳ ታዘዘ፤ ፊል. 2፥8። የሚሞት የእግዚአብሔር ልጅ ነው፤ እስከ ሞት ድረስም ይታዘዛል። ከትሥጉቱ በፊት ሊሞት አይችልም፤ ሰው ሲሆን ግን የሞትን መንገድ መርጦ ሞት። ሲሞትም ከሞት መንገዶች ሁሉ የባሰ ከባድ የሆነውን በትዕግሥት ተቀበለ፤ ይህንም ሁሉ በማድረግ ሰማያዊውን መብቱን አልጠበቀውምና ራሱን ፈጽሞ ባዶ አደረገ።

ሠ) ራሱን ባዶ ሲያደርግ ክብሩን ሸፈነ፤ ሰውን ብቻ መሰለ፤ በመጨረሻም በመስቀል ላይ ተሰቅሎ ደም እያፈሰሰ፣ ኅይል አልባ የሆነና የተተወ ሰውን መሰለ።

ረ) ራሱን ባዶ ሲያደርግ ራሱን ዝቅ ዝቅ እያደረገ ለመሄድ ፈቀደ፤ መጀመሪያ ሰው ለመሆን ፈቀደ፤ ቀጥሎም ሰው ሲሆን አገልጋይ ሆኖ ራሱን እያዋረደ እስከ መስቀል ድረስ፤ ሲስቀልም ሥጋዊውን መከራና ስድብ ሁሉ ተቀበለ (ማር. 15፥29-32)፤ ከስድስት ሰዓት እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስም ፀሐይ ብርሃኗን ከለከለች፤ የሰውን ንጢአት ተሸከመ፤ በመጨረሻም እግዚአብሔር ተወው። «አምላኬ አምላኬ ስለ ምን ተውሽኝ?» (ማር. 15፥34) ሲል ራሱን ባዶ የማድረግ ሥራ ተፈጸመ። «አባት ሆይ ነፍሴን በእጅህ ዐደራ እሰጣለሁ» (ሉቃ. 23፥46) ሲልም ክብሩ እንደገና መታየት ሲጀምር፣ እምነቱና ተስፋው በአብ ላይ ብቻ እንደሆነ አሳየ፤ ፊል. 2፥9-11።

መደምደሚያ

ፍጹም አምላክነትና ፍጹም ሰውነት በአንድ ክርስቶስ እንዴት እንደተዋሐዱ የምስጢራት ምስጢር ነው። ወደ ስሕተት እንዳንገባ ምስጢሩን በዚህ ምዕራፍ በሦስት አሉታዊ አርእስት ለመወሰን ሞክረናል፤ ይህን በማድረጋችን ግን ምስጢሩን አንፈታውም።

ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፣ ፍጹም ሰውም በመሆኑ አምላካዊ ህልውና አለው፤ ሰብአዊም ኑሮ አለው። እግዚአብሔር መንፈስ ነውና ክርስቶስ ፍጹም አምላክ በመሆኑ በሁሉም ዘንድ የሚገኘው በመንፈሳዊ መንገድ ነው። ክርስቶስ ሰው በመሆኑ ግዙፍ ነውና በተወሰነ ስፍራ የሚገኘው በግዝፈት መንገድ ነው። ይህም በአስተሳሰባችን ልንደርስበት የማንችል ረቂቅ ምስጢር ነው።

እንደዚሁም እግዚአብሔር ሁሉን ያውቃልና ክርስቶስ ፍጹም አምላክ በመሆኑ ሁሉን በአምላክነቱ ያውቃል። ክርስቶስ ሰው በመሆኑ፣ እንደ ሰዎች ሁሉ ዕውቀቱ በሰውነቱ ይወሰናል። በዚህ ዓለም ሲኖር ፍጹም ሰው እንዲሆን በሰውነቱ ያወቀው፣ እግዚአብሔር ሊያውቀው የፈለገውን እንጂ ሁሉን አይደለም። ኢየሱስ ሲፈተን ከፈተናው እንዲወጣ በአምላካዊው ኅይል እንዳልተጠቀመ ሁሉ፣ ያላወቀውንም በእግዚአብሔር ፈቃድ ለማወቅ አልተጠቀመም፤ ለማወቅ ይችል ነበር፤ ነገር ግን የአብን ፈቃድ ለመፈጸም በአምላክነቱ ኅይል ለማወቅ አልሞከረም፤ ክርስቶስ፣ «ስለዚያች ቀን ... ልጅም ቢሆን ከአባት በቀር የሚያውቅ የለም» ማለት ችሏል፤ ማር. 13፥32።

ስለ ክርስቶስ ፈቃድ ስናስብ ሁለት አስተሳሰቦች እንዳሉ አይተናል። ፈቃዱ የእግዚአብሔር ወልድ አካላዊ (የማንነት) ገንዘብ ከሆነ፣ አንድ ፈቃድ አለው፤ ከትሥጉትም በኋላ ፈቃዱ በሁለት ዐውዶች ማለት በአምላካዊና በሰብአዊ ዐውዶች ይሠራል። ፈቃድ የአምላክነትና የትስብእት ገንዘብ ከሆነ፣ ሁለት ፈቃዶች አሉት፤ እንደዚህ ማሰብ ትክክለኛ ከሆነ ግን በክርስቶስ ውስጥ ማንኛውም ጣምራ ግጭት ሲከሠት ባለመታየቱ ሰብአዊው ፈቃድ አምላካዊውን ፈቃድ ይከተለዋል፤ አንድ ክርስቶስ አለና። የክርስቶስ ፈቃድ አንድ ነው ብንል፣ ወልድ ከቅድስት ድንግል ማርያም የነሣው ሥጋና ነፍስ ነው፤ ሁለት ናቸው ብንል ደግሞ፣ ወልድ የነሣው ሥጋ፣ ነፍስና ፈቃድ ነው፤ ያም ሆነ ይህ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ነው፤ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፣ ፍጹምም ሰው ነው። የክርስቶስ አንድነት እንዴት ያለ አኗኗር እንደነበረው ለሰው አልተገለጠም፤ ይህም ምስጢረ ሥጋዊ ነው።

እግዚአብሔር አብ፣ እግዚአብሔር ወልድና እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ሦስት አካላት ናቸው፤ አንድ እግዚአብሔር ነው፤ ሦስትነትም አለው። የአብ ፈቃድ አለ፤ የወልድ ፈቃድ አለ፤ የመንፈስ ቅዱስም ፈቃድ አለ፤ ፈቃዳቸው አንድ ፈቃድ ነው። ከሦስቱ አንዱ ያለ ሌሎች ፈቃድ በግል አይሠራም፤ አለበለዚያ ሦስት አማልክት ነበሩ ያስኛል። ይህ ሥላሴያዊው (የሦስትነቱ) አኗኗር ነው፤ ለሰው ምስጢረ ሥላሴ ነው።

ማስታወሻ

(1) የዚህን ምዕራፍ ትምህርት «ቃል ሥጋ ሆነ» በሚለው በ7ኛው ምዕራፍ «እግዚአብሔር ወልድ» በሚለው በ15ኛው አዕማድ መጽሐፍ በዐጭሩ ማብራራት ሞክረናል። ደግሞም Berkhof "The Unipersonality of Christ" ገጽ 321-330፤ Grudem ገጽ 554-563 ይመ.

(2) ሐዋርያው ጲጥሮስ ክርስቶስ «በሥጋ ሞተ» (1ጴጥ. 3፥18) ሲል እግዚአብሔር ስለማይሞት ክርስቶስ በሰውነቱ እንደሞተ ማስተማሩን ማሰብ እንችላለን። ሆኖም ይህ ዐይነት አገላለጥ በመጽሐፍ ቅዱስ ያልተለመደ ነው። ጥቅሱንም ስናበራራው፥ በሥጋው የሞተው እግዚአብሔር ወልድ መሆኑንና ሲሞት አምላክነቱ አብሮት መኖሩን መገንዘብ ይገባናል። ክርስቶስ በሥጋ እንደሞተ በአንዳንድ ሌሎች ጥቅሶች ይታያል፤ ቆላ. 1፥22፤ 1ጴጥ. 4፥1።

(3) ኢየሱስ በዮሐንስ 3፥11 ላይ፥ «... እውነት እውነት አልሃለሁ፥ የምናውቀውን እንናገራለን፤ ያየነውንም እንመሰክራለን፤ ምስክርነታችንን አትቀበሉትም» ሲል፥ «እንልሃለን» ብሎ አልጀመረም። በንግግሩ በኢየሱስና ከእርሱ ጋር በነበሩትና እንደዚሁም ኒቆሎሞስና ከእርሱ ጋር በነበሩት መካከል ጎጽጽር ያለ ይመስላል። እንደዚህ ከሆነ በዚህ ጥቅስ ብዛቱ ኢየሱስንና ደቀ መዛሙርቱን እንጂ በኢየሱስ ውስጥ ያለ ጣምራ ማንነትን አያመለክትም።

(4) Berkhof ስለ አምላክነቱና ስለ ሰውነቱ ችሎታዎች መለዋወጥ በገጽ 325-327 በሰፊው ጽፏል፤ እኛም በዐጭሩ ትምህርቱን ሚዛናዊ ለማድረግ እንሞክራለን። ይህ የችሎታዎች መለዋወጥ አንዳንድ ጊዜ Communicatio Idiomatum ይባላል።

(5) ለምሳሌ በትምህርታችን ስለ እግዚአብሔር ፈቃድ በም. 24ሸ የተጻፈውን ይመ.

(6) ይህን ጥቅስ ከዚህ በፊት በሌላ ምክንያት በም. 26ለ1 አትተናል።

(7) በክርስቶስ አንድ ፈቃድ ብቻ ስለ መኖሩ በእንግሊዝኛ Monothelism ይባላል። በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከኬልቄዶን ጉባኤ (451 ዓ.ም.) ጀምሮ እስከ ሦስተኛው የቅስጥንጥንያ ጉባኤ (681 ዓ.ም.) ድረስ ስለዚህ ትምህርት ከፍተኛ የሞቀ ክርክር ነበረ። ተከታዩን ምዕራፍና PC ገጽ 178-180ን ይመ.

(8) የKenosis Theoryን በ1860 ዓ.ም. ገደማ ጽፎ መጀመሪያ ያሳወቀው ጀርመናዊው ሊቅ Thomasius ነበረ። መላምቱ በጀርመን ሊቃውንት መካከል ተቀባይነትን አገኘና የእንግሊዝ ሊቃውንት እንደ ልማዳቸው ትንሽ ቈይተው የጀርመንን ሊቃውንት አዲስ አሳብ ተከተሉ። በእንግሊዝ አገር የትምህርቱ ዋና ተከታይ Bishop Charles Gore (1853-1932) ነበረ። እርሱ የኒቅያንና የኬልቄዶንን ትምህርት ክርስቶስ በሙሉ ሲቀበል፥ እንደ ሊበራሎች ትምህርት ስለ ክርስቶስ ብሉይ ኪዳንን «አለማስተዋል» በመላምቱ መፍትሔ አገኘ። ይህ ትምህርት ሁሉ Kenotic Theology ተብሏል። PC ም. 8 ገጽ 205-220፥ Berkhof ገጽ 327-329፥ Grudem ገጽ 549-552 ይመ.

(9) አውግስጢኖስ ስለ ቅድስት ሥላሴ ከጻፈው በ PC ገጽ 216 በእንግሊዝኛ ቋንቋ ከተጻፈው የተወሰደ ነው።

ክፍል 4 - ትምህርተ ሥጋዊ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ

ምዕራፍ 60 - ትምህርተ ሥጋዊ በአበው ዘመን

በምዕራፍ 51-59 ስለ ምሥጢረ ሥጋዊ መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረውን ትምህርት ለማቅረብ ሞክረናል። ይህንም ስናደርግ ትምህርቱን ወይም በዚህ ርእስ ላይ የሚታይ ስሕተትን ለማብራራት ዐልፎ ዐልፎ የአንዳንድ ሰዎችን ስምና ትምህርት ጠቅሰናል። ትምህርቱን ስንጽፍ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ቃላት ተጠቅመናል፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ አከራካሪ የነበሩትን ቃላት ግን አልተጠቀምንባቸውም፤ በተለይም «ባሕርይ» የሚለውን ቃል አልጻፍነውም፤ ምክንያቱም ክርስቶስን በተመለከተ በኢትዮጵያ በዚህ ቃል መሠረት ሁለት ዐይነት አሳብ እንዳለ ስለሚታመን ነው። አንድ ቃል ምንም እንኳ የተለመደ ቢሆንም፣ ሰው ያለዚያ ቃል አሳቡን ለመግለጥ ባይችል፣ አሳቡን አልተረዳም ማለት እንችላለን። የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ስናጠና ግን ባሕርይም ሆነ ሌሎች የሃይማኖት ቃላት ስለሚጠቅሙን እንጠቅሳቸዋለን፤ ቃላቱን ስንጠቅሳቸውም አጠቃቀማቸውን ለማብራራት እንሞክራለን።

በዚህ ምዕራፍ ስለ ክርስቶስ የአበው ትምህርትና አስተሳሰባቸው ግልጽ እንዲሆን መከራ ይደረጋል። ይህን ትምህርት ስንጀምር ለዚህ ታሪክ ልዩ ዐውድ እንደነበረ አትተናል (ም. 51ሀ1)፤ ከክርክሮች በስተጀርባም ልዩ ልዩ ኅይላት፣ ወገኖችና ሰዎች ነበሩ፤ እነርሱም ፦

ሀ) በአበው ዘመን ሮም፣ ቊስጥንጥንያና እስክንድርያ ሦስቱ የቤተ ክርስቲያን ታላላቅ ማእከሎች ነበሩ። ሮም የሠለጠነ ዓለም መናገሻ ከተማ ስትሆን፣ ቊስጥንጥንያ የግሪኩ ዓለም ዋና ከተማ ሆና «ሁለተኛዋ ሮም» ተባለች፤ እስክንድርያም የብዙ ታላላቅ ሊቃውንት ከተማ ነበረች። በእነዚህ ከተሞች መካከል ከፍተኛ ፉክክር ነበረ፤ ሮም ቅድሚያ ቢኖራትም፣ ሌሎቹ ከተሞችም እኩል ክብር እንዲኖራቸው ፈለጉ።

ለ) ከቈስጠንጢኖስ ጊዜ ጀምሮ የሮም ቄሣሮች ክርስትና የመንግሥት ሃይማኖት እንዲሆን በመፈለጋቸው፣ ምእመናን ሁሉ በአንድ ሃይማኖት ጥላ ሥር ተስማምተው እንዲኖሩ በቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ውስጥ ጣልቃ ይገቡ ነበር። ከዚህ የተነሣ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የመለያየት ችግር ሲከሰት ሁሉም እንዲስማሙ ከመንግሥት በኩል ከባድ ተጽእኖ ይደረግ ነበር፤ ከብዙኃን የጉባኤ ተሳታፊዎች ጋር የማይስማማ መሪ ሲገኝ፣ ውግዘትና ስደት ሊደርስበት ይችላል ነበር።

ሐ) ብዙ የቤተ ክርስቲያን ፖለቲካ ነበረ፤ መንፈሳዊ ወገንተኝነትም ነበረ። በነገረ መለኮትና በቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ትምህርት ቊስጥንጥንያ ከፍ ያለ ስፍራ ያዘች፤ በምሥራቅ ቤተ ክርስቲያን አስተሳሰብ መሠረት ዋና ዋና ሰባት ጉባኤዎች በቊስጥንጥንያ ወይም ቊስጥንጥንያ አቅራቢያ በሚገኙ ከተሞች ተካሂደዋል፤ እነርሱም ፦

1. ኒቅያ (325 ዓ.ም.)
2. ቊስጥንጥንያ (381 ዓ.ም.)

3. ኤፌሶን (431 ዓ.ም.)
4. ኬላቄዶን (451 ዓ.ም.)
5. ቊስጥንጥንያ (553 ዓ.ም.)
6. ቊስጥንጥንያ (680-681 ዓ.ም.) እና
7. ኒቅያ (781 ዓ.ም.) ናቸው (1)።

መ) ከቤተ ክርስቲያን መሪዎች የሚበዙቱ የእግዚአብሔር ሰዎች ቢሆኑም፤ አንዳንዶች የክርስቶስን መንፈስና አርአያ ተከትለው ሳይሆን፤ በዓለማዊ ኅይልና ተንኩል የራሳቸውን አሳብና ወገን ለማጽደቅ ይታገሉ ነበር (2)።

ነገር ግን መለያየት ቢከሰትም ብዙ ጊዜ የትምህርት ልዩነቱ እጅግ የሰፋ አልነበረምና የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ቢወገዙም እንኳ በክርክሮች ምክንያት አልተከለከሉም፤ ስሙ እንዲከበርና የመዳን መንገድ ክፍት እንዲሆን እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያኑን ይጠብቅ ነበርና።

አበው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን በተመለከተ ሁለት ምሥጢራትን ለማብራራት ሞከሩ፤ ከእነርሱም፤ አንደኛው የኢየሱስ አምላክነት ከእግዚአብሔር አንድነት ጋር እንዴት እንደሚገናኝ ማስረዳት ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ የኢየሱስ ትስብእት ከአምላክነቱ ጋር እንዴት እንደሚገናኝ ማሳየት ነው። አበው ይህን ሲያደርጉ፤ በግሪኩ ዓለም የኖሩት ሰዎች ወንጌልን እንዲቀበሉ ይፈልጉ ነበር። እውነትን ለመግለጥ ሲጥሩ፤ በተለይ ሰባት ዐይነት የስሕተት ትምህርቶችን በመቃወም ትግል ውስጥ ገቡ፤ ሲታገሉና እውነትን ሲገልጡ በተለይ በታላላቅ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤዎች ውሳኔዎችን አስተላለፉ፤ ከሦስተኛው ጉባኤ በኋላ ግን በቤተ ክርስቲያን እጅግ የሚያሳዝን መከፋፈል እንደደረሰባት እናያለን።

የመጀመሪያዎቹ አራት ስሕተቶች የኢየሱስን አምላክነት ከእግዚአብሔር ጋር እንዴት እንደሚገናኝ ለማሳየት የሚሞክሩ ሲሆኑ በተለይ ትምህርተ ሥላሴን ያመለክታሉ። ይሁን እንጂ ትምህርተ ክርስቶስንም ደግሞ ስለሚዳስሱ በዚህ ምዕራፍ ልንመረምራቸው ይገባል። ቀጥሎም የአቡሊናርዮስን፤ የንስጥሮስንና የአውጣኬን ስሕተቶች ስንመረምር በተለይ ትምህርተ ክርስቶስን የሚመለከቱትን አሳቦች እናገኛለን።

ሀ) ኢየሱስ በእውነት ሰው አልነበረም

ይህ ዐይነቱ አሳብ የመነጨው ከግኖስቲክ ትምህርት ሳይሆን አልቀረም። ግኖስቲካውያን ግዙፍ የሆነ ነገር ሁሉ፤ በተለይም ሰው ክፉ እንደሆነ ስለሚያምኑ፤ አስተሳሰባቸው ደኅንነት ከሥጋ በመውጣት የሚገኝ በመሆኑ ላይ የተመሠረተ ነበር። በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ክርስቲያን እንኳ ዛሬ ሥጋው በኅጢአት ፍጹም እንደተበከለ ቢሰማው፤ ደኅንነት የሚያገኘው ከሥጋ በመውጣት እንደሆነ ሊያስብ ይችላል። ስለዚህ «በሥጋ የመጣ አምላክ» የሚለው ለዚህ አስተሳሰብ ወይም ለሰው መንፈሳዊ ሁኔታ ተስማሚ አለመሆኑ ሊታመን ይችላል። ከዚህም ጋር ግኖስቲካውያን አምላክነት ለውጥን ወይም ሥቃይን ማወቅ አይችሉም ብለው አስተማሩ። በእነዚህ ሁለት የተሳሳቱ አመለካከቶች መሠረት ለኢየሱስ ሕይወት ትርጉም በመስጠት ልዩ ልዩ ሰዎች ተነሡ፤ ትምህርታቸውም በእንግሊዝኛ Docetism ይባላል(3)። ከእነዚህ ሰዎች የታወቁት ማርቅያንና ሲሪንቱስ ናቸው።

ግርቅያን ከ140 ዓ.ም. በፊት ወደ ሮም መጣ፤ በ144 ዓ.ም. ገደማ በቤተ ክርስቲያን ተወገዘ። ይህ ሰው የክርስቶስን ትስብእት እንደ ምትሐት ቈጠረው፤ ሥጋው እውነተኛ ሥጋ አልነበረም ስላለ፤ ተርቱሊያን ትምህርቱን፤ «(ኢየሱስ) የመሰለው አልነበረም፤ ያልነበረውንም አስመሰለ» ብሎ ስሕተቱን በከፍተኛ ቀጣ አፈረሰ፤ PC 78 157።

ከግርቅያን በፊት እንደ አውሳብዮስ ትምህርት ሐዋርያው ዮሐንስን በኤፌሶን የተቃወመው ሲሪንቱስ የተባለው ሰው ነበረ። ትምህርቱም ኢየሱስ ሲጠመቅ፤ ክርስቶስ በአብ ተልኮ በርግብ መልክ ወረደበት። ከመሰቀሉም በፊት ክርስቶስ ከኢየሱስ በመለየቱ ኢየሱስ ብቻውን ሆኖ መከራን ተቀበለ፤ ከሙታን ተነሣ የሚል ነው። እነዚህ ሰዎች በሥላሴም ሆነ በትሥጉት አላመኑም።

በ150 ዓ.ም. ገደማ የዚህ ትምህርት ኀይል ተዳክሞ ነበር፤ ትምህርቱን ኢረኔየስ ገደለውና ተርቱሊያን ቀበረው።

ለ) ኢየሱስ አምላክነትን አገኘ

በዚህ አሳብ መሠረት ኢየሱስ ሰው ሆኖ የእግዚአብሔርን ሥራ በጥሩ መንገድ በመሥራቱ የአምላክነትን ደረጃ አገኘ። ይህን ዐይነት አሳብ ከተከተሉት ሰዎች መካከል ሁለቱን እንጠቅሳቸዋለን፤ ስለ እነዚህ ሰዎች ብዙ ማስረጃ ስለማይገኝ ስለ ትምህርታቸው ሊቃውንት ልዩ ልዩ መላምት አላቸው። ትምህርቱ በእንግሊዝኛ Adoptionism የሚል መጠሪያ ተሰጥቶታል። ይህ ቃል የተገኘበት Adopt የሚለው የእንግሊዝኛ ግስ ሰውን (ወይም አሳብን) የራስ ገንዘብ ማድረግ የሚል ትርጉም ይዟል።

ድኾች በመባል የሚታወቁት ኤቢዮናውያን (4) አይሁድ ነበሩ፤ እነዚህ ሰዎች ከኢየሩሳሌም መፍረስ በኋላ ወደ ቤተ ክርስቲያን ገቡ፤ ትምህርታቸውም እንደሚከተለው ነበረ ፡- ኢየሱስ የዮሴፍና የማርያም ልጅ ሆኖ ሳለ፤ በጥምቀቱ የእግዚአብሔር ልጅ እንዲሆን ተመረጠ፤ በዚያም ጊዜ ከዘለዓለማዊው ክርስቶስ ጋር አንድ ሆነ። ነገር ግን ክርስቶስ ከመላእክት አለቆች በላይ ቢሆንም አምላክ አልነበረም። በዚህ ዐይነት ክርስቶስ በልዩ ልዩ የብሉይ ኪዳን ሰዎች ታሪክ ከአዳም ጀምሮ ታይቶ ነበር። በሕይወቱ መጨረሻ እግዚአብሔር ኢየሱስን ከሙታን አስነሣና የዓለም ዐቀፋዊ መንግሥቱ ንጉሥ አደረገው (በዚህ ዐይነት አስተሳሰብ የሮም ቄሣሮች ከሞቱ በኋላ ይመለከቱ ነበር)።

የሳምሳጢው ጳውሎስ የአንጾኪያ ጳጳስ ሆነ (5)። ይህ ጳጳስ ከመንግሥቱ ባለሥልጣናት ጋር ይተባበር ነበር፤ በ268 ዓ.ም. በቤተ ክርስቲያን ተሻረ። አዲስ ጳጳስ ቢሾምም፤ ከሕዝቡ ብዙ ሰዎች ተከተሉት፤ በ272 ግን መንግሥት የጽጵስና ማዕርጉን ገፈፈው። የጳውሎስ ትምህርት ተከታዮች እስከ ኒቅያ ጉባኤ (325) ጊዜ ድረስ ነበሩ። ጳውሎስ በትምህርቱ ሰማያዊውን «ቃል» ሰው ከሆነው ከኢየሱስ ለየ። ጳውሎስ «ቃል» አምላካዊ ህላዌ አለው ለማለት ፈቃደኛ አልነበረም፤ ምክንያቱም አብና ቃል ህላዌዎች ካሏቸው፤ እግዚአብሔር ይከፋፈላል ያሰኛል ብሎ ሳያስብ አልቀረም። በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበሩ የሃይማኖት ተከራካሪዎች ክርስቶስ ሰው ብቻ መሆኑን በማስተማሩ ወቀሱት፤ አቡሊናርዮስና ንስጥሮስም በእርሱ ስሕተት ተከሰሱ።

በዚህ ዐይነቱ ትምህርት ውስጥ እውነተኛ የትሥጉት ትምህርት ወይም የሥላሴ አሳብ ፈጽሞ አይገኝም።

ሐ) ኢየሱስ ፍጹም አምላክ አልነበረም

የመጀመሪያዎቹ አበው የግሪክ ሰዎች በክርስቶስ እንዲያምኑ ሲፈልጉ፤ ትምህርታቸውን ከግሪክ ፍልስፍና ጋር ለማዛመድ ወይም ትምህርታቸውን በግሪክ ፍልስፍና አሳቦች መሠረት ለማብራራት ሞከሩ (6)።

አንዳንድ የአይሁድ ፈላስፎች በግሪክ ቋንቋ እየጻፉ፤ «ከአፌ የሚወጣ ቃሌ እንዲሁ ይሆናል፤ የምሻውን ያደርጋል፤ የላክሁትንም ይፈጽማል እንጂ ወደ እኔ በከንቱ አይመለስም» (ኢሳ. 55፥11) እና በመጽሐፈ ምሳሌ ምዕራፍ 8፥22-31 ስለ እግዚአብሔር ጥበብ የተጻፈውን አያይዘው ሎጎስ («ቃል» በአማርኛ ተተርጉሟል) ከእግዚአብሔር የሚወጣው ሕያው ቃልና ጥበብ መሆኑን አስተማሩ። ፋይሎ ደግሞ ሎጎስን በሰማያዊው አምላክና በፍጥረት መካከል የሚኖር አገናኝ አደረገው።

እንደ አርጌንስና ተርቱሊያን የመሳሰሉት በእነዚህ አሳቦች መሠረት ክርስቶስ ሎጎስ ነው በማለት ሰዎች በክርስቶስ እንዲያምኑ ከፍተኛ ጥረት አድርገዋል። የትምህርታቸው ጉድለት፤ «ሎጎስ ከእግዚአብሔር በመውጣቱ ክርስቶስ አምላካዊ ቢሆንም፤ መለኮቱ ከአብ መለኮት ጋር አይተካከልም» የሚለው ነበረ፤ ይህ ትምህርት በእንግሊዝኛ Subordinationism ይባላል። ይህ ቃል ተገዢ መሆኑን ወይም ከበታች መገኘት የሚል ትርጉም ካለው Subordinate ከሚለው የእንግሊዝኛ ቃል የተገኘ ቃል ነው (መሠረታዊ ስሕተታቸው Kenosisን በመተርጉም ረገድ ከታየው ስሕተት የሚርቅ ስሕተት አይደለም)። ሐዋርያው ዮሐንስ ግን ሎጎስ የእግዚአብሔር ልጅ (ወልድ) መሆኑን በግልጽ እንዳስተማረ አይተናል (7)። በዚህ ትምህርት የታየው ስሕተት ለአርዮስና ለተፋቂ ትምህርቱ በር ከፈተ።

መ) አርዮስ፤ «ቃል» የመጀመሪያው ፍጡር ነበረ

አርዮስ የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ቄስ ነበረና እስክንድር ይባል ከነበረው ጳጳስ ጋር ስለ ትምህርተ ክርስቶስ ተከራከረ። አርዮስ በ336 ዓ.ም. ቢሞትም፤ ትምህርቱ እጅግ ተስፋፍቶ ቢያንስ እስከ 381 ዓ.ም. በብዙ ቦታ ጸንቶ ቄየ። አስቀድመን እንደገለጥነው ቅዱስ አትናቴዎስ ከብዙ ትግል በኋላ በአርዮስ ትምህርት ላይ ድል ተገናጸፈ፤ ም. 2703 ይመ.። በአርዮስና በአትናቴዎስ መካከል የነበረው ክርክር ስለ ቅድስት ሥላሴም ሆነ ስለ ትምህርተ ክርስቶስ የቤተ ክርስቲያንን ትምህርት ለመወሰን አስተዋፅኦ አደረገ።

የአርዮስ ትምህርት ጎይል በ«ቃል» (በሎጎስ) መገኘት ላይ ማተኮሩ ነው። አርዮስ፤ «አብ ወልድን ከወለደ፤ የተወለደው በመጀመሪያ አልነበረምና ያልነበረበት ጊዜ ነበረ» እንዳለ ተጽፏል (8)። እንደዚህ ከሆነ የተወለደው ሊገኝ የቻለው ከእግዚአብሔር ህላዌ ሳይሆን፤ በእግዚአብሔር ፈቃድ በመፈጠሩ ነው። ከዚህ የተነሣም ወልድ እንደ አብ ዘለዓለማዊ አይደለም። እንግዲህ ወልድ ፍጡር ነውና አምላክ ወይም የእግዚአብሔር ልጅ ቢባልም እንኳ፤ ይህ የክብር ስም እንጂ እውነተኛ ስም አይደለም። እውነት ነው፤ ወልድ በአብ ፈቃድ ብዙ ዘመናት ከፍጥረት በፊት ከአብ ጋር በመኖሩና ዓለማትን ሁሉ በመፍጠሩ ክብሩ ብዙ ነው፤ ይሁን እንጂ ከፍጥረት ሁሉ በላይ ቢሆንም ፍጡር ነውና አምላክ አይደለም።

የክርስቶስን ትስብእት በተመለከተ ደግሞ አርዮስ ቃል በሆነው ሥጋ ውስጥ ሰብአዊት ነፍስ አልነበረችም ብሎ አስተምሯል። ስለዚህ ክርስቶስ በአርዮስ ትምህርት መሠረት በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለ አገናኝ ፍጡር በመሆኑ አምላክ አይደለም፤ ነፍስ ስለሌለውም ሰው አይደለም። ከዚህ በላይ ለተገለጠው የአርዮስ

ትምህርት እስካሁን ምን ዐይነት መልስ ተሰጥቷል? እንዴትስ ያለ መልስ መስጠት ይገባናል?

1. እንደ አርዮስ አስተሳሰብ እግዚአብሔር አንድ በመሆኑ በእርሱ ውስጥ ብዛት የለም፤ እንደዚሁም ሥጋ የሆነውም ቃል አንድ እንጂ ብዛት የለውም፤ በእግዚአብሔር አንድነት ውስጥ ምሥጢራዊ ሦስትነት አይገኝም፤ በክርስቶስ አንድነትም ፍጹም አምላክነትና ፍጹም ትስብእት ምሥጢራዊ ተዋሕዶም የለም። በምዕራፍ 25 እና በምዕራፍ 59 ላይ እንደገለጥነው የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ከአርዮስ ትምህርት ጋር ይቃረናል።

2. ቅዱስ አትናቴዎስ እንዳለው ከእግዚአብሔር መወለድና ከሰው መወለድ አንድ አይደሉም፤ አርዮስ ግን የእግዚአብሔርን ልጅ አወላለድ እንደ ሰው አወላለድ አድርጎ ይመለከተዋል። እግዚአብሔር ዘለዓለማዊ በመሆኑ ወልድ ዘለዓለማዊ ነው፤ ሰው ግን ጊዜያዊ በመሆኑ የሰው ልጅ ጊዜያዊ ነው። ወልድ ከእግዚአብሔር ህላዌ ይገኛል፤ ሰው ግን ከአባቱ ፈቃድ ይወለዳል። ስለዚህ እግዚአብሔር ስለማይለወጥ ወልድ እንደ አብ ዘለዓለማዊ ነውና ያልነበረበት ጊዜ የለም፤ የማይኖርበትም ጊዜ አይኖርም። የአብና የወልድ ህላዌና ባሕርይ አንድ ናቸው (9)።

3. የኒቅያ ሥርዐተ ሃይማኖት (10) «እርሱም (ኢየሱስ ክርስቶስ) ከብርሃን የተገኘ ብርሃን፣ ከእውነተኛ አምላክ የተገኘ አምላክ» በማለቱ የአብና የክርስቶስ ህላዌና ባሕርይ አንድ መሆኑን፣ «የተፈጠረ ያይደለ የተወለደ» በማለትም ልጅነቱ ከፈቃድ ሳይሆን ከህላዌ መሆኑን ገልጧል፤ የአርዮስም ትምህርት ውድቅ መሆኑን አሳይቷል።

4. የቅዱስ አትናቴዎስ ሥርዐተ ሃይማኖት (11) ደግሞ፡ «...ወልድም በአብ ነው፤ ስለሆነም ተወልዶ ነው እንጂ ተሠርቶ ወይም ተፈጥሮ አይደለም» ይላል። አበው ተወለደ ሲሉ ክርስቶስን በተመለከተ ግሱን ብዙ አያብራሩትም። ሆኖም በትምህርታቸው ፡- ሀ) ክርስቶስ አለመፈጠሩን፣ ለ) ከአብ መገኘቱን፣ ሐ) የአብና የወልድ ህላዌና ባሕርይ አንድ መሆኑን፣ መ) ወልድ ያልተገኘበት ጊዜ አለመኖሩን፣ ሠ) አብና ወልድ በህላዌና በባሕርይ አንድ በመሆን አለመበላለጣቸውን፣ ረ) በአብና በወልድ መካከል ያለው ግንኙነት በሰብአዊ አባትና ልጅ ግንኙነት ሊብራራ መቻሉን ማስገንዘባቸው ግልጥ ነው። ከዚህም ጋር በስም አጠራር አብ ቅድሚያ ማግኘቱ በሥላሴ ግብር ውስጥ አብ ዐቃጅ መሆኑን እንድናስብ ሊያደርገን ይችላል።

ሠ) አቡሊናርዮስ፤ የኢየሱስ አምላክነት በሥጋው ዐደረ

አቡሊናርዮስ በ310 ዓ.ም. በሶርያ በምትገኘው በሎዶቅያ ተወለደ፤ ይህ ሰው የቅዱስ አትናቴዎስ ወዳጅ ነበረ፤ የኒቅያን ጉባኤ ትምህርት ለምትከተለዋ ለሎዶቅያ ቤተ ክርስቲያን በ361 ዓ.ም. ገደማ ጳጳስ ሆኖ ተሾመ። በ362 ዓ.ም. ግን አትናቴዎስ ሊቀ መንበር በነበረበት የእስክንድርያ ጉባኤ ክርስቶስ ሰብአዊነት ነፍስ እንዳለችው ሲያስተምር፣ ትምህርቱን በመቃወም በ375 ዓ.ም. ገደማ ከቤተ ክርስቲያን ወጣ። አቡሊናርዮስ በልዩ ልዩ ጉባኤ በተለይም በቅስጥንጥንያው ጉባኤ (381) ተወገዘ፤ ተከታዮቹም በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እንዳያመልኩ በመንግሥት ተከለከሉ፤ ሕገ ወጦችም ሆኑ (12)።

የአቡሊናርዮስ ትምህርት በተለይ የሚገኘው በተቃዋሚዎቹ ዘንድ ሲሆን፣ ትምህርቱም የሚከተለውን ይመስላል ፡- ዮሐንስ «ቃል ሥጋ ሆነ» (ዮሐ. 1፡14) ሲል፣ ሥጋ የሰውን አካል እንጂ የሰውን ነፍስ፣ መንፈስ፣ አእምሮና ፈቃድ አልነሳም ማለቱ ነው። እንግዲህ ኢየሱስን የሚቀሰቅስና የሚያነሳሳ ሎጎስ («ቃል») ነው። በክርስቶስ ሁለት አእምሮዎችና ሁለት ፈቃዶች ቢገኙ ኖሮ፣ የመቀዋወም ዝንባሌ

ይፈጠርበት ነበር። የሰው አእምሮ ደግሞ የቂሸሹ አሳቦች ያሉበት ነውና ክርስቶስ ይህን ለመቀበል አይችልም ነበር።

በዚህ ዐይነቱ ትምህርት ክርስቶስ ጎጢአት እንደሌለበት ቢታሰብም እንኳ፥ ፍጹም ሰው አልነበረምና የሰው ደኅንነት ክርስቶስን መምሰል እንደሆነ የሚሰጠው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት ትርጉም አልባ ይሆናል። የቀጶዶቃውያን አባቶች በተለይ የአቡሊናርዮስን ትምህርት ተቃውሙ። የእንዚናዙው ጎርጎርዮስ «ያልነሣውን አልፈወሰም» እና የኒያሳው ጎርጎርዮስ «መልካሙ እረኛ በጉን በጠቅላላ እንጂ ቂዳውን ብቻ አልተሸከመም» በማለታቸው፥ «በነገር ሁሉ ወንድሞቼን ሊመስል ተገባው» (ዕብ. 2፥17) የሚለውን ተገንዝበው ክርስቶስ ሥጋ፥ ነፍስና አእምሮ ያለው ፍጹም ሰው ባይሆን ኖሮ ሰውን ማዳን አይችል እንደነበር አሳዩ። የቅዱስ አትናቴዎስ ሥርዐተ ሃይማኖትም፥ «ከአብ ህላዌ በመወለዱ አምላክ ነው፤ ድኅረ ዓለምም ከእናቱ ህላዌ በመወለዱ ሰው ነው። በሰው ነፍስና ሥጋ ጥዩቅ (ፍጹም) ሰው ሆኖ ፍጹም አምላክ ነው» ብሎ በማብራራቱ የክርስቶስ ፍጹም ትስብእት በቤተ ክርስቲያን ትምህርት ተገቢ ስፍራ አገኘ፤ ም. 27ለ3። የዌስትምንስተር የሃይማኖት መግለጫ ደግሞ ስለ ክርስቶስ ትስብእት እንደሚከተለው ያስተምራል፡- «የእግዚአብሔር ልጅ ወልድ... ጊዜው ሲደርስ ሰው ሆኖ መጣ፤ ዮሐ. 1፥1፡14፤ 1ዮሐ. 5፥20፤ ፊል. 2፥6፤ ገላ. 4፥4። ከጎጢአት በስተቀር፥ ሙሉ የሰውን ትስብእት (13) ከነድካሙ ለራሱ ወስዶ መጣ፤ ፊል. 2፥7፤ ዕብ. 2፥14፡16፡17፤ 4፥15። በድንግል ማርያም ማሕፀን በመንፈስ ቅዱስ ተፀነሰ፤ ከእርሷም የሰውን ትስብእት ወሰደ፤ ሉቃ. 1፥27፡31፡35፤ ገላ. 4፥4፤ ማቴ. 1፥18፡20፡21»፤ «እምነታችን» ም.8ቀ. 2።

ረ) ንስጥሮስ፤ የኢየሱስ አምላክነትና ትስብእት በፈቃድና በምርጫ በአንድነት ኖሩ

ከአርዮስና ከአቡሊናርዮስ የስሕተት ትምህርቶች በኋላ በ4ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ቤተ ክርስቲያን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው፥ አንድ ክርስቶስ መሆኑን አምና ተቀበለች። በ5ኛው ክፍለ ዘመን በአንዱ ክርስቶስ ውስጥ አምላክነቱና ትስብእቱ እንዴት እንደሚገናኙ ለመከራከርና ለመወሰን በሊቃውንት ዘንድ አስፈላጊ ሆነ።

ክርክሩ የተጀመረው በቅስጥንጥንያ ነበረ። የክርክሩ አሳብ በክርስቶስ ትስብእት ላይና ትስብእቱ ከአምላክነቱ የሚለይ በመሆኑ ላይ በማተኩሩ፥ በክርስቶስ ሁለት ልዩ አካላት ማለት፥ አንዱ የእግዚአብሔር ልጅ፥ ሌላው ደግሞ የሰው ልጅ ያሉ አስመሰለ። ንስጥሮስ የታወቀ ሰባኪ ነበረና በ428 ዓ.ም. የቅስጥንጥንያ ፓትርያርክ ሆነ። ንስጥሮስ Theotokos (የእግዚአብሔር እናት) የሚለው ሐረግ ለኢየሱስ እናት ትክክለኛ የማዕርግ መጠሪያ ነውን? ተብሎ ሲጠየቅ፥ Anthropotokos (የሰው እናት) ስለሆነችም መከበር አለባት፤ ሆኖም ለእርሷ ከሁሉ የተሻለው የማዕርግ ስም Chris-totokos (የክርስቶስ እናት) እንደሆነ መልስ ሰጠ። ይህን አሳብ በጎይላ ቃል በመናገሩ፥ የእስክንድርያው ቄርሎስ በኤፌሶን ጉባኤ (431) ተቃውመውና ጉባኤው ትምህርቱ ኑፋቄ ነው በማለት ከማዕርጉ ሻረው፤ የሮምም ቄሣር አሳደደው፤ ከዚያም በኋላ በግብጽ በ451 ዓ.ም. ገደማ ሞተ። ከኤፌሶን ጉባኤ በኋላ የጉባኤውን ውሳኔ ለመቀበል ያልፈለጉ ጳጳሳት ቀስ በቀስ የራሳቸውን ንስጥሮሳዊት ቤተ ክርስቲያን ማቋቋም ጀመሩ፤ በፋርስ ውስጥ ተመሥርታ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን ወደ ብዙ ምሥራቃውያን አገሮች ተስፋፋች (14)።

የንስጥሮስ ትምህርትና አስተሳሰብ ምን ነበረ? ሊቃውንት ንስጥሮስ አሳቡን ወይም የትምህርት አቀራረቡን እንደለወጠና ተከታዮቹ ደግሞ ከትምህርቱ የተወሰነውን በመውሰድ ሚዛናዊ ሳልሆነ መንገድ እንዲገባ አደረጉት። ንስጥሮስ መናፍቅ አይደለሁም ብሎ ተናግሯል። የንስጥሮስ ወይም የንስጥሮስ ተከታዮች ትምህርት እንደሚከተለው ነው ፡- የንስጥሮስ ትምህርት እንደ አንጾኪያው ትምህርት ሁሉ በክርስቶስ ፍጹም ትስብእት ላይ አተኩረ። በክርስቶስ አምላክነቱና ትስብእቱ አልተለወጡም። አምላካዊው ሎጎስ በሰብአዊ ሥቃይ ወይም ለውጥ ሊሳተፍ አይችልምና አምላክነቱና ትስብእቱ ሊቀራረቡና ሊገናኙ አይችሉም። ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው ሆኖ በሰብአዊው ሕይወት ሁሉ ማለት በፈተና፤ በእድገትና በመከራ ተሳተፈ። ትስብእት ከአምላክነት ጋር አንድ ከሆነና በአምላክነቱ ቢዋጥ ኖሮ፤ ኢየሱስ በሰው ኑሮ ሁሉ ሊሳተፍ አይችልም ነበር። በተጨማሪም ንስጥሮስ የእስክንድርያው ትምህርተ መለኮት ያለ ልክ በክርስቶስ አምላክነት ላይ ትኩረት ማድረጉን አመነ። እንደ እርሱ አስተያየት የአንጾኪያው ትምህርተ ትሥጉት አምላክነትንና ትስብእትን ያደበላለቀ መሰለው። Theotokos የሚለው ስምም ይህን ትርምስ እንዳንጸባረቀ አሰበ። ደግሞም የኢየሱስ እናት የሎጎስ እናት ከተባለች፤ ሰውን፤ «ሎጎስ ፍጡር ነው» ወደሚለው አርዮሳዊ ስሕተት እንዳይመራ ፈራ። ከዚህም ጋር በተራ ምእመናን ዘንድ Theotokos የሚለው ስም የኢየሱስን እናት አምላካዊት ሊያደርጋት ይችላል ነበር። ንስጥሮስ ራሱ ኢየሱስ ክርስቶስ አንድ አካል መሆኑን አምኗል።

የንስጥሮስ ትምህርት ክርስቶስን ፍጹም ሰውና የሰዎች አዳኝ አድርጎ ቢገልጠውም፤ አምላክነቱና ትስብእቱ እንደ ሁለት ሁነቶች ጉን ለጉን የሚኖሩ ሆነው ስለተገለጡ፤ አንድነቱ በተዋሕዶ ሳይሆን በፈቃድና በምርጫ ብቻ የሆነ መሰለ። እነ ቄርሎስ ግን ክርስቶስ ሁለት ጠባይ፤ ሁለት አካል፤ ሁለት ፈቃድ አለው ስለሚያስኝ የንስጥሮስን ትምህርት አወገዙት። ጉባኤው የክርስቶስ አምላክነትና ትስብእት ባለመቀላቀልና ባለመለያየት ከተዋሕዱ በኋላ ክርስቶስ አንድ አካልና አንድ ሁነት እንዳለውና የክርስቶስ እናት Theotokos (የአምላክ እናት) መሆኗን በውሳኔ አጸና።

ስ) አውጣኬ፤ የኢየሱስ ትስብእት በአምላክነቱ ተዋጦ

አውጣኬ ከ378-454 ዓ.ም. ገደማ በቀስጥንጥንያ አጠገብ የአንድ ገዳም አለቃ ነበረ። በ433 ዓ.ም. ቄርሎስና አንጾኪያ በመካከላቸው ዕርቅ አድርገው ነበር፤ ነገር ግን አውጣኬ የንስጥሮስን ትምህርት በጎይል በመቃወሙ ወደ ስሕተት ወደቀ። እንደ ሮሙ ጳጳስ እንደ ልዮ አስተሳሰብ አውጣኬ የሸመገለና በግልጥ የማያስብ ሰው ነበረ። በክርስቶስ «አካልነትና» «ሁነት» (ባሕርይ) መካከል ያለውን ልዩነት ለይቶ ማወቅ አይችልም ነበር። እርሱ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተቀላቀለ አንድ ሁነት (15) ብቻ እንዳለው አስተማረ። ይህን ሲያብራራ አምላክነትና ትስብእት አንድ ሁነት ከመሆናቸው በፊት፤ ሁለት ሁነቶች ነበሩ፤ ይህ እንዴት ሆነ ተብሎ ቢጠየቅም፤ መልሱ የትስብእት ሁነት በአምላክነት ሁነት ተዋጦ (ሁነት የሚለውን አንዳንዶች ባሕርይ ይሉታል፤ ግን ይህ ትክክለኛ አገላለጥ አይመስልም)፤ ኢየሱስ ሰውን ቢመስልም በትክክል ትስብእት አልነበረውም የሚለው ነበር። ከልዩ ልዩ ጉባኤዎች በኋላ አውጣኬና የእርሱ ተከታዮች በምዕራብም ሆነ በምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ ተቀባይነት አላገኙም፤ ምክንያቱም የክርስቶስ ትስብእት ከተዋጦ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም ሰው ነው ማለት አይቻልም (16)።

በምዕራብ ቤተ ክርስቲያን የአውጣኬ ትምህርት ብዙ ጊዜ Monophysitism ይባላል። Physis የሚለው የግሪክ ቃል በእንግሊዝኛ Nature ተብሎ ይተረጎማል፤

Monos ደግሞ ምንም እንኳ አንድ ተብሎ ቢተረጎምም፤ ለአንዳንዶች አንድ ብቻ የሚል ትርጉም ይኖረዋል። የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የአውጣኪን ትምህርት እንደማትቀበል ብትገልጥም፤ ክርስቶስ «አንድ ባሕርይ» አለው በማለቷ የእርሷ ትምህርት Miaphysite (አንድ ባሕርይ) እንዲባል ትፈልጋለች። የምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት የአውጣኪን ትምህርት የማይቀበሉበት ምክንያት፤ «የክርስቶስ ትስብእት በመቀላቀልና በመዋጥ ጠፍቶ የመለኮት ባሕርይ ብቻ ቀርቷል» በማለቱ ነው (17)።

ሸ) የጉባኤዎች ውሳኔ አቅጣጫ፤ የኢየሱስ አምላክነትና ትስብእት ተዋሕዶ

የዋና ዋና የአብያተ ክርስቲያናት ጉባኤዎችን በዚህ ምዕራፍ መግቢያ ላይ ዘርዝረናልና ትምህርተ ክርስቶስን በተመለከተ ውሳኔዎቻቸውን አሁን እንመለከታለን። በእነዚህ ጉባኤዎች መካከልም ብዙ የሲኖዶስ ስብሰባዎች ስለነበሩ አንዳንዶችን አንሥተን ማብራሪያ እንሰጥባቸዋለን።

1. በኒቅያ ጉባኤ (325) እና በቀስጥንጥንያ ጉባኤ (381) ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ መሆኑ ማለት የአብና የወልድ ህላዌና ባሕርይ አንድ መሆኑ ታውጇል፤ በሁሉም ክርስቲያን ዘንድ ተቀባይነት አግኝቷል፤ ስለሆነም የኦርቶስ ትምህርት ውድቅ ሆነ፤ ይህ አሳብ በምዕራፍ 27 ተብራርቷል።

2. በኤፌሶን ጉባኤ (431) ስለ ንስጥሮስ ትምህርት ውሳኔ ተሰጠ። ጉባኤው በምሥራቁ ንጉሥ በትንሹ ቴዎዶስዮስ የተጠራ ነበር። የእስክንድርያው ፓትርያርክ ቄርሎስ ጉባኤውን ሲከፍት፤ የሶርያ ጳጳሳትና የሮም ጳጳስ ወኪሎች አልነበሩም። የሶርያ ጳጳሳት ሲመጡ ግን እንቁርሎስን ትተው ለብቻቸው ተሰበሰቡ።

ከቄርሎስ ጋር የነበሩ 60 ጳጳሳት የኒቅያን ጉባኤ እምነት አጸደቁ፤ ንስጥሮስን ከማዕርጉ ሻሩትና አወገዙት፤ ትምህርቱንም አወገዙ። ለድንግል ማርያም የአምላክ እናት (Theotokos) ተገቢ የማዕርግ ስም መሆኑን ተቀበሉ። የሶርያ ጳጳሳት ሲደርሱ የእንቁርሎስን ውሳኔዎች ባይቀበሉም፤ የሮም ጳጳስ ወኪሎች ግን ተቀብሏቸው።

በ433 ዓ.ም. ቄርሎስ የሶርያ ጳጳሳት መሪ ከነበረው ከአንጾኪያው ጳጳስ ከዮሐንስ ጋር ተገናኝቶ ስምምነት አደረጉ።

ቄርሎስ በ444 ዓ.ም. ከሞተ በኋላ ግን አውጣኪ ከጡረታ ተመለሰ፤ በቄርሎስና በዮሐንስ መካከል የተደረገውን ስምምነት ተቃወመ፤ ምክንያቱም እንደ አስተሳሰቡ ወደ ንስጥሮስ ትምህርት አዘንብሎ ነበር።

በ448 ዓ.ም. የቀስጥንጥንያው ፓትርያርክ ፍልጥኖስ (ፊላታዎስ) በቀስጥንጥንያ የሲኖዶስ ጉባኤ አድርጎ አውጣኪን አወገዘ፤ ከገዳሙም አስወጣው። አውጣኪ ግን ለትንሹ ቴዎዶስዮስና ለሮሙ ጳጳስ ለልዮ ይግባኝ አለ።

በ449 ዓ.ም. ትንሹ ቴዎዶስዮስ ነገሩ ይጠና ዘንድ በኤፌሶን ጉባኤ እንዲሆን አዘዘ፤ ልዮ ታላቁን የትሥጉት ትምህርት መጽሐፍ (በእንግሊዝኛ The Tome of Leo ተብሏል) በወኪሎቹ እጅ ላከ። የእስክንድርያው ፓትርያርክ ዲዮስቆሮስ ተሰሚነት ነበረውና ጉባኤው አውጣኪ ወደነበረበት እንዲመለስና ተቃዋሚዎቹ እንዲሻሩ ወሰነ። በጉባኤው የልዮ ወኪሎች ተጨነቁ፤ ከጉባኤውም በኋላ የቀስጥንጥንያው ፓትርያርክ ፍልጥኖስ በአውጣኪ ተከታዮች ተገደለ (18)።

3. በኬልቄዶን (451) ከአውጣኪ ትምህርት የተነሣ በአንድ ክርስቶስ አምላክነቱና ትስብእቱ እንዴት እንደተዋሐዱ ለመወሰን ሙከራ ተደረገ። የሮም ነገሥታት፤

የምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት በኒቅያና በቀስጥንጥንያ ጉባኤዎች፤ ልዩ በጻፈው የትሥጉት ትምህርት መጽሐፍና በቂርሎስ ሁለት ቀናናውያን ጽሑፎች መሠረት የስምምነት ውሳኔ ላይ እንዲደረስ ፈለጉ።

ትምህርተ ክርስቶስን በተመለከተ ውሳኔው ፡-

ሀ) ክርስቶስ አንድ አካል መሆኑን፤

ለ) ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፤ ፍጹም ሰው መሆኑን፤

ሐ) ትስብእቱን በተመለከተ ለድንግል ማርያም «የአምላክ እናት» (Theotokos) የሚለው ስም ትክክለኛ መሆኑን፤

መ) ከትሥጉቱ በኋላ አምላክነቱና ትስብእቱ ያለ መቀላቀልና ያለ መለዋወጥ፤ ያለ መከፋፈልና ያለ መለያየት የሚገኙ መሆናቸውን፤

ሠ) አምላክነቱና ትስብእቱ በውሕደታቸው አለመለወጣቸውና ሁለቱ ሁነቶች (19) የራሳቸው ገንዘቦች ሁሉ እየተጠበቁ በአንድ አካልና በአንድ ህላዌ መኖራቸውን፤

ረ) የሰው ደኅንነት በሚያድን አምላክና ከሰዎች ጋር ራሱን አንድ በሚያደርግ ሰው መረጋገጡን ገለጠ። በዚህ ውሳኔ ላይ የአውጣኪንና የንስጥሮስን ትምህርት ጉባኤው አለመቀበሉን እናያለን፤ በተለይም ፡-

የአውጣኪን ትምህርት ዋጋ ቢስ ለማድረግ፤ 1) ያለ መቀላቀል በማለቱ ትስብእቱ በአምላክነቱ አለመዋጡን፤ 2) ያለ መለዋወጥ በማለቱ ቃል ሥጋን በመንግብቱ ትስብእቱ አለመለወጡን፤

የንስጥሮስን ትምህርት ተቀባይነት ለማሳጣት፤ 3) ያለ መከፋፈል በማለቱ በሁለት ሰዎች እንደሚገኙ ሁለት ጠባያት አይገኙም፤ 4) ያለ መለያየት በማለቱ ደግሞ አንዱ ሁነት ብቻውን ያለ ሌላው ሁነት ርምጃ መውሰድ አይችልም ማለት ነው (20)።

ልዩና የምዕራባውያን አብያተ ክርስቲያናት፤ ከምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናትም የሚበዙቱ በተለይም የቀስጥንጥንያና የአንጾኪያ ፓትርያርኮች የኪልቄዶንን ውሳኔ ተቀበሉ። ዲዮስቆሮስ ግን አልተቀበለውምና በ454 ዓ.ም. በስደት ላይ እንዳለ ቢሞትም፤ ግብጻውያን ምእመናን እንደ ዲዮስቆሮስ ውሳኔውን ባለመቀበላቸው በዲዮስቆሮስ ትምህርት ጸኑ።

ከዚህ ውሳኔ በስተ ጀርባ ልዩ ልዩ የፖለቲካ ተጽዕኖ መኖሩ ይታያል (21)። በኪልቄዶን ቀስጥንጥንያ በጥንታዊው በማርቆስ መንበር ፓትርያርክና በግብጽ ባህል ላይ የግሪክ ቋንቋ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያሳደረ መሰለ። የሮም መንግሥት ቄሣሮች ደግሞ የቤተ ክርስቲያን አንድነት እንዲኖር በመፈለጋቸው በዚህ ጉባኤ ጣልቃ ገቡ። ስለ ጉባኤ ሁኔታ፤ «የኪልቄዶን ጉባኤ ቅንነትና መንፈሳዊነት የጉደለው» መሆኑ ተጽፏል (22)። ነገር ግን ስለ ክርስቶስ የተሰጠው ውሳኔ ልዩ ልዩ ሊቃውንትን ባያስደስትም፤ እስከ አሁን ለምሥጢረ ሥጋዊ ትምህርት የሚጠቅም ሆኖ ቄዶቷል። ቤተ ክርስቲያን መለያየቷ ግን ያሳዝናል፤ ለመለያየቷ መፍትሔ ለማስገኘት ምን ዐይነት መንገድና ተስፋ እንዳለ በምዕራፍ 62 ለመጠቁም እንሞክራለን።

4. በቀስጥንጥንያ ጉባኤ (681) በክርስቶስ ሁለት ፈቃዶች እንዳሉ ታወጀ። የኪልቄዶን ጉባኤ ውሳኔ በክርስቶስ አምላካዊ ሁነትና ሰብአዊ ሁነት በመኖራቸው ላይ በማተኮሩ ይህ ርምጃ ስለ ክርስቶስ አንድነት ክርክርን አስከተለ። የክርስቶስን አንድነት ለመጠበቅ ወደ እስክንድርያ አስተሳሰብ ያዘነበሉ፤ በክርስቶስ አንድ ፈቃድ እንዳለ አስተማሩ። እነርሱ፤ «ሥጋ በሆነው ቃል አንድ ሁነት» የሚለውን የቂርሎስን አባባል

ለማጽናት በሁነትና በአካል መካከል ልዩነት እንደሌለ አስተማሩ። ከዚህም የተነሣ በክርስቶስ አንድ ፈቃድ ብቻ እንዳለ ተከራከሩ።

በሌላ በኩል የክርስቶስን ትስብእት ለማጽናት የፈለጉ ፈቃድ የሌለውን ሁነት ሰብአዊ ማለት አይቻልም ማለት ጀመሩ። ክርክሩ ለሁለት መቶ ዓመታት በሞቀና በመረረ ሁኔታ ሊቀጥል ችሏል፤ በመጨረሻ ግን ፈቃድ የሁነት ገንዘብ መሆኑ ስለታመነበት በክርስቶስ ሁለት ፈቃዶች እንዳሉ ታወጀ። በክርስቶስ አንድ ሁነት መኖሩን የሚያምኑ ይህን ውሳኔ አይቀበሉምና የሚያምኑት በክርስቶስ አንድ ፈቃድ መኖሩን ነው (23)።

ቀ) የጉባኤዎችን ውሳኔ ተከትሎ የመጣ የልዩ ልዩ ሊቃውንት ትምህርት

ከኬልቄዶን ጉባኤ (451) ጀምሮ የምዕራቢ ቤተ ክርስቲያን በአጠቃላይ አመለካከት ውሳኔውን ተቀብላ ቄሪታለች። የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንም ውሳኔውን ትቀበላለች። በልዩ ልዩ የፕሮቴስታንት ሃይማኖት መግለጫዎች ውስጥም የኬልቄዶንን የውሳኔ አሳብ እናገኛለን፤ ለምሳሌ፡ «...ምንም የማይጐድላቸው ሁለት የአምላክነትና የሰውነት ሁነቶች አሉት። እነዚህም ሁነቶች ባለመነጣጠል፣ ባለመከፋፈል፣ ባለመደበላለቅ በአንድነት በአንድ አካል ተዋሕደዋል» ተብሎ ተጽፏል (24)። የምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ግን ይህን ውሳኔ ባይቀበሉትም፣ በትክክል ከኬልቄዶን ጉባኤ አሳብ ምን ያህል የሚርቅ አሳብ እንዳላቸው በምዕራፍ 62 እንመለከታለን።

በ20ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ግን ብዙ ሊቃውንት የኬልቄዶንን ውሳኔ ቢቀበሉም፣ ጥቂቶች ያይደሉ ግን አልተቀበሉትም። እነዚህ ሰዎች ሁሉ የሊበራሎችን መሠረታዊ አሳቦች ይቀበላሉ (ም. 17 ይመ.)፤ የትሥጉትን ትምህርት አይቀበሉም፤ በቅድስት ሥላሴም አያምኑም። ከእነዚህ ሰዎች መካከል የታወቁት ሩዶልፍ ቡልትማን፣ ዮሐንስ ህክ፣ ዮሐንስ ሮብንሰንና ጂ.ላምፕ ናቸው። በተጨማሪም ስለ ክርስቶስ ከዚህ የተለየ አሳብ በ«የሂደት ትምህርት መለኮት» ውስጥ (25) ይገኛል፤ በ«ነጻነት ትምህርት መለኮት»ም (26) እንዲሁ ይታያል። እስከ አሁን ድረስ የእነዚህ ሰዎች ትምህርት በኢትዮጵያ ብዙ አልታየም፤ ሆኖም ስለ ትምህርታቸው ማወቅ የሚፈልግ ሰው PC ምዕራፍ 10 (ገጽ 231-261) ላይ ቢመለከት በቂ ግንዛቤ ሊያገኝ ይችላል።

በ) የትሥጉት ምሳሌዎች

በመጽሐፍ ቅዱስ ስለ ቅድስት ሥላሴ አንድም ምሳሌ ተጽፎ እንደማይገኝ ሁሉ (ም. 27ሐ)፣ ስለ ክርስቶስ ትሥጉትም ምሳሌ አልተሰጠም። ቅድስት ሥላሴን የሚመስል እንደሌለ ሁሉ፣ የክርስቶስን ትሥጉት የሚመስልም አይገኝም፤ የቅድስት ሥላሴና የክርስቶስ ትሥጉት ምሥጢራት ከሰው ማስተዋል በላይ የሆኑ ምሥጢሮች ናቸውና። ይሁን እንጂ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ልዩ ልዩ ምሳሌዎች ይገኛሉ። አንድ ምሳሌ ምሥጢሩን በሙሉ ሊያብራራ ባይችልም፣ ሰው ስለ ምሥጢሩ የተወሰነ አሳብ በተሻለ መንገድ እንዲያስተውል ሊረዳ ይችላል ይሆናልና የልዩ ልዩ ምሳሌዎችን ጥቅምና ጉድለት ማወቅ ይገባናል (27)።

1. የወይን ጠጅና ውሃ

ውሃና የወይን ጠጅ ከተቀላቀሉ በኋላ የሚገኘው የሁለቱ ቅልቅል ነው እንጂ፣ የጠራ የወይን ጠጅ ወይም ንጹሕ ውሃ አይደለም። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው በመሆኑ በአምላክነቱና በትስብእቱ ቅልቅል የለምና ይህ ምሳሌ በክርስቶስ ላለው ተዋሕዶ ተቃራኒ እንጂ ተመሳሳይ አይደለም።

2. ብረትና እሳት

ብረት በእሳት ሲግል ብረትነቱን፣ እሳትም እሳትነቱን ሳይለቅ ብረቱና ሙቀቱ በአንድነት እንደሚጣመሩ ይታሰባል። ይሁን እንጂ ብረቱ ሲሞቅ ጥንካሬው ስለሚቀንስ ይዘቱ ይለወጣል፤ ከእሳት ሲወጣም ሙቀቱ ይለቀቃል። ቃል ሥጋ ሲሆን ግን ተዋሕዶው ለዘለዓለም ነው፤ በተዋሕዶውም አምላክነትም ሆነ ትስብእት አይለወጡም።

3. ነበልባል የታየበት ቊጥቋጦ (ዘጸ. 3፥2)

የክርስቶስ አምላክነት ሰውነቱን እንዳላጠፋው ለማስረዳት የሚሰጥ ምሳሌ ነው። ነበልባል የአምላክነት፣ ቊጥቋጦ የሰውነት ምሳሌ ነው። ነበልባሉ ቊጥቋጦውን እንዳልፈጀው የክርስቶስ አምላክነትም እንዲሁ ሰውነቱን አላጠፋውም፤ አልዋጠውምም። ነገር ግን ሰው በእግዚአብሔር መልክና ምሳሌ ቢፈጠርም፣ ነበልባልና ቊጥቋጦ አይመሳሰሉም። በክርስቶስ ያለው ቊጥቋጦም ዘለዓለማዊ ሲሆን፣ የነበልባልና የቊጥቋጦ ግንኙነት ጊዜያዊ ነበረ።

4. የመጽሐፍ ቅዱስ አጻጻፍ (28)

መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ የእግዚአብሔር ቃል ነው እንጂ የተወሰነ የእግዚአብሔር ቃል አለው ወይም አለበት አንልም። ምክንያቱም መንፈስ ቅዱስ አጻጻፉን ሁሉ ተቈጣጥሯል። ከዚህም ጋር የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች እንደ ቋንቋቸው፣ እንደ ዘመናቸው ሁኔታ፣ እንደ ግል ዕውቀታቸው፣ ጠባያቸውና እንደ ጽሑፍ ችሎታቸው ጻፉ። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ አምላካዊና ሰብአዊ መጽሐፍ ነው፤ አምላካዊ የሆነው እስትንፋስ እግዚአብሔር የሚያስፈልገው በመሆኑ፣ ሰብአዊ ሊሆን የቻለውም ሰዎች እንደየችሎታቸውና እንደየሁኔታቸው ስለጻፉት ነው። መጽሐፉ አንድ ነው፤ የእግዚአብሔር ቃል ነው። በትክክል ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ስናስብ በጸሓፊዎች ሚና ሳይሆን፣ በመንፈስ ቅዱስ ሥራ መጀመር ያስፈልጋል።

እንደዚሁም ስለ ክርስቶስ ትሥጉት ማሰብ ይገባናል። ማሰብ የምንጀምረው ከምድር ወይም ከታች ማለት ከሰብአዊው ሁኔታ ሳይሆን፣ ከላይ ወይም ከሰማይ ማለት ከዘለዓለም ካለው ከ«ቃሉ» ነው። ቃል ሥጋ ሆነ፤ ፍጹም አምላክነት አለ፤ ፍጹም ትስብእት አለ፤ ሁለቱም በአንድ ክርስቶስ ሲዋሐዱ፣ መነሻው ከእግዚአብሔር ነው። ሲዋሐዱም አምላክነትም ሆነ ትስብእት አልተለወጡም።

ይህ ምሳሌ ስለ ክርስቶስ ትሥጉት ልዩ ልዩ አሳብ የሚሰጥ ሲሆን፣ ቃል ሥጋ ሆነ በሚለው እውነት «ሆነ» የሚለውን ግስ አያብራራውም፤ ምክንያቱም መንፈስ ቅዱስ በጸሓፊዎች በሚያስገርም መንገድ ቢሠራም፣ ከእነርሱ ጋር አንድ አልሆነም።

5. ነፍስና ሥጋ

የቅዱስ አትናቴዎስ ሥርዐተ ሃይማኖት «ነፍስና ሥጋ አንድ ሰው እንደሚያሰኙ ሁሉ አምላክና ሰው የሆነው አንድ ክርስቶስ ነው» በማለት፣ በክርስቶስ ያለውን ቊጥቋጦ ይመሰክራል፤ ም. 27ለ3።

በሰው ነፍስና ሥጋ አስገራሚ አንድነት አለና ሰው ሊለያቸው አይችልም። ሰው፣ ይህኛው የሥጋ ሥራ ነው፤ ያኛው ደግሞ የነፍስ ሥራ ነው ማለት ይችላል። ቢሆንም ሥጋ ያለ ነፍስ፣ ነፍስ ያለ ሥጋ ለየብቻቸው በሕያው ሰው ውስጥ አይገኙም፤ አንድ ላይ ሰውን ሰው ያሰኛሉና።

ነገር ግን የሰው የነፍስና የሥጋ ጥምረት አንድ ዐይነት ነው፤ የክርስቶስ የአምላክነትና የትስብእት ቊጥቋጦ ግን ልዩ ነው። የሰው ነፍስና ሥጋ በሞት የሚለያዩ ናቸው፤

በክርስቶስ ግን ቃል ሥጋ በመሆኑ የቃልና የሥጋ ተዋሕዶ ዘለዓለማዊ እንጂ ፈራሽ አይደለም። በተጨማሪ የሰው ነፍስና ሥጋ እርስ በእርሳቸው ሊቀዋወሙ ይችላሉ (ማር. 14፥38)፤ የክርስቶስ አምላክነትና ትስብእት ግን የሚቀዋወሙ አይደሉም። ከዚህም ሁሉ በላይ ምሳሌው ፍጹም አለመሆኑ የሚታይበት አለ፤ ይኸውም በሰው ነፍስ ምንም ሳያደርግ በሴት ማሕፀን ውስጥ ከሥጋ ጋር ይጣመራል። በትሥጉት ግን አካሉ (ሎጎስ፥ ወልድ) አስቀድሞ ይኖራል፤ ወደ ሥጋና ነፍስን በድንግል ማርያም ማሕፀን ነሣ። ስለዚህ በክርስቶስ ትሥጉት ተዋሕዶ በሁለት ሕያው ሁነቶች መካከል ነው፤ በሰው ግን አንድነቱ በአንድ ሁነት ሁለት ክፍሎች መካከል ነው (29)።

6. ክርስቶስና ሕዝቡ

በ20ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ልዩ ልዩ ሊቃውንት፥ በተለይም ዶናልድ ቤሊ፥ በክርስቶስና በሕዝቡ መካከል ያለው ግንኙነት የትሥጉት ምሳሌ መሆኑን ለማሳየት ሞክረዋል (30)። ሐዋርያው ጳውሎስ፥ «ክርስቶስ በእኔ ይኖራል» ብሎ መሰከረ፤ ገላ. 2፥20። እንደዚሁም እግዚአብሔር በምእመናን ሁሉ ላይ መምጣቱ፥ በእነርሱ ዘንድ ማደሩና በአዲስ ሕይወት እንዲራመዱም ጎይል የሚሰጣቸው መሆኑ ታላቅ እውነት ነው። እዚህ ላይ ግን እግዚአብሔር ሕያው በሆነ ሰው ላይ ይመጣልና እግዚአብሔርና አማኙ ሁለት አካላት ናቸው። ይህ ጎድረት እንጂ ተዋሕዶ አይደለም በክርስቶስ ግን ሁለት ሁነቶች ቢገኙም አንድ አካል አለ፤ እርሱም ከዘለዓለም የነበረው እግዚአብሔር ወልድ ነው። ስለዚህ ይህ ምሳሌ ክርስቶስን ታላቅና ዋና «ክርስቲያን» ያደርገዋል። እንግዲህ ሐዋርያው «እግዚአብሔር በክርስቶስ ሆኖ...» (2ቆሮ. 5፥19) በሚለው ሐረግ ፈጽሞ የተለየ አሳብ እንዳለው ይታያል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ወልድና ክርስቶስ አንድ አካል ናቸው። የክርስቶስ ትሥጉት ልዩ ነው፤ ይህንን ምሥጢር አሟልቶ የሚያሳይ ምሳሌ የለም።

አንዳንድ ሊቃውንት ደግሞ «ቤተ ክርስቲያን የትሥጉት ቀጣይ ሕይወት ናት» ብለዋል፤ ይህም በእንግሊዝኛ "The Church is the extension of the incarnation" ተብሏል። እውነት ነው፤ ቤተ ክርስቲያን ክርስቶስን ትገልጣለችና በመንፈስ ቅዱስ ጎይል ትኖራለች። ይህ ግን ትሥጉት አይደለም፤ ምክንያቱም መንፈስ ቅዱስ ሥጋን አልነሣምና ቤተ ክርስቲያን አምላክ አይደለችም።

በእንግሊዝኛ ቋንቋ ሊቃውንት ስለ Hypostatic Union ይናገራሉ። Hypostasis የግሪክ ቃል ሲሆን በህላዌ ልንተረጉመው እንችላለንና በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ያለው የአምላክነትና የትስብእት ተዋሕዶ በወልድ ህላዌ መገኘቱን ልብ ማድረግ አለብን። ይህም ምሥጢረ ሥጋዊ ነው።

አምላክ ሰው ሆነ፤ ሰውም አምላክ ሆነ የሚለው አባባል የታወቀ ነው፤ ሆኖም ስለ ትሥጉት ትክክለኛ አባባል አይደለም። ምክንያቱም እንቅስቃሴው ከእግዚአብሔር ወደ ሰው እንጂ ከሰው ወደ እግዚአብሔር አይደለም። በትሥጉቱ አንድም ሰው ምንም አልሆነም፤ ምክንያቱም የትስብእቱ አካልነት (ማንነት) በወልድ ተገኘ እንጂ ትስብእቱ አድራጊ አይደለም። ከትሥጉት የተነሣ ምእመናን በክርስቶስ ሕይወትን አግኝተው «ከመለኮታዊ ባሕርይ ተካፋዮች» ይሆናሉ እንጂ መለኮታውያን አልሆኑም (2ጴጥ. 1፥4 አ.መ.ት.)፤ «መንፈስ ነኝ» ወይም «አምላክ ነኝ» ማለት አይገባቸውም።

ማስታወሻ

- (1) Eastern Orthodox Church በNIDCC ይመ.
- (2) ለምሳሌ በኤፌሶን ስለተሰበሰበው ጉባኤ (449 ዓ.ም.) እና በኬልቄዶን (451) ስለተወሰነው Chalcedon Council of (451) በNIDCC እና ስለ «የቤተ ክርስቲያን መከፋፈል» 78-161-164 በት.መ. ይመ.
- (3) Docetism የሚለው ቃል መሰለ ተብሎ ከሚተረጉመው ከግሪክ ቋንቋ ግስ የሚወጣ ነው። ስለዚህ ትምህርት ም. 57ሀ፥ PC 78-157 እና Adoptionism ፥ Docetism ፥ Marcion ፥ Cerinthus ፥ Irenaeus (ዋና አገልግሎቱ 175-195 ዓ.ም.) እና Tertullian (165-215 ዓ.ም. 7ደማ) በNIDCC ይመ.። በዚህ ትምህርት ላይ የተሰነዘረው ተቃውሞ በተለይ በም. 57 ተጽፎ ይገኛል።
- (4) Ebionites በNIDCC ይመ.
- (5) Paul of Samosata (በኤፍራጥስ ወንዝ ላይ የነበረ ከተማ) በNIDCC ይመ.
- (6) እነዚህ ሰዎች በእንግሊዝኛ Apologists ተብለዋል። ስለ እነርሱ Apologists፥ Logos፥ Origen፥ Subordinationism በNIDCC ይመ.
- (7) ም. 52ሠ እና 55ለ2 ይመ.
- (8) Arianism በNIDCC፥ በት.መ. 78-40-46፥ በGrudem 78-243-245 እና በPC 78-121-123 ይመ.
- (9) የአብና የወልድ ባሕርይ (Homousios) አንድ መሆኑን በም. 26ለ2፥ የህላዌ (የHypostasis) አንድነታቸውን ደግሞ በም. 26ለ3 አትተናል።
- (10) ም. 27ለ2 ይመ.
- (11) ም. 27ለ3 ይመ.
- (12) Apollinarius በNIDCC፥ Apollinarianism በPC 78-158-180፥ Grudem 78-554-555፥ ት.መ. 78-46 ይመ.
- (13) እዚህ ላይ የእንግሊዝኛውን ቃል 'Nature'ን እንደ «እምነታችን» በ«ባሕርይ» ሳይሆን በትስብእት ተርጉመነዋል፤ እንደዚህ ለምን እንደተደረገ ምክንያቱ በም. 58 ማስታወሻ 3 ላይ ተጽፏል።
- (14) Nestorianism በNIDCC፥ በPC 78-181-183፥ በGrudem 78-555፥ በት.መ. ንስጥሮስ - መናፍቄ ፓትርያርክ 78-80-81 ይመ.
- (15) ሁነትን በዚህ ክፍል የምንጠቀምበት በአንድነት የሚታዩ የአምላክነትም ሆነ የትስብእት መገለጫዎችን ለማሳየት ነው፤ በዚህ አጠቃቀም Entity የሚለውን የእንግሊዝኛ ቃል ሊተረጎም ይችላል። በአጠቃቀማችን ቃሉ አካልን ወይም ህላዌን በቀጥታ አያመለክትም። ለዚህ አሳብ ባሕርይን የማንጠቀምበት ምክንያት ባሕርይ ህላዌንና አካልን ጭምር ሊያመለክት ባለመቻሉ ነው። ም. 58 ማስታወሻ 3፥ በ«ትምህርተ እግዚአብሔር» በመረጃዎች 2 Nature(s) ይመ.
- (16) ት.መ. 78-163 ይመ.

(17) ስለ አውጣኪና ትምህርቱ Eutyches እና Monophysitism በNIDCC፥ PC ፲፩ 183-185፥ Grudem ፲፩ 556፥ ት.መ. ፲፩ 83-84:161-164 ይመ.

(18) እዚህ ላይ የተጻፈው Ephesus, Robber Synod of (449)፥ Flavion እና Chalcedon, Council of (451) በNIDCC በተጻፈው መሠረት ተጽፏል። ት.እ. ስለ አውጣኪ ክሕደት ሲገልጥ፥ ጉባኤው ያለ ምንም ውሳኔ እንደተበተነ ይገልጣል፤ ፲፩ 83-84 ይመ.። PC ለጉባኤው መበታተን ምክንያቱ የንጉሡ ሞት መሆኑን ያመለክታል፤ ፲፩ 184 ይመ.

(19) እዚህ ላይ «ሁነት» የግሪኩን ቃል «ፉስስ»ን (በእንግሊዝኛ "Nature") ይተረጎማል። በአማርኛ ፉስስን በ«ባሕርይ» መተርጎም የተለመደ ቢሆንም፥ ይህ አተረጓጎም የግሪክ ሰዎች እንደተጠቀሙበት የፉስስን አሳብ አይገልጥም፤ ምክንያቱም በአማርኛው ባሕርይ የራሱ የግል አካልና የግል ህላዌ አለው። በኬልቂዶን ውሳኔ እንደታየው ግን በአንድ ክርስቶስ ሁለት ፉስሶች (አምላክነትና ትስብእት) አሉ። በዚህ ምክንያት ፉስስን በ«ሁነት» እንተተረጎማለን። ማስታወሻ 15 ደግሞ ይመ.

(20) Chalcedon, Definition of (451) በNIDCC እና PC ፲፩ 184-185 ይመ.

(21) Coptic Church በNIDCC ይመ.

(22) ት.እ. ፲፩ 163 ይመ.

(23) ም. 59 ማስታወሻ 7፥ Monothelites በNIDCC፥ PC ፲፩ 178-180 ይመ.

(24) ከ«እምነታችን» ተጠቅሷል፤ ሆኖም ባሕርይን በመጠቀም ፈንታ በሁነት ተጠቅመናል።

(25) የሂደት ትምህርተ መለኮት ምን እንደሆነ ለማየት በ«ትምህርተ እግዚአብሔር» በመረጃዎች 2 Theology-Process Theology ይመ.

(26) «የነጻነት ትምህርተ መለኮት» በእንግሊዝኛ "Liberation Theology" ይባላል፤ ከፖለቲካና ከኤኮኖሚ ጭቂና ነጻ መውጣትን የሚያሳይ ሲሆን፥ ኢየሱስ በዚህ ትግል ታላቅ ምሳሌ ይሆንላቸዋል። ይህንም በ6ኛው ጥናት ለመግለጥ እናስባለን።

(27) የመጀመሪያዎቹ አምስት ምሳሌዎች በ«እግዚአብሔር ወልድ» (በአዕማድ መጻሕፍት ቍጥር 15 2ኛው ዕትም ፲፩ 59-62) ተጽፈው ይገኛሉ።

(28) ይህን ምሳሌ በም. 7ሠ በሌላ አቅጣጫ በሰፊው ተጠቅመንበታል።

(29) PC ፲፩ 190 ይመ.

(30) PC ፲፩ 190-193 ይመ.

ምዕራፍ 61 - ትምህርተ ሥጋዊ በኢትዮጵያ

ከኬልቄዶን ጉባኤ እስከ 16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ትምህርተ ሥጋዊን በተመለከተ በእስክንድርያ ከተወሰነው ትምህርት ውጭ በኢትዮጵያ አዲስ ትምህርት አልተሰጠም።

ከ16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እርስ በእርሳቸው የሚከራከሩ ሦስት ሃይማኖታውያን ክፍሎች ነበሩ። ዛሬም ምንም እንኳን ሙሉ በሙሉ ባይሆንም ርዝራዣቸው ይገኛል። እነዚህም ሦስት ክፍሎች «ካራ»፣ «ቅብዐት» እና «ጸጋ» ይባላሉ። ስለ እነዚህ ሃይማኖታውያን ክፍሎች አንድ ሊቅ እንደሚከተለው ጽፈዋል ፡-

ሀ) ካራ

ካራ ማለት ስለቱ በአንድ በኩል ብቻ የሆነ ቢላዋ ማለት ነው። ይሁን እንጂ «ካራ» በኢትዮጵያ የሃይማኖታዊ ባህል መጠሪያ ስም በመሆን ይታወቃል። ሃይማኖታዊው ባህል «ካራ» ሲባል፣ ባህሉ ትምህርቱን የሚቀበሉት ደግሞ «ካሮች» ወይም «የካራ ልጆች» ወይም «የካራ ወገኖች» ተብለዋል።

1. የካራ ስያሜ እንዴት እንደተገኘ

ካሮች ወይም የካራ ወገኖች የሚባሉት በዚህ ስም እንዴት እንደተጠሩ በተለያዩ ምዕላዶች (መዛግብት) ሦስት ምክንያቶች ተሰጥተዋል።

ሀ) የካራ ስለቱ ወይም አፋ በአንድ ወገን እንደሆነ ሁሉ፣ የካራ ወገኖች ስለ ሥጋው (ሰው የሆነ) ቃል ሲያስተምሩ በብሉይና በሐዲስ ኪዳናት፣ በሊቃውንት አባቶችም ስለ ትስብእቱ ከተነገረው በመሸሽ የአምላክነቱንም ግብር (ሥራ) ብቻ አጉልተው ያስተምራሉ። እንደገናም ክርስቶስ ሰው እንደ መሆኑ በመንፈስ ቅዱስ ቅባትነት በተወለደበት የግብር ልደቱ (ለአገልግሎት የመቀባት ልደት) ዳግማዊ አዳምና የምእመናን በኩር፣ ንጉሥና ካህንም መሆኑን አይቀበሉም።

ስለዚህ በአምላክነት ብቻ ላይ ስለሚያተኩሩ ተቃዋሚዎቻቸው የጸጋ ልጆች ስለቱ በአንድ ወገን በሆነ ካራ መሰለው እንደጠሯቸው ይነገራል።

ለ) የካራ ወገኖች ፡- ለሚጠይቃቸው ሰው እምነታቸውን ካስረዱ በኋላ፣ «ከዚህ እምነት ውጡ የሚለን ኃይል ቢመጣ እንኳ ዐንገታችንን ለካራ እንሰጣለን» ብለው በድፍረት ስለሚናገሩ «ካሮች» የሚል ስያሜ ተሰጣቸው ይባላል።

ሐ) የካራ ወገኖች በሃይማኖታዊ ክርክር ጊዜ ጸኅኖና ቅብዐቶች ሲበረቱባቸው ተቃዋሚዎቻቸውን በመጽሐፋዊ ጥቅስ በመርታት ፈንታ ካራ ስለሚያነሡ «ካሮች» እንደተባሉ የሚነገር አስተያየት አለ።

ዛሬ «ካራ» ተብሎ የሚጠራው የትኛው ወገን ነው? ስያሜው ምንጊዜም ቢሆን የትችትና የነቀፋ ስም እንጂ እውነተኛ ባለመሆኑ በግልጽ አይነገርም። «ካራ» ተብሎ ቢጠራም «አቤት» የሚል አይኖርም። ሆኖም ዛሬ «ካራ» የሚለውን ስም ይዞ የሚገኘው «ተዋሕዶ» የተሰኘው ክፍል መሆኑ ግልጽ ነው።

2. የካራ ባህሉ ትምህርት የተጀመረበት ጊዜ

እንደ ጸጎች ትረካ የካራ ባህሉ ትምህርት በሰብንዮስ ዘመን በአዛዥ ዘድንግልና በአባ ዘክርያስ ተጀምሯል። በ1777 ዓ.ም. ደግሞ አባ ኪኑ፣ ደብተራ በትሩና አለቃ ዐምደ መንሱት በተባሉ መምህራን ሲሰፋፋ በአፄ ቴዎድሮስ ዘመን በጣም ተጠናክሯል። የካራ ወገኖች ግን ከጥንት ጀምሮ በኢትዮጵያ የነበረው ትምህርት ሃይማኖት በጸጎች አጠራር ካራ የተባለው ተዋሕዶ እንደሆነ ይተርካሉ።

3. የካሮች ባህሉ ትምህርት

በካራ፣ በቅብዐትና በጸጋ መካከል ከትምህርት ሥጋዊ በቀር በሌላው ትምህርት ሃይማኖት ሰፊ ልዩነት መኖሩ ጉልቶ አይነገርም። ልዩነቱ እንዳለ የሚነገረው ትምህርት ሥጋዊን በተመለከተ ብቻ ነው። ልዩነቱም በአምስት የተከፈለ እንደሆነ ዐቃቤ ሰዓት ከብቱ «ነገረ ሃይማኖት ርትዕት»፣ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ «ሃይማኖት አበው ቀደምት» በተሰኙት ጽሑፎቻቸው ገልጠውታል።

ሀ) አንደኛው ወገን «ሥጋን የፈጠረ መንፈስ ቅዱስ ነው» የሚለውን ንባብ መሠረት በማድረግ «መንፈስ ቅዱስ ቃል የተዋሐደውን ሥጋ ያለ ዘር ስለከፈለና ስለፈጠረ ቅብዐ (ቅባት) ተባለ» ይላል።

ለ) ሁለተኛው ወገን ፡- «መንፈስ ቅዱስ ሥጋን ከአዳም መርገም ስላነጸ ቅብዐ (ቅባት) ተባለ» በማለት ያስተምራል።

ሐ) ሦስተኛው ወገን ፡- «መንፈስ ቅዱስ ሥጋን ከቃል ጋር ስላዋሐደ ቅብዐ (ቅባት) ተባለ» ይላል።

መ) አራተኛው ወገን ደግሞ እንደዚህ ይላል ፡- «ክርስቶስ በለውነቱ ቅብዐተ መንፈስ ቅዱስን ተቀብሏል፤ ነገር ግን መቀበሉ እንደ ጥምቀቱ፣ እንደ ሕማሙና (መከራን መቀበሉና) እንደ ሞቱ እንደ ሌሎችም ሥራዎቹ ሁሉ ስለ እኛ ለአብነትና ለበኩርነት ነው። ለራሱ ግን አልጠቀመውም። የቃል ከሥጋ ጋር መዋሐዱ የቃልን ክብር ወደ ሥጋ (ትስብእት) አስተላልፏልና። አራቱም ወገኖች መንፈስ ቅዱስ ቅብዐ (ቅባት) መባሉን የሚቀበሉ መሆናቸው ይታያል። ይሁን እንጂ ክርስቶስ ቅብዐተ መንፈስ ቅዱስ እንዳለው ቢናገሩም እንኳ «ለአብነት ነው እንጂ አልጠቀመውም» በማለት አሳቡን በዚህ ደምድመውታል።

ሠ) አምስተኛው ወገን «መንፈስ ቅዱስ ቅብዐ ነው» የሚለውን የአራቱን የካራ ወገኖች አባባል አይቀበልም። በዚህ ፈንታ «ወልድ ቅብዐ» ይላል፤ ይህንም «ወልድ ራሱ ሥጋውን በተዋሕዶ ስላከበረ ቅብዐ (ቅባት) ነው እንጂ ሌላ ቅብዐ አይሻም፤ ተቀብዐ (ተቀባ) ማለትም ተዋሐደ (አንድ ሆነ) ወይም ከበረ ማለት ነው» በማለት ያብራራዋል። ይህም አባባል በጸጎች ዘንድ ትችት ገጥሟል ፡- ተቀብረ ቅብዐት (ቅባት) የተለያዩ ስለ ሆኑ ወልድ ቅብዐ ማለት ክርስቶስ መባልን ለሥጋ ብቻ መስጠት ይሆናል። ወልድንም ክርስቶስ ከመባል (ከመሲሕነት) ያወጣዋል። በአምስተኛው ወገን «ወልድ ቅብዐ» ማለት የተጀመረውም በ1777 ዓ.ም. ነበር። በአሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ያለው ባህሉ ትምህርት የዚህ የአምስተኛው ወገን ባህሉ ትምህርት ነው።

ለ) ቅብዐት

ቅብዐት (ቅባት) በሌላ አንቀጽ የተለያየ ትርጉም ሊኖረው ይችላል። በዚህ አንቀጽ ግን መንፈስ ቅዱስን በመቀበል የሚገኘውን ክብር የሚያመለክት ሲሆን በጥቂቶች የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ዘንድ የሃይማኖት ስያሜ ሆኗል። ይህን ስያሜ

የያዙም «የቅብዐት ልጆች» ወይም «የቅብዐት ወገኖች» ወይም «ቅባቶች» እየተባሉ ይጠራሉ።

1. የቅብዐት ባህል ትምህርት የተጀመረበት ጊዜ

የቅብዐት ወገኖች በአሁኑ ጊዜ ገለልተኞች በመሆናቸው ባህል ትምህርታቸው መቼ እንደተጀመረ ራሳቸውን ጠይቆ ለመረዳት እንኳ አስቸጋሪ ነው። ስለ አነሣሣቸውም በራሳቸው የተጻፈ መጽሐፍ ለማግኘት አልተቻለም። ተቃዋሚዎቻቸው የካራ ወገኖች እንደሚሉት ግን የቅብዐት ወገኖች በአፄ ሱስንዮስ ዘመነ መንግሥት (1599-1624) መታየት ጀመሩ።

በአፄ ሱስንዮስ ዘመን ወደ ኢትዮጵያ የመጣው ካቶሊካዊ ጳጳስ አልፎንሱ በኢትዮጵያ በቄሮበት ጊዜ ለኤዎስጣቴዎስ ዘሳንኳ ጊዮርጊስ (ጉዣም) የቅብዐትን ባህል ትምህርት አስተምሯል። ከአፄ ሱስንዮስ እስከ አፄ ኢዮአስ (1599-1761) ድረስ በካሮችና በቅብዐቶች መካከል ብዙ ክርክር ተደርጓል። አንድ ጊዜ ካሮች፣ በሌላ ጊዜም ቅብዐቶች የመንግሥትን ድጋፍ እያገኙ ኖረዋል። በተለይ ከአፄ ተክለ ሃይማኖት (1698-1708) እስከ ሣልሳይ ዳዊት (1708-1713) የቅብዐት ልጆች የቤተ ክህነቱን ሥልጣን በቅጥጥራቸው ሥር አድርገው እንደነበር ይተረካል።

2. የቅብዐት ባህል ትምህርት

የቅብዐት ባህል ትምህርት እንደ ካራ ባህል ትምህርት የተለያየ ነው። በየጊዜው የተነሡት ሊቃውንት ስለ ቅብዐት ያላቸውን ትምህርት ከማሻሻላቸው የተነሣ የቅብዐት ባህል ትምህርት ሦስት ክፍል ሆኗል።

ሀ) ቤተ ዘኢየሱስ

በአፄ ፋሲል ዘመነ መንግሥት (1623-1659) የነበሩት እነዕውር ዘኢየሱስ «መጽሐፍ» ክርስቶስ ራሱን ድኻ «አደረገ» ስለሚል (2ቆሮ. 8፥9) «ቃል በተዋሐደ ጊዜ ዜገ ማለት ከሥጋ ጋር በተዋሐደ ጊዜ የባሕርይ ክብርን ዐጣ ወይም ለቀቀ፤ መንፈስ ቅዱስን ሲቀበል (ሲቀባ) ግን ወደ ጥንተ ክብሩ ተመልሶ በሰውነቱም በአምላክነቱም አንድ ወገን የባሕርይ ልጅ ሆነ» ብለዋል። ተቀቢው ቃልም ሥጋም ሲሆን ምሥጢሩ ውላጤ (መለወጥ) ነው። ምክንያቱም «ቃል በተዋሐደ ጊዜ የባሕርይ ክብርን ዐጣ» ማለት ፍጹም መለወጥና መመለስ ነው። ይህም እንደ መሴ በትር ወደ እባብነት መለወጥና እንደ ገና ወደ በትርነት መመለስ ይመስላል።

ለ) ቤተ አካለ ክርስቶስ

በቀዳማዊ ዮሐንስ (1659-1674) የተነሡት እነአካለ ክርስቶስ «ቃል ከሥጋ ጋር በተዋሐደ ጊዜ ዜገ» ማለትን ነቀፉት። «መጽሐፍ» «ተዋሕዶ መንታነትን (ሁለትነትን) አጠፋ» ስለሚል ሥጋ በተዋሕዶ አንድ አካል ሆነ እንጂ የአምላክነት ክብርን አላገኘም። «በማሕፀን በመንፈስ ቅዱስ ሲቀባ ግን ክብር ተላለፈለት፤ ተፈጥሮም ጠፍቶለት በቅብዐት የባሕርይ ልጅ ሆነ፤ የባሕርይ አምላክም ሆነ» ብለዋል። ምሥጢሩ መቀባትንና መለወጥን ለሥጋ ብቻ መስጠት ነው። በዚህም መሠረት መሲሕነት ለሥጋ ብቻ ይሆናል።

ሐ) ቤተ ጉሹ

በአፄ ቴዎድሮስ 2ኛ (1845-1860) የነበሩት እነአለቃ (አራት ዐይና) ጉሹ «በቅብዐት ብቻ ከበረ» ማለትን ነቅፈዋል። «መጽሐፍ» «በሁለቱም በተዋሕዶም በቅብዐትም ከበረ ስለሚል ቅብዐት ያለ ተዋሕዶ ብቻውን አያከብርም፤ ተዋሕዶም ያለ

ቅብዐት ብቻውን አያከብርም። ስለዚህ በተዋሕዶና በቅብዐት በአንድነት የአምላክነት ክብርን ከብር የባሕርይ ልጅ ሆነ» ብለዋል።

የሦስቱም አባባል ምሥጢር ፍጹም ውላጤ (መለዋወጥ) ነው። ሦስቱም የቅብዐት ልጆች «አብ ቀቢ፣ ወልድ ተቀቢ፣ መንፈስ ቅዱስ ቅብዐት» በማለት አንድ ናቸው፤ ሁሉም ወገኖች ሦስቱን አካላት አክባሪ፣ ከባሪና ክብር ወይም ሰጭ፣ ተቀባይና ስጦታ አድርገው ይመለከቱባቸዋል።

የቅብዐት ልጆች «አብ ቀባዒ፣ ወልድ ተቀባዒ፣ መንፈስ ቅዱስ ቅብዐት» በማለት ከጸጋዎች ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። ይሁን እንጂ ጸጋዎች በመንፈስ ቅዱስ ቅብዐትነት ኢየሱስ ካህን፣ ንጉሥና መሲሕ ሆነ ሲሉ፣ የቅብዐት ልጆች ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስ ቅብዐትነት የአምላክነት ክብርን አገኘ፤ የባሕርይ ልጅም ሆነ በማለታቸው በመከከላቸው ከፍተኛ ልዩነት አለ። እንደ ገናም የቅብዐት ወገኖች ኢየሱስ በመንፈስ ቅዱስ ቅብዐትነት ከበረ ቢሉም፣ እንደ ጸጋዎች የግብር ወይም የጸጋ ልጅነትን ተወለደ ስለማይሉ ከካራ ወገኖች ጋር ይቀራረባሉ።

ሐ) ጸጋ

ጸጋ በሌላ አንቀጽ ያለ ዋጋ የሚገኘውን ማንኛውንም የእግዚአብሔር ስጦታና ክብር ያመለክታል። በዚህ አንቀጽ ግን ክርስቶስ መንፈስ ቅዱስን ከአብ ተቀብሎ አገኘው የሚባለውን የግብር የልጅነት ክብርን የሚያሳይ ነው።

በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አሉ ከሚባሉት ሦስት ሃይማኖታውያን ክፍሎች አንዱ «ጸጋ» ነው። ጸጋ የተባለው ስያሜ የተሰጣቸው ወገኖችም «የጸጋ ልጆች» ወይም «የጸጋ ወገኖች» ወይም «ጸጎች» ተብለው ይጠራሉ።

እንደ ራሳቸው አገላለጥ የጸጋ ልጆች የተባሉት «ኢትዮጵያውያን ኦርቶዶክሳውያን» ሲባሉ የኖሩት ናቸው። ጸጋ የተባለም ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ይባል የነበረው ነው። ጸጋ የተሰኘውን ስም የጸጋ ልጆች ለራሳቸው መርጠው አላወጡም። ነገር ግን ተቃዋሚዎቻቸው ካሮች ወይም ቅብዐቶች ያወጡላቸው ስም ነው። ይኸውም «ክርስቶስ በቅብዐት መንፈስ ቅዱስ የጸጋ ልደትን ተወለደ» ብለው ስለሚያምኑ የወጣላቸው ስም ነው። (በእነዚህ ወገኖች አመለካከት መሠረት የግብር ልደትና የጸጋ ልደት አንድ ይመስላል)።

1. የጸጋ ባህል ትምህርት የተጀመረበት ጊዜ

በመሠረቱ የጸጋና የቅብዐት ባህል ትምህርት ተመሳሳይነት ስላለው ሁለቱ በአንድ ዘመን እንደተጀመሩ የሚናገሩ አሉ፤ ይሁን እንጂ ራሳቸው የጸጋ ልጆች «ጥንታዊው የኢትዮጵያ እምነት ጸጋ ነበረ» ካራና ቅብዐት ከሚባሉትም ጸጋ ቀዳሚነት አለው። ይኸውም ይታወቅ ዘንድ የጸጋ ባህል ትምህርት በኢትዮጵያ በታላላቅ ገዳማትና አድባራት ማለት በላሊበላ፣ በዙር አምባና በቤተ ልሔም፣ በተድባበ ማርያም፣ በደብረ ሊባኖስና በአንኮበር በስፋት ይነገራል። ይላሉ።

የካራ ወገኖች ግን የጸጋ ባህል ትምህርት የተጀመረው በሱስንዮስ ዘመነ መንግሥት ሲሆን አስተማሪውም ካቶሊካዊው ጳጳስ አልፎንሱ እንደሆነ ይናገራሉ። አልፎንሱ በኢትዮጵያ ተቀባይነትን እንዳላገኘ ባወቀ ጊዜ የተለያየ ትምህርትን ለኢትዮጵያውያን አስተምሯል። የቅብዐትን ባህል ትምህርት ለኤዎስጣቴዎስ ዘጎንኳ እንዳስተማረ፣ የጸጋ ባህል ትምህርትንም ለቄረንጭ መናፍቅ ተክለ ሃይማኖት ዘጀር ገብርኤል (ሸዋ) አስተምሯል።

2. የጸጋ ልጆች ባህል ትምህርት

እግዚአብሔር አዳምን ፈጥሮ እፍ በማለት መንፈስ ቅዱስን አሳድሮ የጸጋ ልጅነትን ሰጥቶት ነበረ። ዕፀ በለስን በበላ ጊዜ ግን የጸጋ ልጅነትን አስወሰደ፤ ይህንም ልጅነት አዳም በንስሐ ማግኘት አልቻለም።

ስለዚህ ከሦስቱ አካላት አንዱ አካል ቃል ሥጋን ተዋሐደ። ቃልም ሥጋን በተዋሐደ ጊዜ ምንታዌ (ሁለትነት) በተዋሕዶ ጠፋ፤ አንድ ልጅ፣ አንድ አካል ሆነ፤ የቃልና የሥጋ ባሕርያት በተዓቅቦ (ባለመቀላቀል) አንድ ሆኑ። ሥግው ቃል ወልደ አብ በመለኮቱ ወልደ ማርያም በትስብእቱ በመሆኑ ሁለት የባሕርይ ልደታት አሉት።

ሥግው (ሰው የሆነ) ቃል አዳም ያስወሰዳትን ልጅነት ለመመለስ ሲል በተዋሕዶ ገንዘብ ባደረገው በሥጋ ባሕርይ መንፈስ ቅዱስን በማሕፀን ተቀብሎ የአዳምን የግብር ወይም የጸጋ ልጅነት ገንዘብ አደረገ። ስለዚህም ዳግማይ አዳም፣ መሲሕ፣ በኩረ ምእመናን፣ ሊቀ ካህናትና ነቢይ፣ ንጉሠ ነገሥትም ሆነ። ይህም ሁሉ በቅብዕተ መንፈስ ቅዱስ የሚሰጥ ሹመት ነው።

ቃል በባሕርዩ ባለ ጸጋ ሲሆን በሥጋ ባሕርይ ድኻ ሆነ፤ ተዋረደ፤ ከመላእክትም አነሰ፤ ከጎጢአትም ብቻ በቀር እንደ እኛ ሆነ። ድኻ የነበረው ሥጋ ደግሞ በተዋሕዶ መቀላቀልና መለወጥ ሳያገኘው በቃል ባሕርይ ከበረ፤ ከመላእክትም ከፍ አለ፤ ከስም ሁሉ የበለጠ ስምንም አገኘ፤ አምላክ፣ ወልደ አምላክ ሆነ፤ ከአብ ጋር በባሕርይ አንድ ሆነ።

ሥግው (ሥጋ የሆነ) ቃል ክርስቶስ (መሲሕ) መባሉ መንፈስ ቅዱስን ተቀብሎ የጸጋ ክብርን መክበሩን የሚያመለክት ነው። ክርስቶስ ማለት ቅቡዕ ወይም የተቀባ ማለት ነውና። በብሉይ ኪዳን ዘመን ለክህነት ወይም ለመንግሥት የተመረጠ ሰው በሊቀ ካህናቱ የተቀደሰ ዘይትን ይቀባል። በተቀባም ጊዜ የሹመቱን ሥራ የሚያስፈጽም ሀብት፣ ሥልጣንና ክሂል (ችሎታ) ያድርበታል። ይህ ዐይነቱ ቅብዕት ለክርስቲያን ሁሉ ነው።

ለጌታችንና ለመድኃኒታችን ለሥግው ቃል ግን ቀቢውና ፲ሚው ፈጣሪ እንጂ ፍጡር ስላልሆነ ግዙፍ ቅብዕት የለውም። በዘይቱ ፈንታ መንፈስ ቅዱስ ቅብዕ ይባላለታል (ሐ.ሥ. 10፥38)። የብሉይ ኪዳን ዘመን ካህን ወይም ንጉሥ የተቀደሰውን ዘይት በሊቀ ካህናቱ ተቀብቶ እንደሚሾም፣ ሥግው ቃልም መንፈስ ቅዱስን በማሕፀን ተቀብሎ ካህንና ንጉሥ፣ ነቢይና ሐዋርያ ሆኗል።

በዚህ መሠረት ኢየሱስና አማኑኤል በተዋሕዶ የወጣለት የተጸውያ (የመጠሪያ) ስሙ ሲሆን ክርስቶስ የተቀብዖ (የማዕርግ) ስሙ ነው። በባሕርዩ ቅብዕትንና ሹመትን፣ ሁለተኛ ልደትንም የማይፈልግ ቃል ዳግመኛ መወለድን ስለሚፈልጉ ስለ አዳምና ስለ ሔዋን ልጆች በኩርና ዳግማይ አዳም ሆነ። እኛንም በልጅነቱ ልጆች፣ በቅቡዕነቱ ቅቡዓን ወይም በክርስቶስነቱ ክርስቲያን አሰኘን።

ጸጎች «ሦስት ልደታት» ባዮች እየተባሉ ይጠራሉ፤ ይህም ከትምህርታቸው ባህል የተወሰደ ነው። ምክንያቱም ቃል 1ኛ ቅድመ ዓለም ከአብ ያለ እናት ተወለደ፤ 2ኛ ድኅረ ዓለም ከቅድስት ማርያም ያለ አባት በሥጋ ተወለደ፤ 3ኛ በማሕፀን ማርያም በቅብዕተ መንፈስ ቅዱስ የጸጋ ልደት ተወለደ በማለት ስለሚያምኑና ስለሚያስተምሩ ነው።

ካሮች፣ «ወልድ ራሱ ቅብዕትና ተቀቢ፣ ቀቢም ነው፤ ከእርሱ የሚበልጥ ሌላ ቀቢና ቅብዕት የለውም» በማለት ሲያስተምሩ፣ ጸጎች፣ «አብ ቀቢ፣ ወልድ ተቀቢ፣ መንፈስ ቅዱስ ቅብዕት ነው» በማለት ይለያሉ።

የጸጋ ልጆች ከቅብዐት ልጆች ጋር «ሥግው ቃል የመንፈስ ቅዱስን ጸጋ ተቀበለ» በማለት አንድነት አላቸው። ነገር ግን የቅብዐት ልጆች ክርስቶስ የመንፈስ ቅዱስን ቅብዐት መቀበሉ የባሕርይ ልጅ ለመሆን ነው ሲሉ፤ የጸጋ ልጆች አዳም ያስወሰደውን የጸጋ ልጅነት ተቀብሎ ለመመለስ ነው በማለት ይለያሉ።

የጸጋ ልጆች ስለ መዳን ትምህርት ፈቂድ (መፍቀድ) የሚል መሠረታዊ ዓላማ አላቸው። ፈቂድ ማለትም «የክርስቶስ ሞት ስለ ራሱ እንደሆነ በፈቃድ የተስማማና ያመነ ሰው ራሱ ሳይሞት በመፍቀድ ብቻ የክርስቶስን የሞቱን ጽድቅ ያገኛል» የሚል የእምነት ትርጉም ነው።

ስለ ሁለተኛ ልደት ትምህርትም «በቅብዐተ መንፈስ ቅዱስ በእምነት የእግዚአብሔር ልጆች፤ የክርስቶስ ወንድሞችና የርስቱ ተካፋዮች እንሆናለን፤ ከክርስቶስም የምንለይበት ነገር የለም» ይላሉ።

የጸጋ ልጆች ትምህርታቸውን በተመለከተ ከቅዱስ መጽሐፍና ከሊቃውንት መጻሕፍት ብዙ ማስረጃ ጥቅሶችን ስለሚያቀርቡ «የጸጋን ልጅ በመጣፍ የጦጣን ልጅ በዛፍ» የሚችል የለም እየተባለ ይነገርላቸዋል።

የጸጋ ልጆች ሥግው ቃል የመንፈስ ቅዱስን ቅብዐት እንደተቀበለ ከሚያቀርቧቸው ጥቅሶች ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው፡- መዝ. 2፥2፤ 45፥7፤ ኢሳ. 61፥1፤ ሉቃ. 4፥17-19፤ ሐ.ሥ. 4፥27-29፤ 10፥38፤ ዕብ. 1፥9 ወዘተ። ቄርሎስ ሃይ. አበውም. 77 ቀ. 15-17፤ 79 ቀ. 61-62፤ 67፤ ቄርሎስ እስትግቡእ ያልታተመ ገጽ 36 ዐምድ 2፤ ገጽ 61 ዐምድ 1፤ ገጽ 82 ዐምድ 1-2፤ ገጽ 114 ዐምድ 2፤ ገጽ 185 ዐምድ 1፤ ቄርሎስ ተስእሎ ገጽ 236 ዐምድ 1-2፤ ገጽ 238-240፤ ገጽ 277 ዐምድ 2። እነዚህን ጥቅሶች የቅብዐት ወገኖችም ይጋሯቸዋል። በአተረጓጉም ግን ይለያያሉ። የካራ ወገኖች ደግሞ «ቀባ»ን አዋሐደ፤ «ተቀባ»ን ተዋሐደ በማለት ይተረጉማሉ።

በጸጋና በካራ ወገኖች መካከል ከሱስንዮስ (1599-1621) እስከ ዮሐንስ 4ኛ (1863-1881) ሰፊ ክርክር ተደርጓል። የካራ ወገኖች ድጋፍ ሲያገኙ በጸጋች ላይ፤ የጸጋ ወገኖች ድል ሲያደርጉ ደግሞ በካሮች ላይ ብዙ ግፍ ተፈጽሟል።

የጸጋ ወገኖች በ1ኛ ዮሐንስና (1659-1674) በአድያም ሰገድ ኢያሱ ዘመን (1674-1698) የቤተ ክህነቱ ባለ ሥልጣን ለመሆን ችለው ነበር። በአፄ ቴዎድሮስ 2ኛ (1845-1860) ከፍተኛ ስደት ደርሶባቸዋል። በአፄ ዮሐንስ 4ኛ ዘመን መንግሥት (1863-1881) የጸጋ ወገኖች ሊቃውንት ምላሳቸውን ተቋረጡ፤ ሌሎችም ተሰደዱ። በአሁኑ ጊዜ የጸጋ ልጆች በገለልተኝነት በሸዋ፤ በጉንደር፤ ዐልፎ ዐልፎም በጉጃም እንደሚኖሩ ይነገራል።

የጸጋ ባህሉ ትምህርት ሁለት ዐይነት እንደሆነ ሲነገር ይሰማል፤ አንደኛው እስከ አሁን የተገለጠው ነው። ሁለተኛው ደግሞ «ሥግው ቃል እስከ ጥምቀት ጊዜ ድረስ «ዕሩቅ ብእሲ» (ሰው ብቻ) ነበረ። ነገር ግን በዮርዳኖስ በተጠመቀ ጊዜ አብ፤ (የምወደው ልጄ ይህ ነው) ስላለው፤ መንፈስ ቅዱስም በርግብ አምሳል በራሱ ላይ ስላረፈበት የእግዚአብሔር ልጅና መሲሕ ሆነ» የሚል ነው።

ይሁን እንጂ ይህን ሁለተኛውን ባህሉ ትምህርት የሚያምኑና የሚያስተምሩ የጸጋ ልጆች በኢትዮጵያ አልነበሩም፤ ዛሬም የሉም። ነገር ግን ለጸጋ ልጆች ጠላቶች የሆኑ ወገኖች በሐሰት የሚያስወሩት እንደሆነ ጸጋች ራሳቸው ይናገራሉ። በጽሑፎቻቸውም ያረጋግጣሉ።

ማስታወሻ :-

1. «ሃይማኖተ አበው ቀደምት» ኪዳነ ወልድ ክፍሌ 1975 ዓ.ም. ምዕራፍ 2 ገጽ 23-40
2. «ካራ፥ ጸጋና ቅብዐት» በታደሰ ምሕረቱ ምዕራፍ 1 ክፍል 1
3. «መድሎተ አሚን» በመልአክ ብርሃን አድማሱ ጀገበሬ 1954 ገጽ 283-4
4. የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ፤ ያልታተመ በመሠረት ስብሐት ለአብ ገጽ 46-48
5. ሃይማኖተ አበው ... ግእዝና አማርኛ በትንሣኤ ዘጉባኤ ማ/ቤት 1966
6. ምዕላድ ዘዐቃቤ ሰዓት ከብቱ ያልታተመ ክፍል 3

መ) ስለ ካራ፥ ቅብዐትና ጸጋ ጥቂት አስተያየቶች

አንድም ሰው እኔ ካራ ነኝ፤ ቅባት ነኝ ወይም ጸጋ ነኝ ባይልም፤ ስለ እነዚህ ሦስት ወገኖች የእምነት አቋም በኢትዮጵያ አብያተ ክርስቲያናት ትምህርት ልዩ ልዩ አሳብና አባባል ያለና ይኸውም ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተላለፈ የሚገኝ ይመስላል። በዚህ መሠረት ስለ ካራ፥ ቅባትና ጸጋ ወገኖች ትምህርት ብዙ አስተያየት ሊኖር ይችላል። በሌቁ የተጻፈውን የእያንዳንዳቸውን አስተሳሰብ ስንመለከት ወዲያው በአንዳንድ ነጥቦች ላይ ትኩረት ማድረግ አስፈላጊ ሆኖ አገኘነው፤ እነርሱም ፡-

1. ሦስቱ ወገኖች የአንዲት ቤተ ክርስቲያን አባሎች ናቸውና ከተገኙበት ቤተ ክርስቲያን የመለየት አሳብ የነበራቸው ስለ መሆኑ አልተገለጠም። ስለዚህ በሃይማኖት ወንድማማቾች ነበሩ፤ አሁንም ናቸውና የክርክራቸው መንፈስ የትሕትናና የፍቅር መንፈስ እንጂ የጎይል ርምጃ መውሰድ መሆን አልነበረበትም። ክርስቲያን ትምህርትን በጎይል ለማስፋፋት ወይም ለማረጋገጥ መሞከር፤ ትምህርቱ ትክክለኛ መሆኑን አያሳይም።

2. በመካከላቸው ብዙ ልዩ ልዩ አስተሳሰብ እንዳለ ይታያል፤ በተለይ በካራ ወገን አምስት፤ በቅባት ውስጥ ሦስትና በጸጋ ደግሞ ሁለት ክፍሎች መኖራቸው ታውቋል። በካራና በቅባት ወገኖች የማሻሻል ሙከራ እንደተደረገ ይታያል። የአንድ ወገን ትምህርት እየተለወጠ ሲሄድ፤ ያ ወገን አስተሳሰቡን ባጸናበት መሠረታዊ እውነት ላይ ጥርጥር እንዲፈጠር ያደርጋል፤ ሆኖም በየወገኑ ባለው የመጨረሻ ባህል ትምህርት ላይ በተለይ እናተኩራለን።

3. ስለ ትምህርተ ሥጋዊ ሦስቱ ወገኖች ያስነሡት ክርክር በሌሎች የዓለም አብያተ ክርስቲያናት አልተነሣም። ስለዚህ ይህ ትምህርት በኢትዮጵያ ብቻ ለምን ተጀመረ? በተለይም ደግሞ በዚህ ዘመን ትምህርቱ ለምን አስፈለገ? የሚል ጥያቄ ያስነሣል። የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን፤ በተለይም የጳጳስ አልፎንሱ ትምህርትና ተንኩል ለተነሣው ክርክር የሚበቃ ምክንያት አይመስልም። ኢትዮጵያውያን ቅዱሳት መጻሕፍት ነበሯቸውና የአልፎንሱን ትምህርት መርምረው ከእግዚአብሔር ቃል አንጻር ያልተስማሙበትን ሳይቀበሉ መተው ይገባቸው ነበር።

4. ኢትዮጵያውያን እንደ እስክንድርያ አበው ለክርስቶስ ፍጹም አምላክነት ከፍ ያለ ትኩረት ይሰጣሉ። ሆኖም የካራ ወገን (ወይም ሌላ ወገን)

ሀ) «...ስለ ትስብእቱ ከተነገረው በመሸሽ የአምላክነቱን ግብር ብቻ አጉልተው ያስተምራሉ» የሚለው ዐረፍተ ነገር ትክክለኛ ከሆነ፤ ትምህርታቸው ሚዛናዊ አይደለም፤ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ ፍጹም ሰውም ነውና። በዚህ ምክንያት የእነዚህ ወገኖች ትምህርት ወደ አውጣኪ ስሕተት የሚመራ አይመስልምን?

ለ) የካራ ወገኖች «ቀባ»ን አዋሐደ «ተቀባ»ን ተዋሐደ በማለት መተርጉማቸው በልዩ ልዩ ስፍራ ይታያል፤ ለምሳሌ ግእዙንና አማርኛውን በሃይ. አበው ም. 76 ክ. 37 ቁ. 15-17 ያነጻጽሩ። ቀባና አዋሐደ፤ ተቀባና ተዋሐደ የታወቁ ግሶች ናቸው። የተለያዩ አሳቦች ይኖሯቸዋልና ሰዎች አንዱን በሌላው ሲተረጉሙ፤ ትምህርታቸውን በቂ መሠረት የሌለውና ስለ ክርስቶስ ትሥጉት የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት በከፊል እንጂ ሙሉ በሙሉ የማይቀበል አያደርገውምን?

ሐ) «ክርስቶስ ቅብዐተ መንፈስ ቅዱስ እንዳለው ቢናገሩም እንኳ ለአብነት ነው እንጂ አልጠቀመውም» የሚለው ዐረፍተ ነገር አንዳንድ ጥያቄ ያስነሣል፤ ለምሳሌ ባይጠቀምበትም አብነቱ ለምንድን ነው? ይህ ዐይነቱ አባባል መንፈስ ቅዱስን ጥቅም አልቦ አያደርገውም?

5. «በተዋሕዶና በቅብዐት በአንድነት የአምላክነት ክብርን ከብሮ የባሕርይ ልጅ ሆነ» የሚለው ትምህርት ወልድ ሥጋ ሲነሣ አምላካዊ ባሕርዩንና ልጅነትን የተወ ያስመስለዋል። እንደዚህም የሚያስቡት የአዳም ዘር በጎጢአቱ ምክንያት ዕዳ ስላለበትና ስለተበከለ፤ ከዚህም በኋላ የነሣው ሥጋ ወልድን ስላረከሰው ይሆናል። ነገር ግን በትምህርታችን፤ ሀ) ወልድ የወደቀውን ትስብእት እንደነሣ፤ ለ) የነሣው ሥጋ በአዳም ውስጥ እንደነበረ፤ ሐ) የነሣው ሥጋ በወልድ ላይ ለውጥ እንዳመጣ መጽሐፍ ቅዱስ አያስተምርም፤ ም. 58ሐ፡ 46ለ9 እና 59ሐ ይመ.።

እውነት ነው፤ የKenotic Theology ተከታዮች «ራሱን ባዶ አደረገ» (ፊል. 2፡7) የሚለውን እየጠቀሱ ቃል ሥጋ ሲሆን ከባሕርዩ መገለጫዎች አንዳንዶችን እንደተወ ያስተምራሉ። ሆኖም እግዚአብሔር ስለማይለወጥ ይህ ትክክለኛ አለመሆኑንና ራሱን ባዶ ያደረገው ለአገልግሎት ወደ ሰው ሁኔታ በመግባቱ መሆኑን በምዕራፍ 59ሐ አሳይተናል። በKenotic Theology እና በቅብዐት አስተሳሰብ መካከል ደግሞ ቢያንስ ሁለት ከፍተኛ ልዩነቶች አሉ፤ Kenotic Theology ወልድ ከመፀነሱ ጊዜ እስከ ዕርገቱ ድረስ እነዚህን መገለጫዎች ተወሲዶ፤ የቅብዐት ወገኖች ግን መገለጫዎችንና ልጅነትን የተወው እጅግ ዐጭር ለሆነ ጊዜ በድንግል ማርያም ማሕፀን ነው ይላሉ። የKenotic Theology ትምህርት ወልድ የእግዚአብሔር ልጅነትን ተወ አይልም፤ የቅብዐት ወገኖች ትምህርት ግን ልጅነትን ዐጣ የሚል ነው።

6. ከካራና ከቅብዐት ወገኖች ይልቅ የጸጋ ወገኖች ትምህርት የምዕራባውያንን ትምህርት የሚመስል ቢሆንም፤ አቀራረቡ ለምዕራባውያን አብያተ ክርስቲያናት በመጠኑ ኢመጽሐፍ ቅዱሳዊ ሊመስል ይችላል። በአጠቃላይ አመለካከት ምዕራባውያን እንደ ጳጳሾች አብ ቀቢ፤ ወልድ ተቀቢና መንፈስ ቅዱስ ቅባት ቢሉም፤ መቀባቱን ከትሥጉት ጋር ማያያዝ በእነርሱ ዘንድ የተለመደ አይደለም። ደግሞም ክርስቶስን ነቢይ፤ ካህንና ንጉሥ ሥግው ልጅ ከመሆኑ ጋር እንጂ ከመቀባቱ ጋር አያይዘው አይመለከቱትም። መቀባቱ በተለይ ለእነዚህ ማዕርጎች ጎይል እንደሚሰጥ ይታሰባል። በክርስቶስ አገልግሎት ስለ መንፈስ ቅዱስ ሥራ በ7ኛው ጥናት በዝርዝር እንመለከታለን።

ሊቁ ስለ ጳጳሾች በጻፏቸው ነጥቦች ላይ አንዳንድ ነጥቦችን ማከል ጥያቄዎችን ለመጠየቅ ሊረዳን ይችላል ፡-

ሀ) «...ምንታዊ (ሁለትነት) በተዋሕዶ ጠፋ» ካለ በኋላ «የቃልና የሥጋ ባሕርያት በተዓቅቦ (ባለመቀላቀል) አንድ ሆኑ» ይላል። ይህ አባባል በሁለት አቅጣጫ ግራ የሚያጋባና ዐጉል አባባል አይመስልምን? «በተዓቅቦ» ወይም «ባለመቀላቀል» መኖር ካለ፣ «ሁለት ባሕርያት» ካልተባለ በቀር ሁለትነት ጠፍቷል ማለት እንዴት ይቻላል? ሁለቱም አንድ ከሆኑ ደግሞ፣ ከአውጣኪ ሰሕተት እንዴት ማምለጥ ይቻላል? አቀራረቡስ በክርስቶስ «ሥጋ አምላክ ሆነ» ከሚለው አባባል ይኸውም ከትሥጉት በፊት የሥጋ ባሕርይ ህላዌና አካል ነበረ ከማለት እንዴት ነጻ ይሆናል?

ለ) «ቃል በባሕርዩ ባለ ጸጋ ሲሆን በሥጋ ባሕርይ ድኻ ሆነ፤ ተዋረደ...ድኻ የነበረው ሥጋ ከበረ» ስለ ማለት ሁለት ነገርን መናገር ያስፈልጋል። ቃል የነሣው ሥጋ ኅጢአት አልነበረበትምና ከውድቀት በፊት በእግዚአብሔር መልክና ምሳሌ ከተፈጠረው አዳም ሥጋ ያነሰ ክብር አልነበረውም፤ እንደ ቅድመ ውድቀት አዳም ሥጋ እጅግ መልካም ነበረ። ቃል ሥጋ በመሆን ምንም አልተለወጠም፤ ምንም ነውር ወይም ጉድለት አልመጣበትም። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ለምእመናን እንዴት «ድኻ ሆነ» ተብሎ ቢጠየቅም (2ቆሮ. 8፥9) መልሱ ከአብ ጋር ከነበረው ቅርብ ኅብረት፣ ከመንግሥተ ሰማያት ብርሃንነትና ከኅጢአት አልባነት በተለየ አካሉ (በወልድነቱ) በመውጣት ወደዚህ ኅጢአታዊ ዓለም ገብቶ በመኖሩ ነው፤ በመንግሥተ ሰማያት መኖር ታላቅ ሀብትና ክብር ነበረና፤ ዮሐ. 17፥5። «ድኻ የነበረው ሥጋ...በቃል ባሕርይ ከበረ» የሚለው ዐረፍተ ነገርም አምላክነት ያልነበረው ሥጋ ከቃል ጋር በተዋሐደ ጊዜ አምላክ ሆነ ማለት ነው። እንደዚህ ከሆነ ክርስቶስ ፍጹም ሰው ነው ማለታችን ለምንድን ነው? መጽሐፍ ቅዱስ «ቃል ሥጋ ሆነ» ይላል፤ ሥጋ አምላክ ሆነ ስለሚለው አሳብ ፍንጭ የት ይገኛል? የሥጋ ክብር በሌላ ዘንድ ይታያል፤ ይኸውም ሐዋርያው ጳውሎስ እግዚአብሔር ክርስቶስ ኢየሱስን ያለልክ ከፍ ከፍ ያደረገው ማለት ያከበረው ለመስቀል ሞት በመታዘዙ ነው በማለት የተናገረው ነው፤ ፊል. 2፥8-9። ሊቁ ቄርሎስም፣ «...የእግዚአብሔር ቃል ሥጋን ወደ መሆን፣ ሥጋም መለኮትን ወደ መሆን ተለወጠ አንልም፤ የእግዚአብሔር ቃል አይናወጥም፤ አይለወጥምና»፤ ሃይ. አበው ም. 74 ክ. 22 ቀ. 40፤ በተጨማሪም ም. 75 ክ. 34 እና ም. 78 ክ. 48 ቀ. 30 ይመልከቱ።

እዚህ ላይ ክብርና ከበረ ስለተሰኙት ቃላት ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል። በመጽሐፍ ቅዱስም ሆነ በሰው ልማዳዊ ንግግር ውስጥ ክብር የሰውን (ወይም የአምላክ) ውጫዊ ሁኔታና መልክ፣ ፊት፣ ልብስ፣ አካሄድና ድርጊት ብቻ ወይም ከዚህ ሁሉ ጋር የውስጥ ጠባይን፣ ኅይልንና ችሎታን ጭምር ሊያመለክት ይችላል። እንደ አንቀጹ ከእነዚህ መካከል የትኛው እንደሆነ መለየት ያስፈልገናል።

7. ለትምህርተ ሥጋዊ ዋናው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ «ቃል ሥጋ ሆነ» የሚለው ነው። ሁለተኛው ጥቅስ ደግሞ፣ «መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል፤ የልዑልም ኅይል ይጸልልሻል፤ ስለዚህ ደግሞ ከአንቺ የሚወለደው ቅዱሱ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል» የሚለው የመልአኩ ገብርኤል ቃል ነው፤ ሉቃ. 1፥35። ብዙ የካራ፣ የቅብዐትና የጸጋ ወገኖች አሳብ በዚህ ጥቅስ ዐውድ ውስጥ ነው፤ ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችም ከዚህ ጥቅስ የበለጠ በትሥጉት ውስጥ ስላለው ምሥጢር አያብራሩም። ትሥጉት የመንፈስ ቅዱስ ምሥጢራዊ ሥራ ነው። እንግዲህ ለትምህርታቸው ሁሉ ይህ ጥቅስ መነሻ አሳብ ይሰጣቸዋልን ወይስ ትምህርታቸው የነገረ መለኮት ጥናት ሳይሆን የብዙ ሰዎች ፍልስፍና ነው? አንዳንድ ሰዎች በትክክለኛ የመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጎም ጀምረው ልዩ ልዩ መላምት እያወጡ አሳባቸውን ለመደገፍ አንዳንድ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አሳብን እየጐተቱ በጥቅሶቹ ያልተካተተውን አሳብ ያስተምራሉን? ይልቁንም

ለአንዳንዶች የእውነት ጥናት ሳይሆን የቃል ጨዋታ ሆኗልን? ይህ ጥናት ቅዱስ ነገር ነውና የአንዳንዶች ትምህርት ከዚህ ወጥቶ ወደ ክርክርና ወደ ግፍ ሥራ ከመራቸውስ ትምህርቱ ከእግዚአብሔር ለመሆኑ አጠራጣሪ አይሆንምን?

8. ሐዋርያው ጲጥሮስ፥ «የሐንስ ከሰበከው ጥምቀት በኋላ ከገሊላ ጀምሮ በይሁዳ ሁሉ የሆነውን ነገር እናንተ ታውቃላችሁ። እግዚአብሔር የናዝሬቱን ኢየሱስን በመንፈስ ቅዱስና በኃይልም ቀባው፤ እርሱም መልካም እያደረገ ለዲያብሎስም የተገዙትን ሁሉ እየፈወሰ ዞረ፤ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ነበረና ...» በማለቱ የኢየሱስን መቀባት ከትሥጉት ታሪክ ጋር ሳይሆን ከተአምራዊው አገልግሎቱ ጋር አዛመደው፤ ሐ.ሥ. 10፥38። እግዚአብሔር ኢየሱስን መቼ እንደቀባው ባይገልጥም የመቀባቱ ውጤት ግልጽ ነውና በዚህ ጥቅስም ሆነ በሌላ ምሥጢረ ሥጋዊን ለማብራራት ልንጠቀም አንችልም። እንደዚሁም ይህም ሆነ ሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ በትምህርተ ክርስቶስ ተገቢ ሰፍራ ሊኖረው ያስፈልጋል፤ አለበለዚያ ትምህርታችን የተሟላና ሚዛናዊ መሆን አይችልም።

ምዕራፍ 62 - ትምህርተ ሥጋዊ በ21ኛው መቶ ክፍለ ዘመን

በዚህ ምዕራፍ መጨረሻ ትምህርተ ሥጋዊን በዐሥር ዐዌር አንቀጾች ለመደምደም እንሞክራለን። በምዕራፍ 51-61 ውስጥ ካለው ትምህርት የተነሣ አንዳንድ ጥያቄዎች ሊነሡ ይችላሉና አስቀድመን ለእነርሱ መልስ መስጠት ይኖርብናል።

ሀ) ምሥጢረ ሥጋዊን በዚህ ዘመን እንዴት እናጥናው?

ስለዚህ ምሥጢር በየጊዜው ጥያቄዎች ይነሣሉና መልስ መስጠት ይገባል። ከእነዚህ ጥያቄዎች የሚበዙቱ አዲስ አይደሉምና በዱሮ ዘመን የተሰጡትን መልሶች መመርመር ትክክለኛ መልስ ለመስጠት በጣም ይረዳል። ለምሳሌ የንስጥሮስ፣ የአውጣኪ ወይም የእርቪንግም እንኳ ትምህርት እንደገና ቢሰፋፋ፣ የጥያቄ አቀራረቡ የተለያየ ቢሆንም፣ መሠረታዊው ስሕተት አይለወጥምና መልስ ሊሆን የሚችል ዋና ዋና አሳብ ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይገኛል።

ከሳይንስም ሆነ ከፍልስፍና የሚመጡ ሌሎች ጥያቄዎች በመጠኑ አዲስ ሊሆኑ ይችላሉ፤ እነዚህን ጥያቄዎችም በመቀበል ትሥጉትን በይበልጥ ልናስተውል እንችል ይሆናል። ለምሳሌ ወንድ ከሴት የሚለየው ከወላጆቹ በሚወርሰው የሰውነት አነስተኛ ሕዋስ (ሴል) በመሆኑ (ም. 41ሀ)፣ በድንግል ማርያም ማሕፀን ውስጥ ስለ መንፈስ ቅዱስ ሥራ አዲስ ጥያቄ ሊያስነሣ ይችላል። አንድ ጥያቄ ሲነሣም ጥያቄው በተለይ ከክርስቶስ አምላክነትና ትስብእት ወይም አንድነት የትኛውን እንደሚመለከት ለማየት ይረዳል።

ለ) ምሥጢረ ሥጋዊን ከኢትዮጵያ ሁኔታ አንጻር እንዴት እናጥናው?

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን፣ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንና በኢትዮጵያ እየተስፋፋ የሚገኙት የፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፣ ፍጹም ሰው፣ አንድ ክርስቶስ ነው በማለት የኒቅያን ትምህርት ይቀበላሉ። ይህንም በማድረጋቸው ትምህርተ ሥጋዊን ማጥናት የሚጀምሩት ከሰማያት ወይም ከላይ እንጂ ከምድር ወይም ከታች አይደለም። አብያተ ክርስቲያናቱ ላላቸው ለዚህ ታላቅ አንድነት ከፍ ያለ ምስጋና ለእግዚአብሔር መስጠት ይገባል።

በምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናትና በሌሎች አብያተ ክርስቲያናት መካከል ግን ከኪልቄዶን ጉባኤ ጊዜ ጀምሮ የተከሠተው መለያየት እጅግ የሚያሳዝን ነውና በጥላቻ ሳይሆን በፍቅርና በትሕትና ወደ አንድ እምነት መራመድ ይገባቸዋል። አቶ ዓሥራት ገብረ ማርያም እነዚህ አብያተ ክርስቲያናት የተለያዩበትን ጉዳይ ከመረመሩ በኋላ፣ «እንደ እውነቱ ከሆነ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የአውጣኪን እምነት ተከታይ አይደለችም፤ የካቶሊክም ቤተ ክርስቲያን የንስጥሮስን እምነት ተከታይ አይደለችም... ስለዚህ ሁሉም በቅን አስተሳሰብ ተነሣሥቶ መከራ ቢያደርግ ኖሮ ጥንታዊው የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን አንድነት በተመለሰ ነበር» ብለው በጥሩ መንፈስ ሁኔታውን ደምድመዋል(1)። ልዩ ልዩ ሰዎችም የሁለቱን ወገኖች ትምህርት ሲመረምሩ፣ «አንድ ባሕርይ፣ ሁለት ባሕርያት» ከሚሉት ጩኸቶቻቸው በስተኋላ ያሉትን ትምህርቶቻቸውን ሲያጠኑ፣ በመካከላቸው ልዩነት መኖሩን ለመረዳት እጅግ

ያዳግታቸዋል። ሁለቱም ወገኖች ወደ አንድነት ይደርሱ ዘንድ የሚከተሉትን ርምጃዎች እንዲወስዱ በአክብሮት እንጠይቃለን፡-

1. ከኒቅያ ጉባኤ ትምህርት በመጀመር ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፣ ፍጹም ሰው ሆኖ አንድ አካል ነው በማለት የደረሰበትን የእምነት አንድነት ልብ እንዲሉት፤
2. «ባሕርይ»፣ «ፈቃድ» እንደዚሁም ጭቅጭቅንና መለያየትን የሚፈጥሩትን ሌሎች ቃላት ትተው በሚግባቡባቸው ቃላት ስምምነት እንዲያደርጉ፤
3. «መናፍቅ» በሚለው ቃል መጠቀምን ትተው፤ ሰዎችንም ባለማውገዝ፤ እያንዳንዱ ወደ እውነት መድረስ እንደሚፈልግና በእግዚአብሔር ፍርድ ዙፋን እንደሚቆም ዐውቀው፤ በአግባቡ እንዲናገሩ፤
4. ማንም ሰው ስሕተትን ማሰብና መናገር እንደሚችል፤ ማንኛዋም ቤተ ክርስቲያን ከእውነት በከፊል እንደምትወጣ በማሰብ፤ ዛሬም የጥንት ሰዎችን አሳብና ቸግር በሙሉ ማወቅ እንደማንችል እንዲረዱ፤
5. ሥጋዬም ሥጢር በመሆኑ ሰዎች ሦስቱን መሠረታዊ እውነቶች በሚዛናዊ አመለካከት እንዲያጤኗቸው ማለትም እንደ ንስጥሮስ በትስብእቱ፤ እንደ አውጣኬ ደግሞ በአምላክነቱ ላይ ብቻ እንዳያተኩሩ፤
6. ምሥጢሩን በሙሉ መረዳት አለመቻሉን ዐውቀው ምእመናን ከእውነት እንዳይወጡ፤ ይኸውም ለምሳሌ በክርስቶስ ሁለት ሁነቶች ስለሚገኙ ትስብእቱ በአምላክነቱ እንደማይዋጥ፤ ሁነቶቹ በመዋሐዳቸው እንደማይለወጡና ሁለት አካላት እንደማይገኙ... ወዘተ እንዲወስኑ፤
7. ሥግው ቃልን እንዲያመልኩት።

ሐ) ሥጋን የነሣ ማን ነው?

ለዚህ ጥያቄ ልዩ ልዩ መልስ ይሰጣል። ሥጋን የነሣው እግዚአብሔር አብ አልነበረም፤ መንፈስ ቅዱስ አልነበረም፤ መለኮቱ አልነበረም፤ ወይም አምላክነቱ አልነበረም። ሥጋን የነሣ ማን ነው? ሐዋርያው ዮሐንስ ሥጋን የነሣው ሎጎስ እንደሆነ ተናግሯል፤ ሎጎስ (ቃሉ) የእግዚአብሔር ልጅ፣ ወልድ ነው።

ሰዎች በተሳሳተ አመለካከት ውስጥ እንዳይገቡ እግዚአብሔር አብ የክርስቶስ አምላክነት አባት፤ ወይም የክርስቶስ ትስብእት አባት ነው ከማለት ይልቅ፤ እርሱ አካልነት ያለው የአምላካዊ ልጅ አባት ነው ብለን መናገር ይቻላል። ክርስቶስ ሥጋ ሲሆን ማንነቱን ስለማይክድ እግዚአብሔር አስቀድሞ ለነበረው ወልድ፤ የሥግው ልጅ አባት ነው፤ እንደዚሁም የትስብእት ፈጣሪ እንጂ የትስብእት አባት አይደለም።

እግዚአብሔር ወልድ ሥጋን ሲነሣ ከሰማያት የወረደ ወይም ከላይ ነው፤ ይህን ወደ አደረገው እንጂ ሳይፈቅድ አልነበረም፤ ወልድ በትሥጉቱ ሁሉ ይሠራ ነበረና።

ቃለ እግዚአብሔር፤ ኢየሱስ ወንድ በመሆኑ ጾታ በእግዚአብሔር ዘንድ እንዴት እንደሆነ ምንም አይገልጥም። ወንድና ሴት የሚገኙት ሥጋዊ አካል ሲኖር ነው። መላእክት ግን የጾታ ልዩነት የላቸውም፤ ማቴ. 22፥30። መንፈስ ነው ስለ ተባለለት የጾታ ልዩነት መኖሩን መናገር እንዴት የበለጠ አስቸጋሪ ነው! ትሥጉትን በተመለከተ ስለ ወንድና ሴት መበላለጥ የአንድን ሊቅ አሳብ ቀጥሎ እንመልከት፡- «በማንኛዋም ሴት በኩል የሰው ሁኔታ ወደ ናዝሬቱ ኢየሱስ ክብር አልደረሰም፤ በማናቸውም ወንድ አማካይነትም የሰው ሁኔታ የአምላክ እናት (Theotokos) ወደተባለችዋ ወደ ድንግል

ግርድም ክብር አልቀረበም» (2)። ኢየሱስንም ተመልክቶ ሰው ሳያገባ ቢቀርና በማንነቱ ውስጥ ጉድለት ያለ ቢመስለው ኢአመክንዮታዊ ነው።

መ) ወልድ የነሣው ምንን ነበረ?

ቃል ሥጋ ሆነ፤ ሥጋና ነፍስን ነሣ። ሰውን ግን አልነሣም፤ ምክንያቱም የኢየሱስ ትስብእት ማንነቱን (አካልነቱን) ከዘለዓለም በነበረው በወልድ አግኝቷል። ትሥጉት ኢአመክንዮታዊ አይደለም፤ ሰው በእግዚአብሔር መልክ ተፈጥሯልና፤ ሰው አምላክ ባይሆንም በመለኮታዊ ባሕርይ ተሳታፊ መሆን ይችላልና፤ 2ጴጥ. 1፥4።

ቃል ሥጋ ሲሆን፤ የአዳም ዘር ሁሉ በክርስቶስ ከእግዚአብሔር ጋር አንድ አልሆነም። አንድ ሰው፤ «ኢየሱስ በቤተ ልሔም ሲወለድ፤ በዮርዳኖስ በመንፈስ ቅዱስ ሲጠመቅ፤ በጲላጦስ ዘመን መከራ ሲቀበል፤ ከሙታን ሲነሣና ወደ ሰማይ ሲያርግ፤ እኛ ዳግመኛ ተወለድን፤ በመንፈስ ቅዱስ ተጠመቅን፤ መከራን ተቀበልን፤ ሞትን፤ ከሙታን ተነሣንና ወደ እርሱ ዐረግን» ብሎ ጽፏል (3)፤ ይህ አባባል ግን ትሥጉትን አለመረዳት ነው። የአስቆሮቱ ይሁዳ በቤተ ልሔም ዳግመኛ እንደተወለደ፤ ግራኝ መሐመድ በዮርዳኖስ በመንፈስ ቅዱስ እንደተጠመቀ ወይም በኒቶ ሙሶሊኒ ወደ ሰማይ እንዳረገ ማሰብ ኢአመክንዮታዊ ነው። እንደዚህ ማሰብ የኢየሱስ ማንነት የነበረው በእግዚአብሔር ወልድ መሆኑን መካድ ነው፤ ትሥጉትንም ማፍረስ ነው።

ቃል ሥጋ በመሆኑ የትስብእቱ ዋጋ ከፍተኛ መሆኑን አሳየ፤ ከዚያም ይልቅ ሥግው ቃል አሁን በሰማያት በእግዚአብሔር አብ ቀኝ በዓለም ዙፋን ላይ ተቀምጦ ከብሯል፤ ለዘለዓለምም ፍጹም ሰው የሆነው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በክብር ይኖራል።

ክርስቶስ፡ «አባት ሆይ፤ ዓለም ሳይፈጠር ስለወደድኸኝ የሰጠኸኝን ክብራን እንዲያዩ እኔ ባለሁበት የሰጠኸኝ እነርሱ ደግሞ ከእኔ ጋር ይሆኑ ዘንድ እወዳለሁ» ብሎ በእርሱ ላሉት ሰዎች ምኞቱን ገለጠ፤ ዮሐ. 17፥24። እነዚህ ሰዎች የአዳም ዘር ሁሉ ሳይሆኑ፤ በመንፈስ ቅዱስ ሥራ በእርሱ ያመኑትና የተጠመቁት ናቸው።

ሠ) የክርስቶስን አንድነት እንዴት እንመርምረው?

«በክርስቶስ ኢየሱስ የነበረው ያ አስተሳሰብ» ያስፈልገናል። ይህንም ስናደርግ ሌሎች ከእኛ እንደሚሻሉ በትሕትና እንቁጥራለን፤ በራስ ወዳድነት ምኞት ወይም ከንቱ ውዳሴ ለማግኘት አንዳችም ነገር አናደርግም፤ ሌሎችን የሚጠቅመውን እንጂ ራሳችንን ወይም የራሳችንን ቤተ ክርስቲያን፤ ወይም ወገን፤ ወይም መንፈሳዊ ቡድን ብቻ አንመለከትም፤ ፊል. 2፥3-5 አ.መ.ት.። ይህንም ስናደርግ አንድነት ለመፍጠርና ለመስማማት ብለን ከእውነት አንወጣም፤ ምክንያቱም ክርስቶስ «ቃልህ እውነት ነው» (ዮሐ. 17፥17) በማለቱ በቃሉ የተጻፈውን እውነት ዐውቆ የሚያቃልል የቃሉን ባለቤት የሚያቃልል እንደሆነ አሳይቷል።

በክልቂዶን ጉባኤና ከጉባኤው በኋላ የሆነውን ስንመረምር፤ በጉባኤው ተሳታፊዎች ላይ ብዙ ተጽዕኖ እንደነበረባቸው ይታመናል። የቂሣሮች ተጽዕኖ ነበረ፤ የሮም፤ የቀስጥንጥንያና የእስክንድርያ ወገኖች ተጽዕኖ ነበረ፤ ከአንዳንድ ሰዎችም ቂም የተነሣ ተጽዕኖ ነበረ (4)። ሆኖም ከዚህ ሁሉ ክፋት በስተጀርባ ከብዙ ዓመት በፊት ጀምሮ ከተለያዩ ሁለት አቅጣጫዎች ከባድ ግፊት ነበረ፤ ዛሬም አለ።

1. የግኖስቲካውያን ትምህርት

በምዕራፍ 61 እግዚአብሔር ሰውን በጽድቅና በቅድስና የፈጠረው መሆኑን ረስተው ደኅንነት ከሥጋ ሁኔታ መውጣት መሆኑን እንደሚያምኑ ተመልክተናል።

ከዚህም የተነሣ ኢየሱስ ክርስቶስ በእውነት ሰው መሆኑን አልተቀበሉም። ይህን ትምህርት በመቃወም እነ ንስጥሮስ በክርስቶስ ትስብእት ላይ ከመጠን ያለፈ ትኩረት አደረጉ፤ በተቃዋሚዎች ዘንድም ከንስጥሮስ ተከታዮች አንዳንዶች በክርስቶስ ትስብእቱ ከአምላክነቱ ጋር ጉን ለጉን የሚገኝ መሆኑንና እንደዚሁም ትስብእቱና አምላክነቱ አለመዋሐዳቸውንና በክርስቶስ ሁለት አካላት መኖራቸውን ያስተማሩ መስሎ ታየ።

2. የሰው ሥጋ ክፋት

ለምእመናን ሁሉ «ያለ ቅድስና ማንም ጌታን ማየት አይችልም» (ዕብ. 12፥14 አ.መ.ት.) የሚለው ማስጠንቀቂያ ይከብድባቸዋል። በሕይወታቸው ንጹሐን መሆን ሲፈልጉ የሥጋ ምኞት ያሸንፋቸዋል። ከዚህም የተነሣ አንዳንዶች መንኰሱ፤ ባሕታውያንም ሆኑ፤ ነገር ግን ትግሉ እየመረረ በመሄዱ የራሳቸውን ሥጋዊ ምኞት በማሸነፍ ክርስቲያናዊ ድልን የሚገኙ መሰላቸው። እንግዲህ የምሥራቅ መንኰሳት ክርስቶስ ተመሳሳይ ትስብእት ይኖረዋል ብለው ማሰብ አይችሉም ነበር። በተለይ በግብጽ ውስጥ ይህ አስተሳሰብ ተስፋፍቶ ስለነበር ለእስክንድርያው ዲዮስቆሮስና ለአውጣኬ የትምህርተ መለኮት ዐውድ ነበረ (5)።

ዋና መሠረታችን መሆን የሚገባው የኬልቄዶን ጉባኤ ሳይሆን የእግዚአብሔር ቃል ነው። «ቃል ሥጋ ሆነ» የሚለው ዐጭር ዐረፍተ ነገር ለእምነታችን መሠረታዊ ነው። አንዳንድ ጊዜ ቃል ሥጋ ነሣ እንላለን (6)። ይህ ትክክለኛ ቢሆንም፣ ጥቅሱ «ሆነ» እንጂ ነሣ አይልም። ብዙ ጊዜ ወልድ ሥጋ ሲሆን፣ አምላክነቱ እንዳልተለወጠ አስበናል። ሆኖም ለወልድ ብዙ ለውጥ ነበረ፤ ብዙ አዲስ ነገርም አጋጠመው። ወላጆች ልጅ ሲወልዱ፣ ማንነታቸው ወይም ተፈጥሯቸው ባይለወጥም፣ ሕይወታቸው አዲስ ይሆናል። ክርስቶስ ፈጣሪ በመሆኑ ስለ ሰው ኑሮ ሁሉን ዐወቀ። ሰው የአንድን ቤት ንድፍ ሲያዘጋጅና ሲሠራ ቤቱን ያውቀዋል፤ በቤቱ ሲኖር ደግሞ አዲስ በሆነ መንገድ ያውቀዋል። ወልድ ሰው ሲሆን በአምላክነት ብቻ ሳይሆን በሰውነቱ የሰውን ኑሮ ዐውቆታልና ለሰዎች ሊራራላቸው ይችላል፤ ዕብ. 4፥15-16፤ 5፥2-7።

ይህን እውነት ከተረዳን የክርስቶስን ሕይወት ተመልክተን ይህን ማን አደረገ? ይህን መከራ ማን ታገሠ? ይህን ማን አለ? ብለን ስንጠይቅ መልሱ አንድ ነው፤ ይኸውም «የእግዚአብሔር ልጅ ነው»። አምላክነቱ አደረገ ወይም ትስብእቱ አደረገ ማለት መጽሐፍ ቅዱሳዊ አገላለጥ አይደለም። የእኛ አስተሳሰብ እንደሚከተለው መሆን አለበት፡- እርሱ፣ የእግዚአብሔር ልጅ ተወለደ፤ ተጠመቀ፤ ተፈተነ። እርሱ ኢየሩሳሌምን ተመልክቶ አለቀሰ። እርሱ በጌቴሴማኒ ተጨነቀ፤ ዐልፎ ተሰጠ፤ ተያዘ፤ ተፈረደበት። እርሱ ተገረፈ፤ ተሰቀለና ሞተ፤ ተቀበረም። እርሱ ከሙታን ተነሣ፤ ወደ ሰማይ ዐረገ። እርሱም ይነግሣል፤ ይመለሳል፤ ሕያዋንንና ሙታንን ለይቶ እንደየሥራቸው ይሰጣቸዋል። የእርሱ ደም ፈሰሰ፤ የእርሱ ሥጋ ተወጋ። እርሱ ማስተስረያችንና ቤዛችን ነው። እርሱ እግዚአብሔርን የሚገልጥ የእግዚአብሔር አስተርጓሚ ነው። እርሱ አዳኞችንና መድኅኒታችን ነው። በእርሱ እግዚአብሔር ለደኅንነታችን ተናገረ፤ ሠራ፤ መከራን ተቀበለ። በእርሱ እግዚአብሔር ያዘዘውን ቤዛ እንዲቀርብ አደረገ። በእርሱ ምድራዊ ሕይወት እግዚአብሔር የኅጢአታችንን ይቅርታ አስገኘ። በእርሱ እግዚአብሔር ኖረ (7)። እግዚአብሔር በክርስቶስ ያደረገልንን ሁሉ በዝርዝር በሚከተለው ጥናት እንመረምረዋለን። ይህን መረዳት ከተቻለ ደግሞ ትክክለኛው የአንባቢ ጥያቄ፣ እንግዲህ እኔ ይህን በረከት ሁሉ ለመቀበል እንዴት እችላለሁ? የሚለው ይሆናል። የዚህን ጥያቄ መልስ በተለይ በ7ኛው ጥናት ሰፋ ባለ ሁኔታ ለማሳየት

የምናስብ ሲሆን፡ በዐጭሩ ግን በረከትን መቀበል የሚቻለው ንስሐ በመግባትና በክርስቶስ በማመን ነው።

መደምደሚያ

«ትምህርተ ሥላሴ በዐጭሩ» በሚለው ንኡስ ርእስ የምሥጢረ ሥላሴን ጥናት ጀመርን፤ ም.25ሀ። በዚህ ርእስ ሥር የብዙ ሰዎችን አሳብ ካተትን በኋላ አሁን የትምህርተ ሥጋዊን ጥናት በዐሥር አንቀጾች ለመደምደም እንሞክራለን(8) ፡-

1. የናዝሬቱ ኢየሱስ ክርስቶስ የቅድስት ሥላሴ ሁለተኛ አካል ሆኖ የእግዚአብሔር አብልጅ፥ ወልድ፥ ቃሉ፥ የአብ ክብር ነጸብራቅና የባሕርዩ ትክክለኛ ምሳሌ በመሆን፥ ከትሥጉቱ በፊት ከዘለዓለም ጀምሮ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ጋር እስከ ዘለዓለም ድረስ በአምላካዊ ፍቅር ሕይወት የሚኖር ነው።

2. ትሥጉት ወይም ሥጋዊ ማለት የቅድስት ሥላሴ ሁለተኛው አካል የሰውን ነፍስና ሥጋ ሲነሣ ፍጹም ሰው ሆነ ማለት ነው። በግል ሕይወቱም ከነጢአት በቀር ሰውን በሚያጋጥመው ሁሉ በመሳተፉ በድካማችን ሁሉ ሊራራልንና ሊረዳን የሚችል ሊቀካህናት ነው፤ ምክንያቱም ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ግንኙነት በሚመለከት ፈተና ሁሉ ከእኛ ቀድሞ ዐልፏል።

3. የወልድ ሰብአዊ ሕይወት የጀመረው በድንግል ማርያም ማሕፀን በመንፈስ ቅዱስ ሲፀነስ ነው።

4. በሰው ዘንድ የሚታየው እግዚአብሔርን የመቃወም ትዕቢትና ራስን የመውደድ ዝንባሌ፥ የኅጢአት ዕዳና ብክለት በክርስቶስ ኢየሱስ አልነበሩም፤ እርሱ የመጨረሻው አዳም ነውና። ባለመውደቁ ላይታመምና ላይሞት ይችል ነበር፤ ስለ መታመሙ አልተገለጠም፤ መሞትን ግን ፈቀደ።

5. ትስብእቱ አካል አልነበረም ማለት ከወልድ አካልነት የተለየ ራሱን የሚያውቅ፥ ራሱን የሚመራና ራሱን የሚያንቀሳቅስ ሁኔታ አልነበረውም። ቃል ሥጋ በሆነ ጊዜ ትስብእት በአካለ ቃል ፍጹም ተዋሕዷል። እንግዲህ የሥግው ልጅ አንድ አካልነት ትሥጉትን በሰው ላይ ወይም በሰው ውስጥ ካለ ከማናቸውም ዐይነት መለኮታዊ ኅድረት የተለየ ያደርገዋል።

6. በእግዚአብሔር ህላዌ ውስጥ በመዋሐዳቸው የልጁ አምላክነት ወይም የልጁ ትስብእት ምንም ጉድለት አልታየባቸውም፤ ሁለቱም ሁነቶች አልተለወጡም።

7. አብና መንፈስ ቅዱስ ከወልድ ጋር ከትሥጉት በፊት ከዘለዓለም እንደነበሩ ሁሉ፥ በሥግው ሕይወቱም ከእርሱ ጋር እንደ ቀድሞው አብረው ነበሩ። ይህ በጥምቀት ተገለጠ እንጂ አልተጀመረም፤ አልተለወጠም።

8. ሁለተኛው አዳም ለአብ እንዳይታዘዝ በሰይጣን ሊፈተን ይችል ነበር፤ ፈተናውም በምግብ፥ በሥልጣንና በክብር...ወዘተ የተዘጋጀ ነበረ። ያሉትን ተፈጥሮታዊ ምኞቶች በማይገባ መንገድ በማሳካት፥ በሰው ዘንድ ከሚገኘው ዳተኝነት ወይም መንፈሳዊ ጉድለት የተነሣ ያለ ፍቅር በመናገር፥ ያለ ሙሉ ርኅራኄ በመኖር ወይም ሌሎችን እንደ ራሱ ባለመውደድ ሊፈተን ይችል ነበር። ጌቴሴማኒን ስናስብ ፈተናን ማሸነፍ የቻለው ያለ ከባድ ትግል አልነበረም፤ ሆኖም ኅጢአት ሊሠራ አይችልም ነበር፤ ምክንያቱም የአባቱን ፈቃድ መፈጸም የራሱ ሙሉ ፈቃድ ነበረና ፈተናውን እስኪያሸንፍ ድረስ መቃወምንና መታገልን በፍጹምነት የቻለ ነበረ።

9. ኢየሱስ ለሰው ፍጹም አምላክ ሆኖ የእግዚአብሔር አስተርእዮ፥ አዳኝና መልካም እረኛ ነው፤ ለእግዚአብሔር ደግሞ ፍጹም ሰው ሆኖ በመልካም ነገር ሁሉ ምሳሌያችን ነው። በሰውና በእግዚአብሔር መካከል አገናኝ (መካከለኛ፥ አስታራቂ) ለመሆን ፍጹም አምላክ ፍጹም ሰውም መሆኑ አስፈላጊ ነው።

10. የአገናኝ (የመሲሓዊ) ሥራ ሁሉ በአምላክነት ወይም በትስብእት ብቻ የሚፈጸም ሳይሆን፥ አምላክነቱና ትስብእቱ በአንድነት እንደ ሁኔታቸው እየተገኙ ይፈጸማል። ክርስቶስ በአካሉ አንድነት ሁሉን አደረገ፤ አሁንም ሁሉን ያደርጋል፤ ለወደፊትም ሁሉን ይፈጽማል፤ ይህም በምድራዊው የትሕትና ሁኔታም ሆነ በሰማያዊ ክብሩ የሚለወጥ አይደለም።

ማስታወሻ

(1) የቤተ ክርስቲያን መከፋፈል በት.መ. ገጽ 161-164 ይመ.

(2) ከMascall የተገኘው አሳብ በPC ገጽ 163 በዐጭሩ ተተርጉሟል።

(3) J.B.Torrance በPC ገጽ 203 ተጠቅሷል።

(4) Dioscoros በNIDCC ይመ.

(5) Monophysitism በNIDCC ይመ.

(6) ክርስቶስን በተመለከተ በእንግሊዝኛ «ነሣ»ን በAssumed፥ «ሆነ»ን በBecame መተርጎም ይቻላል።

(7) እነዚህ አሳቦች በተለይ ከPC ገጽ 189-190 ይገኛሉ።

(8) ዐሥሩ አንቀጾች ካልታተሙት የዶክተር J.I.Packer የትምህርት ማስታወሻዎች የተገኙ ናቸው።

ምዕራፍ 63 - ትምህርተ ሥጋዊ በክርስቲያናዊ ኑሮ

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን የምናውቀው በተለይ ባደረገልንና በሚያደርግልን ነው። በትምህርተ ሥጋዊ ስለ እርሱ ብዙ የምናውቅ ብንሆንም፤ እርሱን ራሱን ማወቅ ያስፈልገናል፤ ምክንያቱም እርሱን ማወቅ የዘለዓለም ሕይወት ነው፤ «ልጁ ያለው ሕይወት አለው» ተብሎ ተጽፏልና፤ ዮሐ. 17፥3፤ 1ዮሐ. 5፥12። ትምህርቱንም ማወቅ ጥሩ ነው፤ ነገር ግን በቤተ ክርስቲያን ታሪክ እንዳየነው፤ ከዓለማዊ አስተሳሰብ የተነሣ ስለ ትምህርተ ሥጋዊ መከራከር ወደ መለያየትና ወደ ሁከት እንጂ ክርስቶስን ወደ ማወቅ ሊመራ አይችልም።

ትምህርተ ሥጋዊና ትምህርተ ግብረ ክርስቶስ የተያያዙ ናቸው። ለምሳሌ ትምህርተ ግብረ ክርስቶስ ጌታችን በመስቀል ላይ ለምን እንደሞተ ያሳያል፤ ሆኖም በትምህርተ ሥጋዊ በመስቀል ላይ የሞተው ማን እንደሆነ ካልተረዳን፤ የመስቀል መልእክት ዋጋ ቢስ ይሆናል። እንግዲህ በክርስቲያናዊ ኑሮ የትምህርተ ሥጋዊን አስፈላጊነት በአምስት አርእስት ከፍለን ለማየት እንሞክራለን።

ሀ) ትምህርተ ሥጋዊ ሰውን ከብዙ ስሕተት ይጠብቃል

ወንጌላዊው ማርቆስ፤ «የእግዚአብሔር ልጅ የኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል መጀመሪያ» በማለት ታላቁን ወንጌል ጀመረ። ሰዎች የክርስቶስን ሕይወት ታሪክ ሲያነቡ፤ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑን እንዳይረሱ ፈለገ። ስለ ክርስቶስ ብዙ ጊዜ እንዳየነው ከሦስት አቅጣጫ ስሕተት ሊነሣ ይችላል።

በምዕራባውያን ዘንድ ዛሬ ስሕተቱ በተለይ የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት መርሳት ነው። ምዕራባውያን ክርስቶስ መንፈሳዊ ሰው፤ እጅግ መንፈሳዊ ሰው፤ ከሌሎች ሰዎች ሁሉ ይልቅ መንፈሳዊ ሰው፤ ከሌሎች ሰዎች ይልቅ የእግዚአብሔር መንፈስ ያደረበት ሰው ነበረ ይላሉ፤ ልዩ ልዩ አምላካዊ የማዕርግ ስምም ሊሰጡት ይሞክራሉ። ነገር ግን ከዘለዓለም የነበረ የእግዚአብሔር ልጅ ሥጋ እንደሆነ አያምኑምና እርሱ የተናገረው ሁሉ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን አይቀበሉም።

በኢትዮጵያ ምናልባት ዋናው ስሕተት የዚህ ተቃራኒ ይሆናል፤ ይኸውም ብዙ ሰዎች የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት ሲቀበሉት በፍጹም ሰውነቱ አያምኑም። ለምሳሌ አምላክ ከሆነ እንዴት ደክመ? ብለው ይጠይቃሉ።

ሦስተኛው ዐይነት ስሕተት በአንድነቱ ላይ የሚታየው ነው። በክርስቶስ አምላክነትና ትስብእት አንድ እንደሆኑ አያስተውሉም። ብዙዎች ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አሁን በሰማይ ሲኖር ሰው ሆኖ የሚኖር አይመስላቸውም፤ ወደ ሰማይ ሲያርግ ትስብእቱን የተወው ይመስላቸዋል። በዚህም ምክንያት የእኛ ሊቀ ካህናት ሆኖ በእግዚአብሔር ዘንድ ስለ እኛ እየፈጸመ ያለውን አገልግሎቱን አያስተውሉትም።

ምሥጢረ ሥጋዊ እንደ ምሥጢረ ሥላሴ ሁሉ ታላቅ ምሥጢር ነው፤ ሆኖም ትምህርተ ሥጋዊ እግዚአብሔር ስለ ትሥጉት (ስለ ሥጋዊ) ከገለጠልን እንዳንወጣ ይጠብቀናል።

ክርስቲያን ሁሉ ትምህርተ ሥጋዊን በሙሉ መማርና ማወቅ ባይችሉም፤ ሦስት ዋና ዋና ነጥቦችን ማለት ክርስቶስ ፍጹም አምላክ፤ ፍጹም ሰው፤ አንድ ክርስቶስ መሆኑን ልብ ቢያደርግ በክርስቲያናዊ ኑሮ ሊጻና ይችላል፤ ወደ አሳቾችም ወጥመድ አይወድቅም።

ለ) ትምህርተ ሥጋዊ ለትምህርተ ግብረ ክርስቶስ መግቢያ ይሆናል

እግዚአብሔር ልጁን ወደ ዓለም የላከው ዓለም በልጁ እንዲድን ነበር፤ ዮሐ. 3፥17። ወልድ ወደ ዓለም የተላከው በትሥጉት እንጂ መልአክ፤ ተፈጥሮታዊ መንፈስ በሚላክበት ሁኔታ ወይም ሰው ለአገልግሎት በሚጠራበት መንገድ አልነበረም።

ለሰው በተለይ ሁለት ነገሮች ያስፈልጉት ነበር፤ 1ኛው፤ ማስተዋል በሚችልበት ሁኔታ እግዚአብሔር እንዴት ያለ መሆኑን እንዲያውቅ ማድረግ ነበርና በትሥጉት እግዚአብሔር ወልድ ሰው በመሆኑ አብን ገለጠ፤ ዮሐ. 1፥14፡18። 2ኛው፤ በክርስቶስ ዘመን ብዙ ሰዎች ሲሰቀሉ፤ ክርስቶስ በሁለት ወንበዴዎች መካከል ተሰቀለ፤ ክርስቶስ ከሰዎችና ከተሰቀሉት ሁሉ የተለየ የነበረው በትሥጉት ነው፤ እርሱ ኅጢአት የሌለበት የእግዚአብሔር ልጅ በመሆኑ ለሰዎች ቤዛ ሆኖ ከኅጢአት ዋጃቸው፤ ማር. 10፥45፤ 1ጴጥ. 3፥18።

ሐ) ትምህርተ ሥጋዊ ሰውን ወደ ወንጌል መልእክት ይመራል

ብዙ ሰዎች ኢየሱስ ክርስቶስ ሲያስተምር ሰሙት፤ ሰዎችን ሲፈውስና ሌሎችን ተአምራት ሲያደርግ አዩት፤ አጋንንትም ከሰው በክርስቶስ ትእዛዝ ሲወጡ ነበሩ። ቢሆንም የትሥጉትን ትምህርት ስላልሰሙ ወይም ስላልተረዱ ኢየሱስን ወደ ማመን ባለመድረሳቸው ብዙ ጥያቄና ክርክር ነበረባቸው።

ብዙ ሰዎች በፖለቲካ ምክንያት ክርስቶስን ሊያነግሡት ፈለጉ (ዮሐ. 6፥15)፤ ከሰማይ የመምጣቱን ትምህርት ሲሰሙ ግን ከተከታዮች ብዙዎቹ ወደ ኋላ አፈገፈጉ፤ ዮሐ. 6፥66። ሆኖም ኒቆዲሞስንና ሳምራዊቷን ሴት የመሳሰሉት ሰዎች የትሥጉትን ትምህርት በመጠኑ ማስተዋል በመቻላቸው ተከታዮቹ ሆኑ፤ ዮሐ. 3፥11-13፤ 7፥50-52፤ 4፥25-30።

መ) ትምህርተ ሥጋዊ ለግብረ ገብነት ትክክለኛውን አቅጣጫ ያሳያል

ከትንሣኤው በኋላ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፤ «አብ እንደላከኝ እኔ ደግሞ እልካችኋለሁ» አላቸው፤ ዮሐ. 20፥21። ማንም ክርስቲያን ለእግዚአብሔር ሕግ መታዘዝና የእግዚአብሔርን ፈቃድ መፈጸም እንደሚገባው ያውቃል፤ ፈረሳውያንም እንኳ በዚህ ኅላፊነት ላይ አተኩሩ። ነገር ግን ይህ ብቻ አይበቃም፤ ምክንያቱም ምእመናን በፊደል ብቻ ሳይሆን በትክክለኛው መንፈስ እግዚአብሔርን ማገልገል አለባቸው፤ ይህም ከሁሉ በላይ በትሥጉት ይታያል። ስለ ትሥጉት ስናስብ ክርስቶስ ከማን፤ ከየት፤ በምን ምክንያት፤ በምን መንፈስና ወደ ምን ሁኔታ እንደመጣ ማሰላሰል ይኖርብናል። ይህን ከተረዳን በኋላም ከትሥጉት ቢያንስ ስድስት ነገሮችን ለአካሄዳችን መማር እንችላለን ፡-

1. ክርስቶስ በአብ እንደተላከ ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም ተልእኮውን ከራሱ ከክርስቶስ በመቀበሉ ሥልጣኑን፤ ክብሩንና ኅላፊነቱን ዘወትር መገንዘብ አለበት።
2. ክርስቶስ ሊገለገል ሳይሆን ሊያገለግል እንደመጣ ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም ሌሎችን ማገልገል አለበት።

3. ክርስቶስ ከሰዎች ክብርን እንዳልፈለገ ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም ዝቅተኛውን ስፍራ መውሰድ አለበት።

4. ክርስቶስ ሌሎች ሰዎችን እስከ መስቀል ሞት ድረስ እንደወደዳቸው ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም ሰዎችን በዚህ ሁኔታ መውደድ ይገባዋል።

5. ክርስቶስ ሰዎችን ለማዳን መከራን እንደተቀበለ ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም አንዳንዶችን ለማዳን ውርደትን፣ ነውርን፣ ድካምንና ሥቃይን መቀበል አለበት።

6. ክርስቶስ፡ «ምንም ልጅ ቢሆን ከተቀበለው መከራ መታዘዝን» እንደተማረ ሁሉ፤ የክርስቶስ ተከታይም በሚያጋጥመውና በሚያደርገው ሁሉ እየተማረ ለአገልግሎቱ ይዘጋጃል።

ሠ) ትምህርተ ሥጋዊ አምልኮትን የተሟላ ያደርጋል

ሰው ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ጋር ሲገናኝ፤ እንደየሁኔታውና እንደየማስተዋሉ መልስ ይሰጠዋል፤ በዚህም መልስ ውስጥ አክብሮትና አምልኮት ይገኛሉ። ሰብአ ሰገል ለኢየሱስ ክርስቶስ የአይሁድ ንጉሥ እንደሆነ በማሰብ ወድቀው ሰገዱለት፤ ስጦታዎቻቸውንም አቀረቡለት፤ በኋላ ግን ልደቱ ማሰብ ከሚችሉት በላይ መሆኑንና ችግርን እንደሚያስከትል በሕልም ተረድተው በሌላ መንገድ ወደ አገራቸው ተመለሱ።

ሐዋርያው ማቴዎስ፡ ኢየሱስ ተከተለኝ ሲለው፤ እንደ ሌሎች ሐዋርያት ስለ ኢየሱስ ማንነት ብዙ ባያውቅም፤ ሁሉን ትቶ ተከተለው፤ በኋላም ስለ ትሥጉት ታሪክ ጻፈ፤ በወንጌሉ እንደምናየውም ትምህርተ ሥጋዊን በሰፊው አብራራው፤ በተለይ ማቴ. 11፥25-27 ይመ.።

ሐዋርያው ቶማስ ሦስት ዓመት ከኢየሱስ ጋር ከቂየ በኋላ «ጌታዬ አምላኪም» ብሎ የትሥጉትን ትምህርት ተረድቶ አመለከው።

ሐዋርያው ጳውሎስ ስለ ክርስቶስ ትሑት መሆንና መከበር ከሁሉ በላይ የሚታወቀውን የአምልኮ ጽሑፍ ከጻፈ በኋላ፤ «እርሱንና የትንሣኤውን ንይል እንዳውቅ፤ በመከራውም እንድካፈል፤ ወደ ሙታንም ትንሣኤ ልደርስ ቢሆንልኝ፤ በሞቱ እንድመስለው እመኛለሁ» በማለት አምልኮቱ እያደገ መሄዱን አሳይቷል፤ ፊል. 2፥6-11፤ 3፥10-11።

ትምህርተ ሥጋዊ የአንባቢውን አምልኮት ካሳደገው ክርስቶስን ማወቅ የጀመረ አይመስልም።

ትምህርተ ሥጋዊ የአንባቢውን አምልኮት ካሳደገው ይህ ጥናት ዋጋ ቢስ አልነበረምና አንባቢው ቀጥሎ ወደ ትምህርተ ግብረ ክርስቶስ ለመሸጋገር ዝግጁ ይሆናል።